

NIKŠIČKO POZORIŠTE www.niksickopozoriste.com

POZORIŠTE

Broj 37

Godina 63.

Novembar, 2019

ISSN 180-783X

BESPLATAN PRIMJERAK

16.

Međunarodni
FESTIVAL
GLUMCA
Nikšić
2019



VLADA CRNE GORE
Ministarstvo kulture



Opština Nikšić



NIKŠIČKO POZORIŠTE



Festivali:

- XVI „Međunarodni festival glumca Nikšić 2019“
Pozorište je hram duha - glumac je car scene
- VI „Bijenale crnogorskog teatra 2019“
„Bure baruta“ - najbolja predstava Festivala
- Grad teatar: Festival „TOURNEE“
Pozorište za razvoj turizma u Evropi
- VIII Međunarodni festival lutkarstva
„Vanda Lavanda“ i „Error 404“ - najbolje predstave

Novi projekti:

- Zetski dom: Branislav Mićunović režira Čehova
„Tri sestre“ o sudbini i snovima
- Gradsko pozorište: projekat za Lutkarsku scenu
„Na ivici neba“ o snazi mašte i prijateljstva

- Obilježen Dan Crnogorskog narodnog pozorišta
Najavljena podrška Ministarstva kulture
- Gradsko pozorište u Regionalnoj uniji teatar
Festival RUTA prvi vid saradnje

Sa premijera:

- Nikšičko pozorište osvježilo crnogorsku scenu
„Gospodska krv“ briljantna kritika gramzivosti
- **„Kraljević i prosjak“, arena ljudske nejednakosti**
- CNP: „Ivanov“ prekretnica u produkciji
Odnos svetog i užasnog u čovjeku
- Zetski dom i Slovensko narodno gledališče:
„Razgovori o ljubavi“, predstava od emocija
- Zetski dom: „Balkan boys“ otvorio sezonu
Zaokret u producentskoj politici
- „Balkanska carica“ ponovo na barskoj sceni
Antička, mitološka i savremena drama

Nove drame:

- Marija Mihaljević
„Kuća na ulici prema trgu“

„Svijet je pozornica, pozornica je svijet“

Vjera u snagu i moć pozorišta, njegovog najsloženijeg estetičkog fenomena - jedine žive umjetnosti koja koincidira sa životom, pretvorila je ovog hroničara teatra u hodočasnika boginje Talije na ovim prostorima. Na tom svetom putu, u vremenu obilježenom događajima, koji su između dva broja „Pozorišta“ vladali crnogorskim scenama, izranjali su monolozi i dijalozi, krijući tajnu suštine drame. Nekad više, a nekad manje od života. No, oni su na sceni uvijek u dosluhu sa životom! Divljenje za estetičke ideale, u prostoru kojim dominira: radnja, sukob, govor tijela i duha, žive i neponovljive dramske umjetnosti.

Svi ti događaji, koji se istina u pozorištu ne mjere brojkama, jer dramska umjetnost poznaje druge normative i aršine, potvrđuju teatrološku tezu da su „*vrijeme i prostor na sceni suštinski povezani sa postojanjem vremena i prostora u realnosti. Svijet je pozornica, pozornica je svijet. Pozorište je više i manje od života. Pozorište je život dvočasovni. Pozorište je djelo žive umjetnosti. Čovjek čovjekom, čovjeku čine suštinu pozorišta. Čovjek je mjera svih stvari. Po mjeri čovjeka gradi se svekolika pozorišna umjetnost za čovjeka. Susret vremena i prostora ostvaruje se na sceni. Vrijeme/prostor suštinski se sjedinjuju u život na sceni. Subjekt/objekt se izražavaju radnjom na sceni. Pisati o glumi i režiji znači uvijek pisati o bivšem. Od svih umjetnosti i gluma i režija su najprolaznije što ih poznaje umjetničko iskustvo. Paradoks o teatru je u činjenici da se ovaj fenomen u umjetničkoj scenskoj predstavi pojavljuje sada i ovdje i nikad više... Doprinos pozorišnih ljudi da svjedoče o sopstvenom umjetničkom iskustvu predstavlja sustinski fenomen razumijevanja pozorišta. Doprinos koji sami umjetnici pružaju svojim umjetničkim refleksijama i estetskim svjedočanstvima na najbolji način nas uvodi u pozorišnu estetiku“ (R. Lazić).*

Hodočašće i vjera idu „*ruku pod ruku*“. Na tom svetom putu u jedno sam uvjeren: estetika je dominirala. Novi projekti otvarali su nove vidike: „**Gospodska krv**“ (Nikšićko pozorište) je briljantna kritika gramzivosti, „**Kraljević i prosjak**“ (Nikšićko pozorište) otvara arenu ljudskoj nejednakosti, „**Ivanov**“ (CNP) govori o odnosu svetog i užasnog u čovjeku, „**Razgovori o ljubavi**“ (Zetski dom) je predstava od emocija, „**Balkan boys**“ (Zetski dom) je distorzirano ogledalo očaja ljudi koji žele da pronađu izlaz iz „mraka“. Njih „u stopu prati“ „**Balkanska carica**“, koja je nakon tri decenije ponovo našla svoje mjesto na barskoj sceni, kao antička, mitološka i savremena drama. Iza premijernih izvođenja ovih naslova, idemo u susret novim projektima. Predstava

Gradskog pozorišta „**Na ivici neba**“, koja se radi za Lutkarsku scenu, govori o snazi mašte i prijateljstva. „**Tri sestre**“ (Zetski dom) u režiji Branislava Mićunovića, u decembru će progovoriti o sudbini i snovima.

Crnogorsku pozorišnu produkciju su pratili festivali, domaći i regionalni, najčešće sa prefiksom međunarodni. U Nikšiću 28. novembra „**Međunarodni festival glumca Nikšić 2019**“ otvara svoju 16. bilježnicu, u kojoj ispisuje naslov: *Pozorište je hram duha - glumac je car scene*. Ovogodišnje izdanje „**Bijenala crnogorskog teatra**“ otvorilo je nove vizije festivalske koncepcije. Grad teatar zajedno sa partnerima iz Italije i Albanije pokrenuo je **Festival „TOURNEE“**, sa sloganom - *Pozorište za razvoj turizma u Evropi*. Crnogorska produkcija izlazi sve češće van granica ove zemlje i sve više ostavlja vidan pečat festivalima u regionu. Na višedecenijskom sarajevskom MESS-u, u zvaničnoj konkurenciji izvedena je predstava „**Kapital**“, Zetskog doma, koja je ostavila snažan utisak na publiku i potvrdila misiju MES-a o rastakanju identiteta. No, na tom prestižnom Festivalu, konce je pomrsio novac. O tome ovog puta nećemo jer novac je novac, a umjetnost je umjetnost. Informacija je primarna: odluke Žirija tog Festivala biće poznate tek na jubilarnom – 60 izdanju MESS-a. Do tada, organizator tog Festivala, poručuje da će obezbijediti izvođenje predstave „**Čehovljeva prva predstava**“, irskog Dead teatra, koji nije imao novac za put u Sarajevo. Podgorički „**Cvrčak i mrav**“ igran je na Međunarodnom festivalu pozorišta za djecu u Subotici, u konkurenciji predstava iz cijelog svijeta.

O bogatstvu pozorišnog stvaranja, mjestu i ulozi dramske umjetnosti u društvu bilo je riječi i na obilježavanju Dana Crnogorskog narodnog pozorišta (1. novembar). Ministar kulture Aleksandar Bogdanović najavio je da će Ministarstvo u narednom periodu posebno voditi računa o pozorišnoj djelatnosti, jer kako je rekao, „napredak na tom planu naš je zajednički interes“.

Vjerujući u snagu i obavezu izgovorene riječi, u susret novim dramskim pričama, u kojima je svijet pozornica, a pozornica svijet, mi vas čekamo na istoj (novoj – staroj) adresi:

Nikšićko pozorište; Trg Save Kovačevića, br. 5

Slavojka Marojević

XVI „Međunarodni festival glumca Nikšić 2019“ Pozorište je hram duha - glumac je car scene

Nikšićko pozorište i Nikšić, posljednjih godina sa posebnim željama i dražima, očekuju novembar, kada se redovno dešava jedinstvena pozorišna smotra i svetkovina - „Međunarodni festival glumca“.

U organizaciji Nikšićkog pozorišta, XVI „Međunarodni festival glumca – Nikšić 2019“ realizovaće se od 28. novembra do 4. decembra, pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i Opštine Nikšić.



Svečano otvaranje Festivala biće obilježeno dodjeljivanjem **Nagrade „Veljko Mandić“**, koju organizator i pokrovitelji uručuju bijenalno, za poseban doprinos pozorišnom stvaralaštvu. Dobitnik ovog prestižnog priznanja je dramaturg i pisac **Božo Koprivica**. Tu Odluku donio je Žiri u sastavu: **Andro Martinović** (predsjednik) i članovi: **Sonja Nikčević** i **Vojislav Vojo Krivokapić**.

Po Odluci Tima za selekciju, u sastavu: **Vojislav Krivokapić**, predsjednik i članovi: **Dragan B. Perović** i **Zoran Bulajić**, na festivalskom repertoaru, u zvaničnoj, takmičarskoj konkurenciji je šest predstava: „**Kauboji**“ (Teatar Exit, Zagreb), „**Kozocid**“ (Gradsko pozorište, Podgorica), „**I svaki put kao da je prvi**“ (Kruševačko pozorište i Art tema), „**Smrt i djevojka**“ (Crnogorsko narodno pozorište), „**Ay, Carmela**“ (Sarajevski ratni teatar SARTR) i „**Gospodska krv**“ (Nikšićko pozorište). Ko će od aktera ovih predstava dobiti prestižne, glumačke nagrade odlučiće **Žiri Festivala**, u sastavu: reditelj **Blagota Eraković**, predsjednik i članovi: književnik i reditelj **Mišo Korać** i glumac **Jovan Krivokapić**.

Nagrade Festivala su: **Grand Prix za najbolju mušku ulogu**, **Grand Prix za najbolju žensku ulogu**, **Grand Prix za najbolju epizodnu mušku ulogu**, **Grand Prix za najbolju epizodnu žensku ulogu** i **Grand Prix za najbolji partnerski odnos na sceni**. Žiri, u saglasnosti sa Savjetom Festivala, zadržava pravo dodjele i posebne nagrade – **Grand Prix za najbolju kolektivnu igru**.

Na završnici Festivala, nakon dodjele nagrada, u čast nagrađenih, biće održan koncert učenika i profesora Muzičke škole „Dara Čokorilo“.

Nakon svake odigrane predstave, u press sali (desni foaje Pozorišta) organizovaće se okrugli stolovi kritike, gdje će autori i protagonisti dramskih djela, zajedno sa publikom i novinarima, akcentovati značaj svojih dramskih ostvarenja.

Festivalski repertoar, u takmičarskom dijelu, žanrovski će proteći u znaku drame – melodrame, osim prve predstave koja sažima skoro sve žanrovske odrednice i posljednje – komedije iz produkcije organizatora. Svečanost na početku smotre, repertoarski, teatarski snažno, obilježiće predstava „**Kauboji**“, Teatra „**EXIT**“

iz Zagreba, prezentujući sve čari scenskih umjetnosti. Ostale predstave, donose svoje osobenosti, čineći festivalsku cjelinu, uz poruku: ***Pozorište je hram duha - glumac je car scene.***

Nikšićki festival glumca, kroz petnaest prethodnih izdanja, zavrijedio je i potvrdio zasluženi respekt i nesporno reprezentativno mjesto prestižne pozorišne smotre na širim prostorima.

Festival već uveliko uživa sopstveno utemeljenje i ukupnu teatarsku moć. Ali, za njegovu vječitu mladost i život potrebna mu je, dodatno, svježja energija. Tako će Nikšićko pozorište kao organizator, uz podršku Opštine Nikšić i Ministarstva kulture, učiniti sve napore da Festival poprimi internacionalni karakter, u pravom značenju te riječi. To se prije svega, ogleda na zvanični, takmičarski dio njegovog repertoara. Trebalo bi, već sljedeća izdanja repertoara ove glumačke smotre, da budu upotpunjena predstavama iz produkcija država van regiona. Istovremeno, neophodno je obogatiti sadržaj pratećeg programa. U inoviranom pratećem programu akcenat bi se stavio na stvaralaštvo za djecu i mlade. Na taj način nikšićki Festival glumca skrenuo bi pažnju: dramskih stvaralaca, publike, kritike i javnosti na produkciju mladih protagonista, pozorišnih stvaralaca, posebno onih sadržaja koji su namijenjeni mlađoj populaciji.

Festival glumca u Nikšiću može više!

Zoran Bulajić

VI „Bijenale crnogorskog teatra 2019“ „Bure baruta“ - najbolja predstava Festivala

• Željko Sošić: „Festival je prilika za promišljanje pozorišne tendencije i otvaranja diskusija na sve teme koje se tiču pozorišne produkcije u Crnoj Gori“.

„Bijenale crnogorskog teatra 2019“, njegovo šesto izdanje, u izvršnoj produkciji Crnogorskog narodnog pozorišta, održano je od 22. oktobra do 1. novembra. Festival je takmičarskog karaktera, pa je o nagradama odlučivao tročlani Žiri, u sastavu: glumica (prvakinja CNP-a) Olivera Vuković, pozorišni kritičar i teatrolog Aleksandar Milosavljević i pisac Stefan Bošković.

Producent je u najavi događaja ocijenio da je ovogodišnja selekcija u odabiru Janka Ljumovića potvrdila misiju Festivala nacionalne

pozorišne produkcije u Crnoj Gori“. Na ocjene i promišljanja o ulozi i budućnosti ovog Festivala bila je fokusirana i panel sesija, pod nazivom „Bijenale o Bijenalu: panel diskusija o otvorenim pitanjima Bijenala crnogorskog teatra“.

Publika je u okviru dvije selekcije: *Selekcija i Selekcija Off*, imala priliku da odgleda devet predstava iz nacionalne produkcije i jednu gostujuću na zatvaranju Festivala, koja je izvedena van konkurencije, u čast nagrađenih. Obje ponuđene selekcije, prema ocjeni Žirija,



„Bure baruta“ efekatan spoj scenskih elemenata

produkcije. Selekcija Festivala, prema tom viđenju, „predstavlja sveobuhvatan presjek najboljih pozorišnih ostvarenja koja su nastala u Crnoj Gori u protekle dvije pozorišne sezone“. Bijenale iz sličnog ugla posmatra i umjetnički direktor producenta te smotre – CNP-a, Željko Sošić, dodajući da je Festival istovremeno „prilika za promišljanje pozorišne tendencije i otvaranja diskusija na sve teme koje se tiču

potvrdile su ozbiljnost i izuzetnu predanost crnogorskih pozorišnih stvaralaca.

Zbog prisustva sve većeg broja mladih aktera i teatarskih stvaralaca na ovom Festivalu, Žiri je izrazio nadu da će ubuduće „Bijenale, kao nacionalni Festival, uvesti i nagrade za mladog glumca/mladu glumicu, ali i za umjetnike koji u savremenom teatru više nijesu samo saradnici nego su odavno ostali koautori pozorišne

predstave“. Žiri je sa žaljenjem konstatovao izostanak sa Festivala predstave „Hamlet“, jer su uvjereni „*da je inscenacija ovog Šekspirovog djela svečanost za svaku teatarsku sredinu i privilegija svakog festivala*“.

U glavnoj *Selekciji* izvedene su predstave: „**Bure baruta**“, Dejana Dukovskog, u režiji Dejana Projkovskog (Crnogorsko narodnog pozorište), „**Sin**“, Mirjane Medojević, u režiji Mirka Radonjića (Kraljevsko pozorište Zetski dom), „**O miševima i ljudima**“, Džona Stajnbeka, u režiji Dina Mustafića (Barski ljetopis i Gradsko pozorište iz Podgorice), „**Kapital**“, prema djelu Karla Marksa, u režiji Andraša Urbana (Kraljevsko pozorište Zetski dom), i „**Krvave svadbe**“, F. G. Lorke, u režiji Igora Vuka Torbice (Grad teatar Budva i Srpsko narodno pozorište iz Novog Sada).

U *Selekciji Off*, po izboru Maje Mrdenović igrane su predstave nezavisne produkcije: „**Sobe**“, Ilije Đurovića, u režiji Mirka Radonjića (Dramski studio „Prazan prostor“) „**Krik**“, u koreografiji Tamare Vujošević Mandić i Slavke Nelević (Baletska trupa „Ballo“) i „**Cvrčak i mrav**“, po tekstu Milene Depolo, u režiji Branka Ilića (NVO „Tetar mladih“, NVO „Maska“, Kulturni centar „Nikola Đurković“, Herceg fest, Budva grad teatar i Gradsko pozorište iz Podgorice). U čast nagrađenih izvedena je predstava „**Mjesec dana na selu**“, I. S. Turgenjeva, u režiji Paola Mađelija Makedonskog narodnog teatra iz Skoplja.

Nakon svake izvedene predstave, u okviru pratećeg programa, organizovan je *okrugli sto medija i kritike*. Pored okruglih stolova i panel diskusije, u tzv. *off program*, pažnju dramskih stvaralaca i publike privukla su još dva događaja: izložba plakata studenata Fakulteta likovnih umjetnosti sa Cetinja, pod nazivom „**Bijenale CGT – FLU 2012/14/17**“ i promocija knjige „**Narodno pozorište Zetski dom 1941-1944**“, Borislava Cimeše, objavljene u izdanju izdavačke produkcije CNP-a i edicije „Zetski dom“.

Za predstave sa repertoara Bijenala, selektor Ljumović odlučio se jer „*pružaju mogućnost dijaloga koji se fokusira na drugačije čitanje dramske klasike, ostvarene estetske dimenzije, kao i na određene fenomene poput sindroma žrtve. Granice surovog okruženja*

propituju se u svim predstavama, izvedbeno intrigantno i uzbudljivo, bilo da govorimo o surovosti unutar dvora ('Hamlet'), porodice ('Krvave svadbe', 'Sin'), ranjivim grupama ('O miševima i ljudima'), junaka balkanske tranzicije i preraspodjele kapitala ('Bure baruta', 'Kapital'). Ili zapravo možemo samo reći da u svim predstavama dobijamo pogled kako život izgleda na ivici koja vodi u propast. Selektovani naslovi, odnosno predstave postižu vrhunac produkcijskih mogućnosti pozorišnih aktera. Naslovi ujedno pokreću važno pitanje rada na dramtizacijama i adaptacijama klasike, što je takođe od značaja za razvoj crnogorske dramaturgije posebno u kontekstu činjenice da u protekle dvije godine imamo nedovoljno zastupljen crnogorski dramski tekst na repertoarima pozorišta i festivala. Predstave su ponudile i bogatstvo elemenata u oblasti scenskog dizajna koji doprinose umjetničkom kvalitetu Selekcije“, pojasnio je Ljumović.

Tri predstave iz *Selekcije Off* odabrane su u konkurenciji od ukupno 13 naslova (10 produkcija za odrasle, i tri za djecu).

„*Iako produkcijski dosta skromne, sve tri izvedbe bogate su i provokativne na idejnom i planu estetskih kvaliteta scenskog izraza, kao i na inovativnosti rediteljskih poetika*“, objasnila je svoju odluku selektorka Maja Mrdenović.

Predstave „Sin“, „Kapital“ i „Krvave svadbe“ izvedene su u Kraljevskom pozorištu Zetski dom na Cetinju, a ostale iz glavne Selekcije, u CNP-u. Predstava „Sobe“ iz *Selekcije Off* igrana je u Dramskom studiju „Prazan prostor“.

Žiri je sve odluke donio jednoglasno, a sve predstave iz glavne *Selekcije*, izuzev komada „O miševima i ljudima“ dobile su nagrade. **Nagrada za najbolju predstavu** pripala je komadu „**Bure baruta**“ „*za efektan spoj rediteljskih, glumačkih, dramaturških, kao i svih scensko-muzičkih i vizuelnih elemenata koji su neophodni da bi predstava funkcionisala kao istinski scenski spektakl*“. **Nagradu za najbolji domaći dramski tekst** dobila je **Mirjana Medojević** „*za smjelu spisateljsku nadgradnju koja je rezultirala tekstem predstave 'Sin', a do kojeg se, od teksta drame kao početnog literarnog predloška, došlo kroz složeni proces rada na tom komadu*“. **Nagrada za najbolju režiju** otišla je u ruke **Igora Vuka Torbice**, „*za efektno transponovanje*

lirske strukture Lorkinih 'Krvavih svadbi' u složeni jezik teatarske umjetnosti i kreiranje predstave u kojoj ne samo što se osjećaju damari piščeve misli, nego se prepoznaju i ritmovi uskovitlanog iracionalnog svijeta". **Nagradu za glavnu žensku ulogu** dobila je **Varja Đukić** „za odmjereno, a snažno u izboru sredstava svedeno, a emocionalno vulkanski eruptivno, tumačenje lika Majke u 'Krvavim svadbama' ". Laureat **Nagrade za glavnu mušku ulogu** je **Srđan Grahovac**, „za harizmatično i glumački moćno poigravanje na tananoj ivici između prividno privatnog i onoga što je datost dramskog

saradnika, a ovogodišnji dobitnici tog priznanja su: **Vladimir Pejковиć** za muziku u predstavi „**Krvave svadbe**“ i **Valentin Svetozarev** za scenografiju u predstavi „**Bure baruta**“. Oni su, „svako u svom umjetničkom domenu, i svako na svoj kreativan način, dramaturški funkcionalnom muzikom, odnosno scenografskim rješenjem koje daleko nadilazi funkciju dekora, učestovali u kreiranju autentičnog umjetničkog čina, potvrđujući da kompozitor i scenograf, baš kao i kostimograf ili koreograf, u savremenom teatru nijesu više samo umjetnički saradnici, nego ravnopravni kreatori umjetničkog bića



„Krvave svadbe“ / Nagrada za najbolju režiju Igoru Vuku Torbici

lika **Dimitrija Mojanovića** u predstavi 'Sin' ". **Nagrada za epizodnu ulogu** pripala je **Stevanu Vukoviću** za ulogu u „**Kapitalu**“, „zato što je u predstavi u kojima nema podjele na glavne i sporedne uloge, iskazao glumačku snagu, energiju i virtuoznost, silovitošću i pažljivo kontrolisanim glumačkim žarom“. Predstava „**Kapital**“ zavrijedila je i **Specijalnu nagradu žirija** „zbog hrabrog istraživačkog postupka primjenjenog u istoj mjeri i na globalnu svjetsku situaciju i na lokalnu društveno-političku stvarnost. Rezultat je složeno scensko umjetničko djelo, čiji su elementi podjednako i rediteljska poetika, i dramaturgija, i scenografsko rješenje, i kostimi, i muzika, ali i glumački angažman koji nadilazi jednostavni odnos aktera pema liku koji tumači“.

Dodijeljena je i **Nagrada za autora**

predstave“, navodi se u Odluci Žirija.

Iz *Selekcije off*, **Nagradu za autorsko ostvarenje** dobila je baletska predstava „**Krik**“, Baletske trupe „**Ballo**“ „za promišljeni način građenja priče saopštene kroz savremeni scenski pokret i za predani plesni angažman koji potvrđuje da živimo u vremenima kada je izgubljeno povjerenje u riječ i verbalni govor, a kada sudari sa životom sve češće mogu da budu izraženim samo nijemim krikom“, saopštio je Žiri.

Pokrovitelj Bijenala crnogorskog teatra je Ministarstvo kulture Crne Gore.

S. Marojević

Akcenti panel diskuje „Bijenale o Bijenalu“ Nove vizije festivalske koncepcije

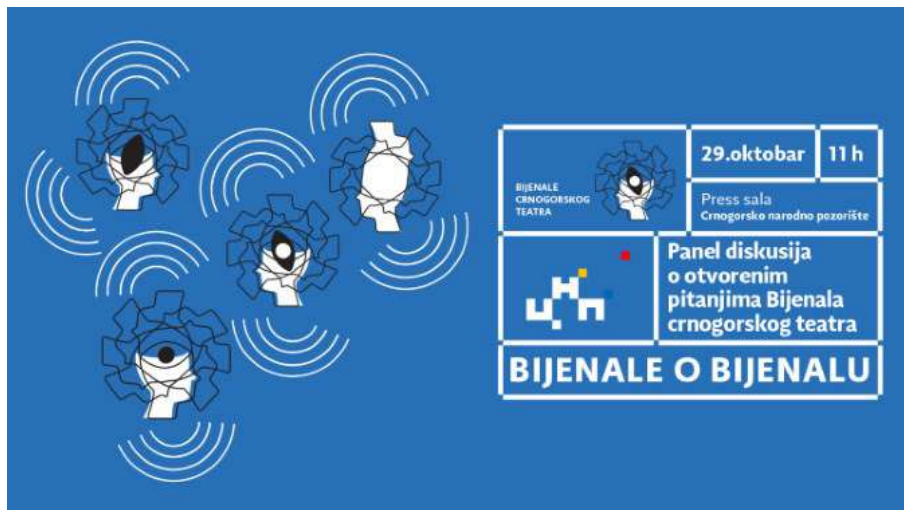
• Zorana Kralj: *Crnogorsko narodno pozorište podržava paneliste i publiku u ideji da je trenutna selekcija detektovana kao već prevaziđena, da treba naći novi model Selekcije Plus. Selekciju Off ne treba odvajati od Selekcije jer samo pitanje nosioca predstave ne treba da određuje da li ona svojim estetskim dometima zaslužuje da se nađe u glavnoj Selekciji.*

U organizaciji CNP-a i Udruženja pozorišnih kritičara i teatrologa Crne Gore, u okviru programa VIII Bijenala crnogorskog teatra, 29. oktobra organizovana je panel diskusija pod nazivom „Bijenale o Bijenalu, otvorena pitanja Bijenala crnogorskog teatra“. Panel diskusiju je vodila pozorišna kritičarka Maja Mrđenović. Ključna pitanja o kojima se diskutovalo odnosila su se na značaj

funkcije, da imaju jako lokalno uporište i da nose snažnu razvojnu funkciju. Što znači da, osim što predstavljaju neka ostvarenja, takođe otkrivaju nove talente, afirmišu estetike u nastajanju, poboljšavaju profesionalni diskurs kroz različite debate radionice i slično, da razvijaju lokalna partnerstva i van umjetničkog polja, uvode inovativne modele rukovođenja i sprovede redovne nezavisne evaluacije“, navela

je Mrđenović u uvodu u diskusiju.

Direktorica CNP-a, Zorana Kralj podsjetila je da je „*Bijenale nastalo 2007. godine kao Festival crnogorskog teatra, kao prirodna potreba da se u tom vremenu i tom kontekstu, pa i po uzoru na druge zemlje u regionu, osnuje prvi nacionalni pozorišni festival. Tada je definisana njegova misija –*



i ulogu Bijenala u kontekstu festivalizacije crnogorske pozorišne kulture i savremenih festivalskih pozorišnih praksi. Razgovaralo se i o nekim spornim pitanjima Festivala, a čule su se i nekoliko preporuka i prijedloga za njegovu transformaciju.

Mrđenović je podsjetila da je cilj ove panel diskusije da kroz razmjenu predloga svih aktera kojih se Bijenale tiče na različite načine, u budućnosti dođe do konceptualnog preosmišljanja Bijenala, što bi ga na neki način približilo naprednim savremenim festivalskim praksama.

„Ozbiljne kulturne politike ispostavljaju festivalima koje finansiraju niz zahtjeva, a neki od njih su da: festivali budu konceptualno jasni, da ispunjavaju određene društvene i umjetničke

afirmacija, valorizacija i unapređenje ukupnog pozorišnog sistema u Crnoj Gori. Dodatna uloga Bijenala jeste da zainteresuje pozorišnu javnost, publiku i medije za pozorišnu djelatnost, a ono je takođe i prostor za promišljanje i kritičko sagledavanje ne samo pojedinačnih pozorišnih ostvarenja već i repertoarskih politika pozorišnih institucija, dometa svih aktera naše pozorišne scene i dominantnih modela pozorišne produkcije“, naglasila je Kralj.

Generalna direktorka Direktorata za kulturno-umjetničko stvaralaštvo u Ministarstvu kulture Crne Gore, **Dragica Milić** je istakla značaj postojanja Bijenala kao festivala od javnog interesa. Ona se istakla da je Zakonom u kulturi propisan način finansiranja kulturno umjetničkog stvaralaštva.

„Finansiranje je jedan od mogućih modela podrške Bijenalu, a drugi model koji je praktikovan u prethodnim godinama jeste direktno učešće predstavnika Ministarstva u organizacionom odboru Bijenala, od kojeg smo odustali”, izjavila je Milić.

Ministarstvo kulture Crne Gore ulaže polovinu sredstava potrebnih za organizovanje Bijenala, dok će drugu polovinu obezbijediti nacionalni teatar. To je jedina pozorišna ustanova, rečeno je u diskusiji, koja ima produkcione

ravnopravno.

Umjetnički direktor Gradskog pozorišta Podgorica, **Dušan Kovačević** je istakao da ne treba umanjivati značaj lutkarskog i dječijeg pozorišta, koja treba da nađu svoje mjesto na Bijenalu, kao nacionalnom pozorišnom festivalu. Predloženo je formiranje posebne Selekcije za pozorište za djecu, čime će Bijenale podržati razvoj dječije pozorišne scene, kao i formiranje programa za eksperimentalnu scenu.

Direktorka Festivala Grad Teatar Budva,

Milena Lubarda Marojević naglasila je potrebu postojanja baze podataka savremenog domaćeg dramskog teksta. Ona je predložila da se ta baza podataka formira na budućem Bijenalu, gdje bi se obavljala i selekcija najboljih tekstova i organizovala njihova javna čitanja u cilju reafirmacije savremene domaće dramaturgije.

Na Panel diskusiji je ustanovljeno da prateći program Bijenala ima

kapacitete da bude bogatiji. U razgovorima o predstavama, kulturnim politikama i samom Festivalu, kao i drugim pratećim programima, trebalo bi staviti akcenat na jačanje javne debate. Predloženo je i formiranje edukativnih kulturnih centara koji bi animirali šire slojeve društva u cilju širenja pozorišne publike. Ustanovljeno je da je pozorišna umjetnost u Crnoj Gori posljednjih godina veoma produktivna i da treba razmotriti dinamiku održavanja festivala.

Panelisti su bili i **Iva Čukić Šoškić** (predsjednica UPKTCG) i **Dragana Tripković**, članica i jedna od osnivača NVO Alternativa teatarska aktivna kompanija (ATAK). U publici su bili: direktori i umjetnički direktori budžetskih pozorišta i pozorišnih manifestacija, nezavisni akteri kulturne scene, pozorišni umjetnici, predstavnici pozorišnih strukovnih udruženja, novinari u kulturi i pozorišna publika.



Sa panel diskusije „Bijenale o Bijenalu“

potencijale da organizuje festival ovakve koncepcije. Predloženo je da se u budućnosti vrati nekadašnja praksa, koja podrazumijeva formiranje umjetničkog Vijeća ili Savjeta festivala. Ta dva tijela će donositi odluke i vršiti selekciju.

Jedna od tema bila je i transformacija Selekcije, odnosno Selekcije Off i Selekcije Plus. Direktorica CNP-a Zorana Kralj je kazala da je nacionalni teatar prihvata stavove sa panelista i publike u ocjeni da je trenutna selekcija detektovana kao već prevaziđena, te da bi trebalo naći novi model Selekcije Plus, kao i da Selekciju Off ne treba odvajati od Selekcije jer samo pitanje nosioca predstave ne treba da određuje da li ona svojim estetskim dometima zaslužuje da se nađe u glavnoj Selekciji. Ona je istakla da jedan od izazova s kojima se suočava crnogorski pozorišni sistem jeste činjenica da se akteri nezavisne produkcije nalaze u nepovoljnom položaju u odnosu na pozorišne institucije. Oni bi u budućnosti Bijenala trebalo da se tretiraju

S. Marojević

Grad teatar: Festival „TOURNEE“ Pozorište za razvoj turizma u Evropi

- Na Festivalu je izvedeno pet programa.
- „TOURNEE“ je rezultat dvogodišnje implementacije projekta „Theatres for TOURism developmeNt in EuropE, TOURNEE“ („Pozorište za razvoj turizma u Evropi“).

U organizaciji **Grad teatra**, u **Budvi** je od **22. do 25. septembra** održan Festival „TOURNEE“, koji je rezultat dvogodišnje implementacije projekta „Theatres for tOURism developmeNt in EuropE, TOURNEE“ („Pozorište za razvoj turizma u Evropi“). Grad teatar i Opština Budva, partneri su ovog projekta koji se finansira kroz EU trilateralni program saradnje CBC Italija – Albanija - Crna Gora. Nosilac



projekta je albanska opština Fjer, a pored Grad teatra i Opštine Budva, partneri na tom projektu su Tirana i italijanska opština Barleta.

U okviru Festivala „Tournee“ izvedeno je pet programa, u kojima je učestvovalo oko 50 umjetnika iz Crne Gore, Italije, Albanije, a raznoliki repertoar privukao je pažnju budvanske publike.

Nakon svečanog otvaranja Festivala, publika je imala priliku da uživa u operi **La Serva Padrona („Služavka gospodarica“)**, **Đovanija Paizijela**, u režiji **Vladana Đurkovića**. Ovo djelo je koprodukcija **Grada teatra Budva, Opere iz Tirane i Javnog pozorišta iz Pulje**, pod vođstvom fondacije „Operosa“ iz Podgorice. Ovaj komad okupio je mlade muzičare koji će, u skladu sa propozicijama - da svaki od projekata bude izveden u zemlji partneru na projektu, biti u prilici da svoja umijeća predstave i publici u Fjeru i u Tirani. Druge festivalske noći, igrana je predstava „**Johan Padan i otkriće Amerika**“, produkcija partnera iz Tirane. Predstava je rađena po tekstu **Darija Foa**, a režiju potpisuje **Milto Kutali**. Treće festivalske noći, izvedena je predstava „**Farsa krune**“, produkcija partnera iz Fjera. Predstava je rađena po tekstu **Arbena Ilijazija**, a režiju potpisuje **Ledian Đeci**.

Na zatvaranju Festivala realizovana su dva programa. Na sceni između crkava izveden je mjuzikl „**Ostrvo**“, produkcija Pozorišta iz Barlete (regija Pulja). Ovaj projekat je nadahnut pričom koju je napisao i ilustrovao **Armin Greder**. U crkvi „Santa Marija“ odigran je pozorišni performans „**Orestija Distopijska**“, autorski projekat **Borisa Kadina**, nastao po motivima Eshilove trilogije „**Orestija**“. Pozorišni performans je produkcija italijanske fondacije „**Lenc**“.

S’ obzirom na to da je ideja projekta razmjenjena učesnika, programi koji su izvedeni na Festivalu u Budvi, biće predstavljeni u narednom periodu, italijanskoj i albanskoj publici.

Uspostavljanje međunarodne saradnje u pozorišnom sektoru

Kick off sastanak projekta „TOURNEE – Pozorišta za razvoj turizma u Evropi“, podsjetimo održan je krajem maja, ove godine, u Fieru (Albanija), kada je Grad teatar Budva potpisao Ugovor za taj projekat, u okviru okviru Prvog poziva INTERREG IPA programa prekogranične saradnje za: Italiju, Albaniju i Crnu Goru 2014-202. Projekat finansira Evropska unija. Na sastanku su između ostalog, definisani rokovi za plan održavanja Festivala „TOURNEE“. Sveobuhvatni cilj navedenog projekta je uspostavljanje bliske saradnje između ključnih aktera u pozorišnom sektoru prekograničnog područja, kroz stvaranje inovativnih kulturnih proizvoda i bolje valorizacije kulture jedne turističke destinacije. Tokom realizacije projekta uspostaviće se inovativni, strateški model razvoja i promocije uloge pozorišnih institucija kao glavnog pokretača kulturnog, turističkog i ekonomskog rasta. Polazeći od ocjene da je umjetnost često odvojena od stvaranja profita i iz tog razloga, projekat TOURNEE ima za cilj da pokaže da kulturna dobra mogu biti ključni resurs ka unaprijeđenju teritorijalne konkurentnosti na tržištu. Projekat se takođe fokusira na organizaciji Festivala, s’ obzirom na to da ovakav vid događaja ima važnu ulogu u osnaživanju kulturnog turizma, nudeći dodatan i jedinstven razlog za posjetu turista. Opština Budva, kao pridruženi partner na ovom projektu, pružila je podršku projektnim aktivnostima i diseminaciji rezultata sa ciljem podizanja svijesti o važnosti uloge pozorišnih institucija u cjelokupnom održivom razvoju grada.

VIII Međunarodni festival lutkarstva „Vanda Lavanda“ i „Error 404“ - najbolje predstave

Na VIII Međunarodnom festivalu lutkarstva, koji je održan u KIC-u „Budo Tomović“ od 11. do 15. septembra, u okviru manifestacije „Podgoričko kulturno ljeto“, izvedeno je deset predstava iz pet zemalja: Italije, Hrvatske, Španije, Bosne i Hercegovine i Srbije. U okviru zvaničnog, takmičarskog programa Festivala odigrane su predstave: „Odisej – san o povratku“ Dječjeg pozorišta iz Republike Srpske iz Banja Luke, „Cveće male Ide“ Pozorišta lutaka iz Niša, „Vanda Lavanda“, Gradskog kazališta lutaka iz Rijeke, predstava „Pod žicama“, KronikoKab iz Osija u Italiji i „Error 404“, Angeles de trapo iz Malage u Španiji. Posljednjeg dana Festivala će, u čast

Nagrada za najbolju scenografiju dodijeli Svili Veličkovoju, za scenografiju u predstavi „Odisej – san o povratku“. Nagrada „Dragan Radulović“ za najbolju dramaturgiju dodijeljena je Jeleni Tondini, za dramaturšku obradu teksta „Vanda Lavanda“. Nagrada za najbolje estetsko-tehnološko rješenje lutaka pripala je Nadii Imerio, za lutke u predstavi „Pod žicama“, u izvođenju pozorišta „KronikoKab“ iz Osija, Sardinija (Italija). Nagrada za najbolju originalnu muziku dodijeljena je Aniti Valo i Meri Jaman, za muziku u predstavi „Vanda Lavanda“. Tri ravnopravne nagrade za glumačko majstorstvo pripale su ansamblu predstave „Vanda Lavanda“, Nadii



nagrađenih Gradsko pozorište iz Podgorice izvelo je dramsku predstavu „Mali pirat“.

Najbolja predstava u cjelini, po ocjeni stručnog Žirija (članovi: dramaturg **Goran Bulajić**, zamjenik ministra kulture Republike Sjeverne Makedonije, **Vladimir Lazovski**, direktorica Pozorišta za decu Kragujevac i Međunarodnog lutkarskog festivala „Zlatna iskra“, **Jelena Stojanović Patrnogić**) je „Vanda Lavanda“, u izvođenju ansambla **Gradskog kazališta lutaka** iz Rijeke. **Dječji žiri**, kojim je predsjedavao **Luka Killian**, proglasio je za najbolju predstavu Festivala, „Error 404“, Pozorišta „Angeles de trapo“ iz Malage (Španija).

Većinom glasova odlučeno je da se Nagrada za najbolju režiju dodijeli **Biserki Kolevskoj** za režiju predstave „Odisej – san o povratku“, u izvođenju ansambla **Dječijeg pozorišta** iz Banja Luke. Žiri je jednoglasno odlučio da se

Imperio i **Mirjani Đorđević** za ulogu *Ide* u predstavi „Cveće male Ide“, **Pozorišta lutaka** iz Niša.

Smisao postojanja podgoričkog Festivala lutkarstva je predstavljanje kvalitetnih kulturnih sadržaja koji imaju za cilj direktan uticaj i usmjeravanje pažnje, okupacija i mišljenja najmlađih. Lutke iz pet zemalja zabavljale su i edukovale podgoričke mališane, kojima je ulaz za sve predstave bio besplatan.

Ljiljana Burzan Nikolić, društvena djelatnica i konsultantkinja za komunikacije, suosnivačica Festivala ocijenila da je „*ovaj Festival začeo jednu novu, značajno širu generaciju ljubitelja pozorišta, jer je baš svima, ne samo omogućio, već i približio i objasnio važnost praćenja ovakvih sadržaja*“.

Savjetnica u Sekretarijatu za kulturu i sport Glavnog grada, **Sanja Vojinović**, kazala je da je Glavni grad posvećen stvaranju kulturne politike koja počinje od najmlađih uzrasta.

„Moramo prvo osvijestiti roditelje da dovode djecu u pozorište i kada to uspijete i tu publiku privučete, vi ste završili posao. Vrlo je značajno ono što rade Davor i Ljilja i svaka čast na uspjehu i trudu. Ja se nadam da ćemo nastaviti dalje lijepo da saradujemo. Glavni grad je uvijek tu za sve ovakve i slične inicijative“, poručila je Vojinović.

je da joj je velika čast što je boravila u Podgorici, te da festivalske nagrade predstavljaju veliko priznanje za dosadašnji i podsticaj za budući rad.

Glavna vodilja u organizaciji Festivala i ove godine bila je kvalitet predstava, a on se koncepcijski oslanjao na različit tematski pristup. Tako je publika imala priliku da vidi priče od grčke mitologije do savremenih kompjuterskih



Detalj sa dodjele nagrada

I gosti Festivala bili su puni utisaka.

Članica stručnog žirija, direktorica Pozorišta za decu Kragujevac i Međunarodnog lutkarskog festivala „Zlatna iskra“, **Jelena Stojanović Patrnogić**, kazala je da je Podgorica za dane Festivala lutkarstva bila centar povezivanja umjetnika, gradova i država svijeta.

„To je ono što mene izuzetno raduje. Ali za nas učesnike je vrlo važna publika koja puni sale svakodnevno, u prijepodnevnim i večernjim satima. Prva asocijacija na ovaj Festival je prostor ispred KIC-a, koji je bio prepun prelijepih i srećnih djece koja čekaju u redu da uđu na predstavu“, rekla je Stojanović Patrnogić.

Član stručnog žirija, glumac i zamjenik ministra kulture Republike Sjeverne Makedonije, **Vladimir Lazovski**, poželio je djeci srećno djetinjstvo i odrastanje uz Međunarodni festival lutkarstva. Predstavica Veleposlanstva Republike Hrvatske, **Iva Ivanić Pavković** rekla

tehnologija. Na sceni su bile prisutne različite lutkarske tehnike, od platna do marionete. Interesovanje za festivalski program bilo je veće nego ikad. To je očigledno zaslužio organizator svojom posvećenošću i dosadašnjim uspješnim radom, čime je Festival lutkarstva u posljednjih osam izdanja gradacijski rastao.

Pored Glavnog Grada, Festival je i ove godine podržalo Ministarstvo kulture, ali je važnost prenošenja vrijednih poruka najmlađima kroz kvalitetne kulturne sadržaje prepoznala i Ambasada Italije u Podgorici, kao i Ambasada Španije u Beogradu. Organizatori ne ispuštaju da pomenu konstantne prijatelje Festivala bez kojih, kako tvrde, Festivala ne bi ni bilo, a to su: Fondacija Petrović Njegoš, EPCG, Hipotekarna banka, Delta City, kompanija Čelebić, Universal Capital banka i veliki broj medija.

Međunarodni festival lutkarstva

„Kapital“, Zetskog doma na sarajevskom MESS-u O nagradama tek dogodine

• Odluku o proglašenju ovogodišnjih pobjednika, organizator je pomjerio za cijelih 365 dana, jer predstava „Čehovljeva prva predstava“, irskog Dead teatra nije izvedena zbog toga što su sredstva za njeno učešće na Festivalu ukinuta uoči njenog nastupa. Ta predstava će biti izvedena u Sarajevu na jesen, pred jubilarni – 60 MESS, kada će biti i saopštene odluke Žirija i dodijeljene nagrade predstavama sa ovogodišnjeg festivalskog izdanja.

Kraljevsko pozorište Zetski dom, 3. oktobra gostovalo je sa predstavom „Kapital“, Karla Marksa, u režiji Andraša Urbana na Festivalu MESS, u Sarajevu. Prema pisanju



portal *Radio Sarajevo.ba* i najave organizatora ovog prestižnog Festivala, cetinjski „Kapital“ je svrstan u tri predstave sa repertoara MESS-a koje su preporučene sarajevskoj publici. No, kakav će u konačnici uspjeh imati „Kapital“, kao i ostale predstave na ovom Festivalu, znaće se tek dogodine, u susret njegovom sljedećem, jubilarnom – 60. izdanju.

Odluku o proglašenju ovogodišnjih pobjednika, organizator je pomjerio za cijelih 365 dana, jer predstava „Čehovljeva prva predstava“, irskog Dead teatra nije izvedena, zbog toga što su sredstva za njeno učešće na Festivalu ukinuta uoči njenog nastupa. No, organizator nije odustao od svoje selekcije, pa je odlučio da se ta predstava izvede u Sarajevu, pred jubilarni – 60 MESS, kada će biti saopštene odluke Žirija i dodijeljene nagrade predstavama sa ovogodišnjeg festivalskog izdanja. Tom odlukom MESS 2019 će biti zvanično završen tek naredne jeseni.

Ovi događaji potvrđuju već davno uspostavljenu tezu da je dramska umjetnost i

kultura uopšte, često na margini društva, ali isto tako podsjećaju na činjenicu da njeni posvećenici ne odustaju lako od svojih djela, koja ovaj svijet na planeti Zemlji čini boljim i podnošljivijim.

Gledano iz tog ugla, umjesto reportažnog zapisa sa nastupa ansambla „Kapital“ na sarajevskom MESS-u, objavljujem producersku priču o umjetničkim dometima ovog djela, koji u centar upravo stavlja život čovjeka u savremenom svijetu i kapitalu, kako reče dramaturškinja ovog djela Vedrana Božinović, „*čudovištu koje će nas progutati*“.

Predstava „Kapital“ je pretposljednji projekat koji je nastao pod okriljem EU Creative Europe, kroz projekat „EU Collective plays!“.

„Kapital“, Andraša Urbana, nastao je po jednom od najutjecajnijih tekstova u istoriji čovječanstva i najvažnijeg djela njemačkog ekonomiste i filozofa Karla Marksa. Ovaj komad polazi od namjere da pojasni određene termine i pojmove i da odredi prostor koji bi nazivali našim životom u savremenom svijetu. Prvobitna akumulacija kapitala desila se kada smo ubijedili ljude da će im biti bolje, ako se vratimo unazad! U današnje vrijeme sve postaje roba! Sve što stvaramo, sve što proizvodimo je na prodaju. I čovjek je na prodaju! Čereči se čak i ljudska duša. Svijet je bez srca. Prodaju se duhovne vrijednosti. Prostori su bez duše. Ovo su samo neke od upečatljivih scena 'Kapitala', snažne, žestoke predstave koja poziva na pobunu, koja poziva da slavimo čovjeka. U procesu dramatizacije, koji potpisuje Vedrana Božinović, povučeno je mnogo niti, ali se jednostavno nametnulo da treba krenuti od toga: A gdje je tu čovjek? “, navodi producent u prologu ovog komada.

„Predstava dovodi u pitanje sve, pa i stavove za koje smatramo da su aksiomi. Brojke o siromaštvu u Crnoj Gori, zvanični podaci

o sadržaju potrošačke korpe, te uzaludnost nacionalističkih prepirki, sve to referiše na sadašnji trenutak, ali je, kako kaže Urban, stvarnost samo podstrekač da se na poetski način ova tema artikuliše u predstavi“, saopštavaju iz Zetskog doma.

„Mi smo krenuli od 'Kapitala' sa izrazitim ciljem da pojasnimo određene termine i pojmove, da ne govorimo više u vazduh, već da nam bude jasno o čemu govorimo, da odredimo taj prostor, koji bi nazvali nekim našim životom u savremenom svijetu. Čovjek se bavi preispitavanjem, ne lokalno, već u vremenu u kom postojimo. Stvarnost je samo inspiracija. Smisao svake umjetnosti je da dovodimo u pitanje sebe i određene pojmove. Predstava



„Kapital“ oduševio publiku MESS-a

*govori o brutalnim stvarima. Ekonomisti kažu da kapitalizam nije dobar, ali da ne postoji bolji sistem. Mi nismo naučno društvo koje nalazi rješenja, ali baš kada dovodimo u pitanje neke stavove dolazimo do istine. Ovo nije priča o Jugoslaviji. Ta priča se, kao i ona iz 1918., 1945. završila u krvi. Mi to stalno imamo u istoriji. To je lažni mit Balkana, biću intiman, toga mi je dosta. Mi se mažemo tom krvlju kao da je to naš folklor. Prihvatamo demagoške neistine koje nam se plasiraju kao fundamentalnu istinu. To se čini uglavnom na račun ugroženosti“, kazao je reditelj **Andraš Urban**, nakon premijere u novembru, 2018. Godine, na Cetinju.*

Glumci su mladi, na drugoj godini fakulteta, tek na pragu dvadesetih. Njima i pripada bunt i da uz pank zvuk, punim glasom govore direktno i nedvosmisleno. Prevod Moše Pijade kao polazna osnova, sa pojmovima kao

što su: diktatura proletarijata, klasna borba, radna snaga i višak vrijednosti, mladim glumcima isprva je zvučao arhaično. Zbog toga je proces za njih podrazumijevao duboko razumijevanje i istraživanje. Na kraju, kažu, stvorena je jedna važna predstava, od onih koje će nas osvijestiti, natjerati da napustimo pasivan odnos prema svijetu u kome živimo, pokrenuti nas i natjerati da se suočimo sa svojim strahovima i uvjerenjima.

*„Marksov 'Kapital' je kao Biblija. To je ustvari Biblija II. Vrijeme u kojem živimo je stravično. Kapital nas sa svih strana okružuje. Sve je na prodaju! Sve ima svoju cijenu! I ja imam svoju cijenu! To veliko djelo je temelj predstave. Sve od njega počinje, a to je knjiga od dvije hiljade stranica. Reditelj **Andraš** i dramaturškinja **Vedrana** su nam bukvalno držali predavanja o kapitalizmu i to su bila najbolja predavanja koja sam čuo u mom životu. Toliko sam stvari saznao o kapitalizmu, tako da u šali kažem, a pritom ozbiljno i mislim – nikada neću podići kredit. Sada, kada smo prošli kroz proces istraživanja, mogu da poručim da će ovo biti mnogo dobra predstava“, izjavio je glumac **Pavle Prelević**, student FDU na Cetinju.*

*„Znali smo da je 'Kapital' teško štivo. Nakon ekonomske krize narod se vraća toj ideji, jednakosti u društvu. To je ljudima neophodno jer kapital vrši veliki pritisak. Promjene su neophodne. Revolucija kreće onda kada je narod dovoljno potlačen da se pokrene. I mi kao mladi ljudi želimo promjene, nismo znali kako, ali baš kroz ovo djelo prepoznajemo načine, koje su to naše mogućnosti da se pokrenemo i uradimo nešto za sebe“, rekao je glumac **Stevan Vuković**.*

*„Danas su ljudi previše dozvolili, dešavaju se strahote. Ali svemu dođe kraj i nepravde se moraju okončati. Ovo je izuzetno zahtjevan proces, ali zanimljiv. Uzdrmaćemo publiku. Tema je aktuelna, tekst nije lak, neophodno je udubiti se i razumjeti ga. Svakim danom me iznenađuju pomjerajući svoje granice“, izjavila je glumica **Jelena Šestović**.*

„Urban je neko ko zahtijeva kreativnost, u svakom smislu i uvijek tjera na korak dalje. Tjera da izlazimo iz zone komfora, najviše u smislu

razumijevanja 'Kapitala', kojim se bavimo iz mnogo više perspektiva, osim teorijske. To je mašina koja vuče korak dalje, otvara vrata za koja nijesmo znali da postoje. 'Kapital' je napisan u 19. vijeku, ali ova knjiga je i danas aktuelna. Radili smo kroz naše društvo sada i ovdje. Vidjeli smo u reakciji publike sebe. Mi smo kroz to prošli idući kroz proces nastanka predstave i došli smo do zaključka: Da, ovo se meni dešava, ovo smo mi", kazala je nakon premijere glumica **Jelena Laban**.

Posebno mjesto u Urbanovim predstavama, pa i ovoj, zauzimaju songovi **Irene Popović Dragović**. U okviru njenog opusa značajno mjesto zauzima primijenjena muzika koju



„Kapital“ po djelu filozofa Karla Marksa

komponuje za pozorišta širom Evrope, a rad na ovoj predstavi nije njena prva saradnja sa Urbanom. Njih dvoje zajedno imaju jedan poseban i prepoznatljiv rukopis koji kao cjelina publici donosi iznenađenje, adrenalin i pitanje: „Koja istina sada slijedi, šta je sledeće?“.

Dramaturg je **Vedrana Božinović**. Ona je Marksov „Kapital“ iščitavala kao roman, ne samo kao ekonomsku nauku. Ova knjiga je, kaže ona, najsnažnija literatura koju možemo čitati, knjiga o čudovištu koje će nas progutati. To čudovište se jasno vidi u sceni kada materijalizam guta golog čovjeka, kao i u sceni prvobitne akumulacije kapitala.

„Teško je transponovati roman na scenu, a 'Kapital', činilo mi se gotovo nemoguće, jer je to jedno zamršeno klupko raznoraznih pojmova, od ekonomske do društvene teorije i treba naći nit, koju će čovjek povući, ali tako

da se sve razmrsi. Mnogo niti sam vukla, ali zapravo sam uvijek znala – treba krenuti od pitanja: 'A gdje je tu čovjek?'... Marks piše o tome, u svakom poglavlju, bilo da piše o radu, novcu, akumulaciji... Ispod tih zamršenih redova i brojki, on se pita: 'Gdje je čovjek?' Ja to isto pitanje postavljam od devedesetih godina minulog vijeka. Pola svog života živim u društvu za koje kažu da se zove tranzicija i kojoj smo zarobljeni. Gdje je čovjek u Crnoj Gori? Šta se dešava sa ovim mladim ljudima? Oni nijesu živjeli u socijalizmu. Mi jesmo. Socijalizam smo srušili nacionalizmom. Prvobitna akumulacija kapitala desila se kada smo ubijedili ljude da će im biti bolje, ako se vratimo unazad. A, sada klizimo unazad. Ova predstava postavlja i pitanje: Gdje ćemo se zaustaviti?“, kazala je dramaturg **Vedrana Božinović**.

I još jedan detalj u ovom naslovu, ali vezan za ovogodišnji MESS. Na otvaranju Mess-a, njegov direktor **Nihad Kreševljaković**, u prenosu uživo za državnu televiziju, saopštio je da je termin slogan Festivala „Fluidni identiteti“, termin preuzet od sociologa, Zigmunta Baumana i označava vrstu rastakanja identiteta.

„Rastače se sve što je čvrsto, pa u čovjeku rastu nemir i strah. Takvi smo idealan plijen onih koji se najbolje snalaze u kretanjima kapitala, onih što nam otkupe dušu, da bi ponovo preprodavali njene komadiće za mnogo veće pare“, kazao je direktor Mess-a.

Na MESSU, pored „Kapitala“ izvedene su predstave: „Imitacija života“, **Kornela Mundruca** i njegovog **Proton teatra** i belgijska predstava „Monkey mind“. **Narodno pozorište iz Sarajeva** predstavilo se sa Brehtovim „Kavkaskim krugom kredom“. Na MESU je potom nastupila još jedna belgijska trupa „Tonel huis“ sa dva koreografska rada iranskog autora **Mokhalada Rasema** u komadu „Revolucija tijela“ i „Čist grad“, predstava iz Grčke autora **Anestisa Azasa** i **Prodromosa Tsinikorisa**. **Jugoslovensko dramsko pozorište** predstavilo se sa komadom „Kako je poludeo gospodin R“, a Zagrebačko kazalište mladih sa predstavom

„**Ajhman u Jerusalimu**“. Na repertoaru Festivala bila je i predstava „**Sjećaš li se Doli Bel**“, **Kamernog teatra** iz Sarajeva i naravno predstava irskog **Dead teatra** „**Čehovljeva prva predstava**“, koja nije odigrana.

Ovogodišnji MESS pamtiće se po protestnom performansu koji su tim i prijatelji Festivala izveli posljednjeg dana teatarske smotre u Narodnom pozorištu. „***Publika na sceni, tim i prijatelji Festivala u publici, zamjena mjesta kao poziv na refleksiju. Iz publike su se čitali tekstovi koji govore o istorijatu Mess-a, jednog od najstarijih i najznačajnijih festivala na ovim prostorima, jednako važnom u evropskom i svjetskom kontekstu. Festival koji je bio kadar da se digne doslovno feniksovski iz pepela poslije rata (mada je na volšeban način zapravo trajao I tokom opsade). Na ovaj radikalni potez koji nije viđen u istoriji festivala, tim se odlučio zbog kontinuiranog smanjenja budžeta. Dakle, ustati i imati jasan stav. Ne povući se! O tome govori tim Mess-a. ...Pošto Mess jeste jedno od najprirodnijih mjesta u Evropi na kojem se može odvijati pozorišni i ljudski dijalog različitih kultura, prosto jer je Sarajevo grad tri različita kulturna obrasca, tri Abrahamove vere, koje se dobro i rafinirano znaju i koje vekovima žive bratski, dakle, u preplitanju harmonije i nesaglasja. Zato nepogrešivo tačno čuju drugog. Zato smisao i misija ovog festivala jesu neupitni***“, napisala je u svom komentaru Nataša Gvozdenović za beogradsko „Vreme“.

„Opet živimo velike istorijske turbulencije, od terorizma preko progona i seobe čitavih naroda, do terora neoliberalnog tržišta. Sve to ostavlja duboke tragove i na mikroplanu, pa je prirodno da se autori vraćaju narativima koji pokušavaju objasniti život naše posrnule civilizacije“, kazao je poznati reditelj iz Sarajeva, Dino Mustafić, jedan od čelnika Mess-a.

Posebna pažnja na ovogodišnjem MESS-u bila je posvećena odlasku **Borke Pavićević** i **Slobodana Milatovića**, koji su snažno obilježili kulturu zemalja bivšeg jugoslovenskog prostora. O njima su govorili: **Varja Đukić**, **Ana Vukotić** i **Dino Mustafić**.

S. Marojević

„Kapital“ nagrađen na Barskom ljetopisu i Bijenalu

Predstava „Kapital“ zabilježila je nedavno dva festivalska uspjeha. Na završnici Festivala Barski ljetopis, ansamblu tog komada dodijeljena je **Nagrada za najbolju kolektivnu igru**, a na Bijenalu Crnogorskog teatra 2019, dvije nagrade: **Nagrada za epizodnu ulogu** i **Specijalnu nagradu žirija**.

Laureati Nagrade za najbolju kolektivnu igru, po odluci Stručnog žirija Barskog ljetopisa (Dragana Tripković, Zoran Rakočević i Vesna Vujošević Labović) su glumci: **Pavle Prelević**, **Jelena Laban**, **Stevan Vuković** i **Jelena Šestović**. „Imajući u vidu sve potencijale koje nosi energična mladalačka podjela tumačeći jednu obeshrabrenu generaciju, u komadu koji obrađuje teze iz djela neprevaziđenog političkog značaja, ali i fantastičnu zamisao njegove teatarske plodnosti u adaptaciji, ansambl predstave funkcioniše kao perpetuum mobile anagažovanog pozorišnog izraza reditelja Andraša Urbana. Glumački kolektiv zavređuje nagradu i zbog iskazane hrabrosti da lični stav postane dio šireg idejnog plana koji analizira kapital, vjerovatno najveći istorijski fenomen savremenog doba“, navedeno je u Odluci Žirija.

Nagrada za epizodnu ulogu na Bijenalu crnogorskog teatra pripala je **Stevanu Vukoviću** „***zato što je u predstavi u kojima nema podjele na glavne i sporedne uloge, iskazao glumačku snagu, energiju i virtuoznost, silovitošću i pažljivo kontrolisanim glumačkim žarom***“. Predstava „Kapital“ zavrijedila je na Bijenalu i **Specijalnu nagradu žirija** „***zbog hrabrog istraživačkog postupka primjenjenog u istoj mjeri i na globalnu svjetsku situaciju i na lokalnu društveno-političku stvarnost. Rezultat je složeno scensko umjetničko djelo, čiji su elementi: rediteljska poetika, dramaturgija, scenografsko riješenje, kostimi i muzika podjednaki, ali i glumački angažman koji nadilazi jednostavni odnos aktera prema liku koji tumači***“.

S.M

„Cvrčak i mrav“ na Međunarodnom festivalu pozorišta za djecu u Subotici

Predstave iz cijelog svijeta

Predstava „Cvrčak i mrav“, koju je prema tekstu **Milene Depolo**, režirao **Branko Ilić**, izvedena je 27. septembra na sceni „Jadran“, Narodnog pozorišta u Subotici, u okviru takmičarske selekcije **26. Međunarodnog festivala pozorišta za djecu**.

Pored podgoričke predstave, publika je u takmičarskom segmentu, po izboru prof. dr **Zorana Đerića**, selektora Festivala, imala priliku da vidi ostvarenja 14 teataru iz 12 zemalja Evrope, svijeta i zemlje domaćina: „Na

zeleni ptica“, Teatra „Lalka“ iz Poljske, „**Pored tebe**“, Teatra Yun iz Koreje, „**Ježeva kućica**“, Dječijeg pozorišta Republike Srpske i „**Cipele**“, Dječijeg pozorišta iz Belgije.

„Cvrčak i mrav“ rađen je u koprodukciji: **Teatra mladih, Kulturnog centra „Nikola Đurković“** iz Kotora, **Gradskog pozorišta, Herceg festa** i Festivala **Grad teatar**. Ova dramatičarica Ezopove basne namijenjena je djeci koja su u današnje vrijeme zatrpana obavezama i ne stižu da se igraju, ali i starijoj djeci koja su na



vukovom tragu“, Pozorišta mladih Novi Sad, „**Vila Helena i princ Argelus**“, Lutkarskog pozorišta „Harlekin“ iz Mađarske, „**Bajka o ribaru i ribici**“, Teatra „Petruška“ iz Rusije, „**24 bake**“, Šijanskog umjetničkog pozorišta za djecu iz Kine, „**Zlatna guska**“, Državnog, lutkarskog pozorišta „Burgas“ iz Bugarske, „**Čudotvorno kresivo**“, Malog pozorišta „Duško Radović“ iz Srbije i „**Lepotica i zver**“, Dečijeg pozorišta iz Subotice, Njemačku pozorišnu scenu za djecu predstavila je neverbalna predstava „**Ja sam malo svijetlo**“ iz Njemačke, „**Operski frižider**“, Pozorišta „Antonio Panzuto“ iz Italije, „**Divna**

pragu odrastanja i počinju da se bune protiv svojih autoriteta. Ona je i za sve autoritete ovog svijeta – roditelje, nastavnike, direktore, političare... Uloge tumače: **Branka Femić Ščekić, Katarina Krek, Goran Slavić i Branko Ilić**. Scenografiju je osmislio **Branko Ilić**, kostimografiju potpisuje **Tijana Todorović** uz asistentkinju **Martu Garčević**, dok je za koreografiju zadužena **Marija Brajković**. Muzika je djelo sastava „**Who See**“, a aranžman za song „**Koji sam ja kralj**“ uradio je **Peđa Nedeljković**.

O najboljim izrazima na subotičkom Festivalu odlučivao je Žiri u stastavu: **Olga**

Zeje iz Rusije, Senka Petrović iz Srbije i Ranko Risojević iz BiH. Gran pri za najbolju predstavu dodijeljen je Šijanskom umetničkom pozorištu za djecu iz Kine, za izvedbu „24 bake“. Nagradu za najbolju režiju dobio je Jakub Maksimov, za predstavu „Na vukovom

Poljske. Specijalna nagrada za originalnost i fantaziju dodijeljena je predstavi „Cipele“, u izvođenju pozorišta „La tete a l'evers“ iz Belgije.

Subotički Međunarodni festival pozorišta za djecu, jedan je od najznačajnijih festivala ove



Foto: Duško Miljanić

„Cvrčak i mrav“ na 26. Međunarodnom festivalu pozorišta za djecu, u Subotici

tragu“, u izvođenju Pozorišta mladih iz Novog Sada. Dobitnik Nagrade za najbolju originalnu muziku je Gžegož Turnau, za muziku u predstavi „Divna zelena ptica“, u izvođenju Teatra „Lalka“ iz Poljske. Pet ravnopravnih nagrada za glumačko/animatorsko majstorstvo dodeljeno je: Saši Latinoviću za ulogu *Baka* u predstavi „Na vukovom tragu“, u izvođenju „Pozorišta Mladih“ iz Novog Sada; Du Fang za ulogu *Bake*, te Ou Jang Hong Juan, za ulogu *Unuka*, u predstavi „24 bake“, u izvođenju Šijanskog umetničkog pozorišta za decu iz Kine; Đurđi Vukašinović Babić, za ulogu *Ježurka*, u predstavi „Ježeva kućica“, u izvođenju Dječijeg pozorišta Republike Srpske iz Banja Luke; ansamblu predstave „Divna zelena ptica“, za kolektivnu igru u izvođenju Teatra „Lalka“ iz

konceptije u regionu. Ta smotra više od četvrt vijeka okuplja stvaraoce iz cijelog svijeta, koji su svoj rad posvetili najmlađima. Ovogodišnja selekcija bila je raznovrstna i bogata različitim pozorišnim estetikama – opšta je ocjena učesnika, publike i Žirija Festivala.

S.M.

Obilježen Dan Crnogorskog narodnog pozorišta Najavljena podrška Ministarstva kulture

- *Reditelj predstave „Ivanov“, Andrij Žoldak, laureat Velike nagrade CNP-a za najznačajniji umjetnički rezultat.*
- *Ministar Aleksandar Bogdanović: „Ministarstvo kulture u narednom periodu će posebno voditi računa o pozorišnoj djelatnosti, jer napredak na tom planu naš je zajednički interes“.*

Dan Crnogorskog narodnog pozorišta – 1. novembar obilježen je posljednje večeri Bijenala crnogorskog teatra. Na svečanosti su uručene godišnje nagrade i priznanja koja dobijaju članovi i saradnici CNP-a, Nagrada za najbolji savremeni domaći dramski tekst, kao i nagrade najboljima na ovogodišnjem Bijenalu.

Veliku nagradu CNP-a za najznačajniji umjetnički rezultat u ovoj godini dobio je reditelj **Andrij Žoldak** za režiju predstave „Ivanov“, A. P. Čehova. U obrazloženju Nagrade

nju predstave „Ivanov“ dobilo pozive za učešće na nekoliko značajnih evropskih pozorišnih festivala, te da će crnogorska publika narednih godina svjedočiti o višerasovnom pozorišnom hodočašću i rediteljskom umijeću tog umjetnika. Crnogorskom narodnom pozorištu, posebno je važan rad i uticaj Žoldaka na glumački ansambl. *„Ovom predstavom neki odiskusnih glumaca otvorili su nove kreativne dimenzije, a oni koji su na početku svog rada, ulogama u ovom komadu, stvorili su jasnu sliku da su budući nosioci repe-*



Ministar kulture u Vladi Crne Gore, Aleksandar Bogdanović uručio godišnje nagrade CNP-a

navodi se da Andrij Žoldak upotpunjuje plejadu značajnih evropskih pozorišnih stvaralaca koji su radili u Crnogorskom narodnom pozorištu“. Žoldak je svrstan u nastavljace *„najbolje rediteljske tradicije XX vijeka: Mejerholjda, Grotovskog i Kantora, kako u procesu rada, tako i u krajnjem rezultatu - predstavi 'Ivanov'“*, u kojoj je demonstrirao beskompromisnu posvećenost umjetnosti teatra. Na dodjeli i obrazloženju Nagrade rečeno je da je Crnogorsko narodno pozorište već na premijernom izvođe-

„rtoara i značajna imena crnogorskog glumišta“, rečeno je na dodjeli Nagrade.

Dobitnici **Godišnje nagrade za visok umjetnički rezultat**, koja se dodjeljuje članovima umjetničkog ansambla i saradnicima koji su dali najveći doprinos estetskim dometima Crnogorskog narodnog pozorišta, ovog puta su: **Sanja Vujisić** i **Žana Gardašević Bulatović**, za uloge *Ane Petrovne* i *Saše Lebedeve*, u predstavi „Ivanov“.

Godišnje nagrade za najbolje rezultate

postignute u tehničkoj, organizacionoj i administrativnoj praksi, odnosno u svim segmentima produkcije dobili su: Ivan Raičević, dekorater, Milica Čabarkapa, službenica za javne nabavke i Dejan Kalezić, majstor svjetla.

Uručena je i Nagrada za najbolji savremeni domaći dramski tekst. Žiri u sastavu: Božo Koprivica, dramaturg, Željka Udovičić Pleština, dramaturškinja i dramaturg i reditelj Goran Bulajić, donio je odluku da je najbolja drama na Konkursu CNP-a za savremeni domaći dramski tekst, drama „Uspavani“, autora Mirjane Medojević i Ilije Đurovića. Autorima je nagradu uručio Ministar kulture u Vladi Crne Gore, Aleksandar Bogdanović.

„Dan Crnogorskog narodnog pozorišta dočekujemo ne samo za zapaženim aktivnostima ovog teatra, već i sa ambicioznim planovima

„Ministarstvo kulture ove je godine i pokrovitelj nagrade namijenjene pobjednicima petog javnog konkursa za savremeni dramski tekst u Crnoj Gori. Na taj način, prije svega, težili smo da pošaljemo poruku kako je posebno važno da, izuzev klasičnih i postojećih tekstova, stimulišemo recentno dramsko stvaralaštvo. Jer bez takvog pristupa, siguran sam, teško možemo govoriti o vidljivijoj podršci države dramaturgiji – koja na ovim prostorima ima snažan potencijal. Stoga, naša je ambicija da u najvećoj mjeri doprinesemo da taj potencijal bude pretočen u tekstove, u komade na kojima će počivati moderna crnogorska pozorišna scena – i to ne samo ovdje, već i na drugim pozornicama širom naše države“, uvjeren je ministar kulture. On je najavio da će Ministarstvo kulture u narednom periodu posebno voditi računa o pozorišnoj



– koji korespondiraju sa njegovim značajem u današnjim okvirima, ne samo crnogorske, već i regionalne pozorišne scene. Taj značaj građen je i stican godinama, zašto su zadslužni brojni umjetnici. Stoga i ova prilika posebno obavezuje da se sjetimo svih njih – i onih koji stoje iza povića Crnogorskog narodnog pozorišta i koji su ga dizali iz pepela, ali i vas – koji danas nastavljate da doprinosite ovoj instituciji, a time i crnogorskoj umjetnosti“, istakao je ministar Bogdanović. On je podsjetio da Ministarstvo kulture na konkretne načine pruža punu podršku pozorišnoj djelatnosti u Crnoj Gori.

djelatnosti, jer kako je rekao, „napredak na tom planu naš je zajednički interes“.

Ove godine, CNP dodijelilo je zahvalnicu za: dugogodišnju saradnju, pokroviteljstvo i prepoznavanje značaja ulaganja u pozorišnu djelatnost. To priznanje pripalo je Crnogorskom elektrodistributivnom sistemu.

S.Marojević

Gradsko pozorište u Regionalnoj uniji teatarara Festival RUTA prvi vid saradnje

• Jug Radivojević: „*RUTA je dobra skraćena, jer pozorišta iz regiona imaju zajednički put, pravac i putovanje. Stvaranje unije događaj je od velike važnosti za kulturu čitavog regiona*“.

Regionalna unija teatarara (RUTA) formirana je 18. septembra u Beogradu, a **Gradsko pozorište** iz Podgorice je njen član. Uniju čini još pet teatarskih kuća sa prostora nekadašnje Jugoslavije: **Beogradsko dramsko pozorište**, **Dramski teatar Skoplje**, **Kameni teatar 55** iz Sarajeva, **Mestno gledališče** iz Ljubljane i **Kazalište Ulysses** iz Zagreba.

Formiranje Regionalne unije pratilo

U saopštenju se navodi da će ova regionalna teatarska saradnja omogućiti bolje nadmetanje produkcija dramske umjetnosti regiona.

„*Ujedno, RUTA će učiniti da ex-YU pozorišna scena bude kvalitetnija. Samim tim će publika biti zadovoljnija*“, ocjena je umjetničkog direktora Gradskog pozorišta **Dušana Kovačevića**.



Sa potpisivanja protokola u Beogradu

Idejni tvorac Unije je Jug Radivojević. Prema njegovoj tvrdnji Beogradsko dramsko pozorište je od nastanka imalo tendenciju da bude inovativno i da ide u korak s vremenom. On je dodao da je „*RUTA dobra skraćena, jer pozorišta iz regiona imaju zajednički put, pravac i putovanje. Stvaranje Unije događaj je od velike važnosti za kulturu čitavog regiona*“.

je potpisivanje protokola o poslovnoj saradnji između pomenutih pozorišta. Taj dokument ozvaničili su: umjetnički direktor Gradskog pozorišta **Dušan Kovačević**, **Sofija Kunovska** iz skopskog Dramskog teatarara, **Vedran Fajković** iz sarajevskog Kamernog teatarara 55, **Barbara Hing Samobor** iz Mestnog gledališča iz Ljubljane, **Duško Ljuština** iz Kazališta Ulysses (Zagreb/Brioni) i **Jug Radivojević** iz Beogradskog dramskog pozorišta.

Ciljevi novoformirane pozorišne Unije su: institucionalizacija saradnje ovih teatarara, koja će omogućiti publici uvid u reprezentativne predstave iz regiona i saradnje tih teatarara na velikim koprodukcijским projektima. U tom kontekstu jedan od početnih koraka biće organizacija prvog **Festivala RUTA**, koji će od biti organizovan od 1. do 6. decembra u Beogradskom dramskom pozorištu, saopštiti su iz podgoričkog Gradskog pozorišta.

Predstavnik Kazališta Ulysses, **Duško Ljuština** istakao je da postoji slična organizacija -KPGT-a, čiji je koncept zasnovan na saradnji tri filharmonije: „Pika, Točka, Tačka“, uz ocjenu da će festival RUTA sigurno biti pozorišni praznik.

„*Bez novinara ove naše ideje ne bi doprle ni do koga. Kada bi novinari pratili pozorište kao što prate politiku, onda bi te politike bile ljepše*“, istakao je Ljuština.

Predstavnik Kamernog teatra 55 **Vedran Fajković** napomenuo je da se Sarajevo tokom umjetničkih festivala probudi i postane „*ono staro Sarajevo koje mnogi pamte i koje goste dočekuje raširenih ruku*“. Zato, kako je akcentovao da ideja o saradnji ovih šest pozorišta je plemenita, u prvom redu što umjetnost ne poznaju granice.

S.M.

Gradsko pozorište: novi projekat za Lutkarsku scenu „Na ivici neba“ o snazi mašte i prijateljstva

U Gradskom pozorištu, 18. oktobra počele su probe za predstavu „Na ivici neba“, koja je namijenjena Lutkarskoj sceni za djecu. Novi projekat režira ugledna bugarska rediteljka

„Kada sam bila mala, toliko mala da sam jedva dosegala do ivice kuhinjskog stola, imala sam imaginarnog prijatelja. Sa njim sam noćima obilazila sve kutke naše planete...“



„Na ivici neba“, detalj sa probe

Veselka Kunčeva. Pored rediteljke Kunčeve, u autorskom timu su još: Ina Bojidarova (dramaturškinja), Marieta Golomehova (scenografkinja), Yavor Kunchev (koreograf) i Hristo Namliiev (kompozitor). Uloge su povjerene: Jeleni Simić, Katarini Krek, Vanji Jovićević, Milošu Pejoviću, Jovanu Daboviću, Maji Stojanović, Jeleni Đukić, Lazaru Đurđeviću i Lari Dragović.

Predstava će premijerno biti izvedena **13. decembra u Velikoj Sali KIC-a „Budo Tomović“**, u okviru manifestacije Decembarska umjetnička scena – DEUS 2019.

„Na ivici neba“ priča je o snazi mašte, o prijateljstvu, ali i o zaboravljenim dječjim željama.

Smijali smo se, igrali smo se, ćutali smo zajedno i bili smo nerazdvojni. Jednog dana međutim, on je nestao. Zaboravila sam ga i sada poslije toliko godina ispričaću vam priču o jednom malom dječaku koji se sprijateljuje sa najnevjerovatnijim prijateljem na svijetu – sa vješticom. Da li će uspjeti da sačuva ovo prijateljstvo ili će i ono biti izgubljeno kao što sam ja izgubila svoje? To čak ni autor ne zna“, riječi su rediteljke Veselke Kunčeve.

Gradsko pozorište

Zetski dom: Branislav Mićunović režira Čehova „Tri sestre“ o sudbini i snovima

Probe za predstavu „Tri sestre“ koje su počele u avgustu, nastavljene su početkom aktuelne sezone. Premijera ovog komada koji se radi po tekstu **Antona Pavloviča Čehova**, u režiji poznatog crnogorskog reditelja **Branislava Mićunovića**, biće održana u okviru decembarskog repertoara Zetskog doma.

Mićunović je uloge podijelio glumcima: **Nadi Vukčević**, **Ani Vučković**, **Juliji Milačić Petrović Njegoš**, **Jeleni Laban**, **Dejanu**

Kraljevsko pozorište Zetski dom, u najavi ovog naslova, podsjeća da je ta drama nastala u razdoblju druge polovine XIX vijeka.

„Čovjek se u Čehovljevom djelu preispituje, boreći se sa vanjskim svijetom i sam protiv sebe. U njoj se istina i pravda međusobno sukobljavaju, čovjek sa svojom sudbinom i snovima, pojedinac sa društvom. Čehov je oslikao tu borbu motivima koje provlači kroz svoje stvaralaštvo, a neki od njih su: duhovni



„Tri sestre“ / čitaće probe

Ivaniću, **Srdanu Grahovcu**, **Zoranu Vujoviću**, **Vulu Markoviću**, **Omaru Bajramspahiću**, **Pavlu Preleviću** i **Stevanu Vukoviću**. Saradnici reditelja su: **Stela Mišković** (dramaturgija), **Marko Petrović Njegoš** (scenografija), **Lina Leković** (kostim), **Dubravka Drakić** (govor), **Vjera Nikolić** (muzika) i **Mile Buturović** (svjetlo).

Imajući u vidu bogato rediteljsko iskustvo Mićunovića, koje karakteriše osobena estetika, uz senzibilan, prepoznatljiv opus drugih članova autorskog tima, kao i izraz kompletnog glumačkog ansambla, Čehovljeve „Tri sestre“ mogle bi obilježiti ne samo produkciju Kraljevskog pozorišta Zetski dom, već i crnogorsku pozorišnu produkciju, u tekućoj sezoni.

ideal, smisao života, nepravda, ljepota u svakom obliku, dosada, praznina, mrtvilo, nejednakost. Radnja ove drame zasniva se na tragičnosti samih likova i na osjećaju bespomoćnosti i beznadežnosti koji bez obzira na vječni optimizam ne iščezavaju“, navodi se u najavi predstave.

Inscenacijom ovog djela, Zetski dom najavljuje novi kurs u producentskoj politici, jer će u ovoj sezoni dominirati komadi koji su motivski rađeni na humorističkim elementima i temom koja u centar postavlja ljubav u širem značenju te riječi, kao okosnici i smislu ljudskog bitisanja.

S.M.

Nikšićko pozorište osvježilo crnogorsku scenu „Gospodska krv“ briljantna kritika gramzivosti

- „Gospodska krv“, Nikole Kavaje pisan je u molijerevskom duhu, a kao oličenje realnog i iskrenog svrstana je u komediju *del arte*.
- Dramaturgija ove komedije počiva na porukama o slabostima ljudskog roda, o njegovom deformitetu, prije svega gramzivosti i čovjekovoj pohlepi u želji da bude nešto drugo od onoga što zaista jeste.

Nikšićko pozorište je premijernim izvođenjem predstave „Gospodska krv“, 18. septembra otvorilo novu pozorišnu sezonu. Inscenacija djela Marka Kavaje, nikšićkog dramskog pisca, Pozorište je publiku potsjetilo na bogatstvo dramskog stvaralaštva u gradu, koje

oličenje realnog i iskrenog svrstana je u komediju *del arte*. Režiju potpisuje Slobodan Marunović, bard crnogorskog glumišta, koji je uloge povjerio mladim crnogorskim, afirmisanim glumcima: Nikoli Vasiljeviću, Ani Vučković, Dušanu Kovačeviću, Jeleni Nenezić Rakočević,



Nikola Vasiljević, Dušan Kovačević, Jelena Nenezić Rakočević i Stevan Vuković u „Gospodskoj krvi“

ove godine obilježava 135 godina od izvođenja „Slobodarke“, prve igrane predstave u Nikšiću, koja uz „Balkansku caricu“ označava početak kontinuiranog pozorišnog stvaranja u Crnoj Gori.

„Gospodska krv“ je komedija nastala 1958. godine iz pera poznatog crnogorskog dramskog pisca i publiciste Marka Kavaje. Tekst je pisan je u molijerovskom duhu, a kao

Jovanu Daboviću, Slavku Kaleziću i Stevanu Vukoviću. Zanimljiva i slikovita scenografija je autorsko djelo Aleksandra Saše Vukotića, dok kostimografiju potpisuje profesorica dr Ljiljana Petrović. Za scenski pokret zadužen je profesor dr Ferid Karajica, a muziku je komponovao Slobodan Kovačević, poznati crnogorski kantautor. Lekturu potpisuje glumac Danilo Čelebić.

Ni kratak rok za pripremu ovog komada nije uticao da autorski tim i glumački ansambl „Gospodske krvi“ dođu do kvalitetnih rješenja, koja su na premijeri, reprizama i prvim gostovanjima u Danilovgradu i Pljevljima, rezultirali pozorišnom atmosferom pred kojom zastaje dah.

Dramaturgija ove komedije počiva na porukama o slabostima ljudskog roda, o njegovom deformitetu, prije svega gramzivosti i čovjekovoj pohlepi u želji da bude nešto drugo od onoga što zaista jeste. Kavajin tekst govori o tome da čovjek često ne bira sredstva kako bi se domogao stvari koje mu se čine vrijednim, a koje u suštini ne predstavljaju ništa osim jednu ogromnu ispraznost. Tu piščevu iskrenost i realnost, glumački ansambl je bez izuzetka podigao na veći umjetnički nivo, nego što je i sam autor svojim rukopisom dočarao. Vještinom glume, akteri su pokazali da komedija kao žanr može da opije gledaoca i da ga nesvjesno uvuče u preispitivanje lica i naličja, kako svijesti i savjesti pojedinca, tako i zajednice u kojoj živi. U tome su, bez izuzetka, uspjeli glumci „Gospodske krvi“, braneći svoje likove onako kako to samo dramski stvaraoci, u svojim karijerama, mogu poželjeti. Komad od početka do kraja ostavlja utisak da pozorište zaista može da promijeni svijest, stavove i mišljenja pojedinca, ali i kolektivnog poimanja realnosti.

Prvim izvođenjima ovog teksta Kavaje, potvrđena je producerska najava da će ova predstava u aktuelnoj sezoni, ako ne i duže, biti posebno osvježeno ne samo nikšićke, već i crnogorske pozorišne scene. Nikšićko pozorište, bez sumnje, iz sopstvene produkcije dobilo je predstavu koja će puniti pozorišne sale i biti kvalitetan reprezent crnogorske pozorišne produkcije, bez obzira da li će ona biti izvođena u sklopu redovnih teatarskih repertoara, ili će biti selektovana za pozorišne festivale u zemlji i regionu.

„'Gospodska krv' urađena je više nego u rekordnom roku, za manje od 30 dana. Radilo se ne cjelodnevno, a posljednjih dana danonoćno. S' obzirom na inventivnu režiju i poseban rediteljski koncept, kao i na moderne tonove u svim drugim segmentima predstave: scenografiji, kostimografiji i muzici i uz glumački artizam, očekujemo jedno moderno scensko ostvarenje

koje će predstavljati posebno oduševljenje i osvježeno na crnogorskoj pozorišnoj sceni“, uvjerenje je direktora Nikšićkog pozorišta, **Zorana Bulajića**, koje se čulo neposredno pred premijeru, a ubrzo se obistinilo, na prvim izvođenjima i selekcijom predstave za repertoar „Međunarodnog festivala glumca Nikšić 2019“.

Objašnjavajući rediteljski koncept, koji karakteriše višeslojnost, reditelj Slobodan Marunović osvrnuo se na tekst Kavajine komedije, koja i danas nakon 70 godina otkako je napisana, izaziva isti korpus pitanja, koji se ogleda u kompleksnom odnosu prema stvarnosti, kao što je to bio slučaj i na njenim praiizvedbama.

„Komedija Marka Kavaje 'Gospodska krv' je ozbiljan stvaralački i izuzetno kreativni povod kako za reditelja tako i za glumački ansambl i teatar uopšte. Zbog strukture samog teksta, njegove dramaturgije, jezika i dijalekta na kojem je napisan potrebna je disciplina, visoki artizam, profesionalnost i posvećenost, prije svih glumaca, koju su suočeni u startu sa likovima i karakterima koji žive 'neistinite živote', pritom ne birajući sredstva da se domognu materijalnih vrijednosti, u isto vrijeme sakrivajući svoj moralni sunovrat iza ugleda svojih predaka, njihove časti, junačkih djela i etike .

Kavajin tekst kroz grotesknu vizuru i smijeh, tjera gledaoca da se zamisli nad sobom, nad svijetom u kojem živi i prepoznaje moderne skorojeviće, koji postaju mjerilo vrijednosti našeg vremena. Ona predstavlja briljantnu kritiku gramzivosti, pomodarstva i licemjerja onih koji žele postati nešto drugo od onoga što jesu i na taj način postaju smiješne i tragične spodobе koje lažima, ucjenama i uvredama doživljavaju kompletan poraz kroz poniženje, moralno srozavanje i gubitak časti, shvatajući da se novcem ne može kupiti sve – ni titula, ni porodica, ni ljubav. Nakon svega postavljaju se pitanja: Ko je gospodar svijeta u kojem živimo? Čovek ili novac (materijalne vrijednosti)? Gdje smo onda to mi krenuli i što sa onima vole poeziju, poštuju različitosti, žele mir i častan život? Mi kroz 'Gospodsku krv' namjeravamo poručiti relaksirano, kroz igru i smijeh, da pozorište može mijenjati svijet“, izjavio je reditelj Marunović. On je za uspjeh komada posebno zahvalan glumačkom timu, koji je artizmom,

bezrezervno iščitao njegov rediteljski koncept.

„Realizujući ovu predstavu, zaista je bio potreban visoki artizam kako bi se razdvojilo profano od onog što je kvalitetno. Ali ne samo u metaforičkom smislu, ovih vrijednosti i nevrijednosti, nego da oni koji rade ovaj posao, koji realizuju ovu predstavu, prije svega mislim na glumce, igraju taj teatar na maestralan način sa visokim artističkim zahtjevima. Na moju sreću ovog puta imao sam moje divne, mlade kolege, koji su prepoznali sve što sam

„Od početka smo bili u dosluhu i zajednički smo promišljali o djelu koje je zaista vrijedno i koje se može okarakterisati u sami vrh dramaturgije, nalik na Molijerove drame ili komedije koje su ostale zapamćene za sva vremena. Malo je čudno da ovaj tekst nije izvođen češće. On je 1958. u Nikšiću bio zabranjen, a i ste godine zabranjen je bio i u Srbiji. Imao sam sreću da u jednom periodu svoje glumačke karijere odigram ulogu u ovoj predstavi koju je režirao Branislav Mićunović,



„Gospodska krv“ otvorila sezonu u Nikšićkom pozorištu

ja želio u tom, uslovno rečeno, modernom korpusu i esteticu ove predstave. Zahvaljujem im se na takvoj posvećenosti i požrtvovanosti koju nijesam sreo za mojih četrdeset godina glume. To je zaista jedan zaljubljenički duh koji je vladao tokom cijele predstave. Proces je tekao bez ikakvih problema, pratiila ga je radoznalost i stvaralačka kreativnost, sa bezbroj pitanja i odgovora, što je je rezultiralo, nadam se jednim dobrim teatrom koji nije samo za gledanje nego i za edukaciju, razmišljanje“, cijeni reditelj Marunović. On se detaljno osvrnuo i na korpus drugog stvaralačkog kreativnog tima: kostime, scenografiju, muziku, scenski pokret,...

u CNP-u. Ona se izvodila oko desetak godina, tako da sam zakačio jedno dvije sezone da igram u toj predstavi. Tada sam, ali i danas, kao dramski stvaralac, fasciniran ovim tekstom“, kazao je Marunović.

Pored uspješnog rada sa autorskim timom i glumcima, Marunović je istakao zahvalnost na uspješnoj saradnji sa Nikšićkim pozorištem, njegovim organizacionim timom, što je za rezultat imalo da se sve rješava u hodu na jedan divan, profesionalan načini, od početka pripreme do realizacije ovog projekta. Marunović je istakao da mu ovo nije prva saradnja sa Nikšićkim pozorištem. On je podsjetio je da se radnja drama

vezuje za lokaciju Cetinja i njegove okoline.

„Pokušali smo da rekonstruišemo jezik tog vremena koji se i danas govori u Cetinju i staroj Crnoj Gori. Glumci su odlično savladali te akcente i ljepotu koju nudi taj dijalekat, ali naravno ne tako dosljedno. U savladavanju lokalizama i specifičnog akcenta, glumcima je pomogao kolega, Danilo Čelebić, kao lektor u pripremi predstave“, podsjetio je Marunović.

Na publiku je, sudeći po njenoj reakciji, poseban utisak ostavio glumac Nikola Vasiljević, koji tumači glavni lik (*Krcun*). On je vjerno

prepoznat u njenim dosadašnjim angažmanima na crnogorskim scenama. Njena energičnost jednostavno plijeni na sceni, tako da ova glumica bez obzira na ulogu koja joj se dodijeli, briljira svojom originalnošću i vještinom.

Posebno upečatljiv izraz je gluma mladog Stevana Vukovića, koji je pokazao da na sceni nema malih i velikih uloga, već da ima samo malih i velikih glumaca. Tumačeći epizodnu ulogu *Pušelje*, fantastičnom artikulacijom i scenskim pokretom, Vuković je cijelom komadu dao posebnu boju, po kojoj će ga publika dugo



Reditelj Marunović: „Gospodska krv“ prepoznaje moderne skorije

dočarao piščevu poetiku i rediteljska rješenja, da je publika polušapatom proživljavala njegovu nezavidnu situaciju u drami. Takvo čitanje komada i glumačke uloge, nije odraz neobrazovanosti publike. Naprotiv! To je još jedna potvrda da nikšićka probirljiva publika i te kako osjeti čar igre, koja može dovesti gledaoca do pozorišne pojavnosti u kojoj on, svjesno ili nesvjesno, a pod uticajem umjeća glume, postaje na neki način glumčev partner. Vasiljević je svojim izrazom u tome uspio, jer je publiku vješto uvukao u život glavnog lika, koji zbog sopstvene pohlepe i tuđeg licemjerja na kraju postaje žrtva. Ovo tim prije što komad ostavlja otvoreno pitanje: Da li mu je bijeg u Ameriku, riješio zamršene životne situacije?

Ana Vučković koja tumači lik *Itane*, Krcunove supruge, potvrdila je svoj artizam već

pamtiti. Dušan Kovačević i Jelena Nenezić Rakočević, prepoznatljivim artizmom, priču su obojili posobnim šarmom, u čemu su ih pratili Slavko Kalezić i Jovan Dabović. Kalezić je treptajem oka, gestikulacijama i gegovima nagovještavao situacije. Jovan Dabović je raskošnošću svoga glasa i prefinjenim scenskim pokretima na sugestivan način uklopio posljednje kockice mozaika komedije del arte Marka Kavaje, u rediteljskom rukopisu Slobodana Marunovića.

Projekat „Gospodska krv“ realizovan je pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i Opštine Nikšić, u okviru programa „Nikšićka kulturna scena“ i koncepta „Živimo kulturu“.

Slavojka Marojević

Nikšićko pozorište: „Kraljević i prosjak“ Arena ljudske nejednakosti

- Zoran Rakočević: „*Prenošenje fabule romana 'Kraljević i prosjak', koja bi nam približila vesele dogodovštine i ponijela nas u avanture bosonogog djetinjstva, bio bi zločin prema sveukupnom Tvenovom nasljeđu i njegovom značaju za svjetsku literaturu*“.
- „*Tvenov humor ih u isto vrijeme hrani, bodri i utopljava, koliko nam i poručuje da je svijet arena ljudske nejednakosti, socijalne nepravde i moralnog kolapsa*“.

Nikšićko pozorište u koprodukciji sa Centrom za kulturu iz Petnjice premijerno je krajem septembra izvelo predstavu za djecu i mlade (12+) „**Kraljević i prosjak**“. Komad je rađen po motivima istoimenog romana **Marka Tvena**, u dramaturgiji i režiji **Zorana Rakočevića**. Scenografiju i kostimografiju potpisuje mr **Olivera Eraković**. Uloge tumače: **Andelija Rondović**, **Gordana Mićunović**, **Nikola Vasiljević**, **Dobriilo Boban Čvorović**, **Milan Senić**

uspješnom dramaturgijom velikog djela pripremio je jasan koncept.

Što se tiče dramaturgije, on je razmišljao rediteljski, analizirajući fenomene današnjice. Njegov dramaturški rukopis ne odslikava vjerodostojno punu radnju poznatog Tvenovog romana.

„*Prenošenje fabule romana 'Kraljević i prosjak', koja bi nam približila vesele dogodovštine i ponijela nas u avanture*



„Kraljević i prosjak“ u dramaturgiji i režiji Zorana Rakočevića

i **Mihailo Krivokapić**. Ovaj pozorišni komad finansiralo je Ministarstvo kulture Crne Gore, u okviru projekta „Razvoj kulture na sjeveru Crne Gore 2019“ i koncepta „Živimo kulturu“.

Premijera u Nikšiću izvedena je 30. septembra, a dva dana ranije predstavu je odgledala publika u Petnjici.

Utisak koji gledalac dobije, nakon prvih scenskih slika je da se u ovom komadu radi o specifičnom rediteljskom izrazu.

Reditelj Rakočević prije početka procesa,

bosonogog djetinjstva, bio bi zločin prema sveukupnom Tvenovom nasljeđu i njegovom značaju za svjetsku literaturu. Prvo to ne bi bilo moguće, a drugo i glavno, je to, što smo krenuli da se pitamo: Šta gledaocima uzrasta 12+ sve to znači? Ko su danas kraljevići, a ko su prosjaci? I ko su sve ljudi oko njih: njihovi roditelji, braća i sestre, ljudi iz okruženja, škole, sa ulice... To jest, pitali smo se: Koliko ste razmaženi, bezobrazni, hiroviti? Koliko je među vama prinčeva i princeza, a koliko je onih koji to baš i nijesu,

ali svakako žele da budu? Tim idealima, čini nam se, odolijevaju samo rijetki, ali će ideali po njih kad tad doći. Mislimo da ste osuđeni na to da ste svi na neki način 'kraljevići'. 'Prosjaka' nema, i dobro je. Griješimo li? Ne ljuti se nanas zbog ovih riječi, jer smo shvatili još jednu vrlo važnu stvar – nijeste krivi vi. Krivicu snose svi, odreda svi, apsolutno svi, koji se bave vama. Ovo je predstava o tome“, pojasnio je Rakočević, dramaturgiju i postavljanje na scenu ovog romana klasične književnosti.

Tvenov roman, kao polazište, jeste bio i

siže prenese u oklop današnjice i banalno transponuje u ispraznost i parolu koja treba da nam saopšti nešto što već znamo. Znamo da je ovo okrutan svijet, znamo da 'imati' i 'nemati' imaju nove zločudnije oblike, da socijalni jaz svakim danom sve više produbljuje razlike među novokapitalističkim kastama. Ali šta s tim? Ispričati priču u kojoj dva djeteta zavide jedan drugom, zbog toga što jedan ima sve, a drugi nema ništa – je samo polazišna tačka. Ali šta zapravo žele? Šta je glad; Šta je bogatstvo?“, pitanja su na koja odgovore daje ovaj komad



„Kraljević i prosjak“; Dobrilo Boban Čvorović u ulozi Učitelja

ostao dio odrastanja djece, kroz obaveznu lektiru i ekranizacije tog djela. Veliki pisac svjetske književnosti ostao je ssevremen i aktuelan i kod Rakočevićevog rukopisa.

„Njegov opus, mada prošaran veselim, ali duboko socijalnim, angažovanim temama, nosi veliko breme borbe za goli život. Njegovi likovi su na rubu egzistencije i većinom su potpuna društvena margina. Tvenov humor ih u isto vrijeme hrani, bodri i utopljava, koliko nam i poručuje da je svijet arena ljudske nejednakosti, socijalne nepravde i moralnog kolapsa. Mark Tven je blistav um, gorki ironičar, bezobrazni cinik i osebujni intelektualac“, cijeni reditelj Rakočević, objašnjavajući da je za njega adaptiranje ovog naslova za pozorišnu scenu veliki izazov.

„Svakako da se zebnje oko aktuelizacije uvijek mogu obistiniti, ako se jedan dragocjen

Rediteljski rukopis nadograđuje dramaturgiju. On je upečatljivo vidljiv, majstorski ubojit do te mjere da dominira djelom, u svim scenama. Glumcima je zadat jasan rediteljski okvir, kojim se kreću precizno. To je glumačkom timu bilo jasno od početka procesa, tako da se tačno i jasno kreću u zadatim granicama, donoseći bajkovitu dramaturgiju na ubjedljiv i precizan način.

Producent, ali i publika, na prvom iščitavanju ovog rukopisa Zorana Rakočevića, došli su do zaključka da ova inscenacija Tvenovog djela može privući pažnju ne samo mlađe publike. Bez dvojbe, radi se o scenskom ostvarenju koji se može izvoditi i na večernjoj sceni. Ona će i kod odrasle publike otvoriti niz pitanja i dilema.

Slavojka Marojević

CNP: „Ivanov“ - prekretnica u produkciji Odnos svetog i užasnog u čovjeku

• Andrij Žoldak: „Čovjek Dostojevskog je bez kočnica, koji ide u crkvu i moli se na jutarnjoj liturgiji, a naveče ide u javnu kuću ili kazino ili s nožem napada nekog na ulici. To je ono što mene zanima. Taj odnos svetog i užasnog u čovjeku, koji je vidljiv u Čehovljevoj drami“.

Crnogorsko narodno pozorište, 19. oktobra premijerom predstave „Ivanov“, Antona Pavloviča Čehova otvorilo je novu sezonu 2019/2020. Režiju, kostimografiju i dizajn svjetla potpisuje Andrij Žoldak, ukrajinski autor koji živi i radi u Berlinu i jedan je od najznačajnijih savremenih evropskih reditelja. Režirao je djela:

Gardašević Bulatović, Žaklina Oštir, Andrea Mugoša, Branka Stanić, Sanja Vujisić, Stevan Radusinović, Zoran Vujović, Dragan Račić, Gojko Burzanović, Aleksandar Radulović, Davor Dragojević i Jovan Krivokapić.

Projekat je iz nacionalnog Teatra najavljen kao najambiciozniji u novoj sezoni. Označen je i kao prekretnica u radu ustanove, jer njime CNP započinje saradnju sa značajnim svjetskim dramskim stvaraocima.

Kada je drama „Ivanov“ napisana (kraj XIX vijeka), to je bila priča „o prerano umornom čovjeku koji se ne može izboriti sa preprekama“. Andrij Žoldak na tom tekstu je dosta istraživao. Otvorio je čitav niz pitanja savremenog čovjeka, koja se prije svega odnose na to: Kako ljudi govore i misle i šta su spremni da prečute?

„Režirao sam Čehova u: Finskoj, Švedskoj, Helsinkiju, Upsali, Štokholmu i Moskvi.

Bila su to tri različita Čehova: ‘Galeb’, ‘Višnjik’ i ‘Ujka Vanja’. U tim predstavama, teme su vezane za običnog, takozvanog malog čovjeka. U ‘Ivanovu’ sam tu temu sklonio u stranu. Pomjerio sam je na periferiju, jer u ovoj predstavi istražujem šta i kako ljudi govore i šta misle, a prečutkuju. Mi govorimo jedno, mislimo drugo, a radimo treće. To je veoma aktuelan problem u životima mnogih od nas. Ovom predstavom, pokušavam da pokažem skrivene impulse, jer me zanima šta se nalazi iza, šta je skriveno iza rituala uobičajenog i svakodnevnog. Interesuje me šta bi se moglo desiti ako eliminišmo diplomatiju i pravila ponašanja. Mi kažemo: ‘Dobar dan, kako ste’, ali se ne otvaramo. Međutim, ako bismo otvorili čovjeka danas, u Podgorici, u 2019. godini, šta bi smo dobili. Zbog toga sada Čehova postavljam



„Ivanov“, Antona Pavloviča Čehova otvorio sezonu u CNP-u

Čehova, Šekspira, Dostojevskog, Turgenjeva, Strindberga i Gogolja u pozorištima širom svijeta (Nemačka, Rusija, Japan, Rumunija, Finska, Švedska, Švajcarska..), za koje je dobio brojne nagrade na najznačajnijim svjetskim pozorišnim festivalima. Tako je Žoldak za režiju opere „Čarobnica“ nedavno dobio nagradu OPER, od stručnog žirija istoimenog njemačkog časopisa za najbolju produkciju.

Autorski tim predstave čine: scenograf Danijel Žoldak, dramaturškinja Ioana Malau, kompozitor Sergey Patramansky. Tekst je prevela Zlata Kocić, a lektorka je Jelena Šušanj. Umjetnička koordinatorka je Kathya Tobilevych, asistent kostimografa Yan Zholdak, asistent reditelja Nikola Kimovski, a izvršna producentkinja Janja Ražnatović.

U glumačkoj podjeli su: Dejan Lilić, Žana

kao Dostojevskog, kao čovjeka iz podzemlja. Čovjek Dostojevskog je bez kočnica, koji ide u crkvu i moli se na jutarnjoj liturgiji, a naveče ide u javnu kuću ili kazino ili s nožem napada nekog na ulici. To je ono što mene zanima. Taj odnos svetog i užasnog u čovjeku, koji je vidljiv u Čehovljevoj drami. Gogolj je govorio: 'Pozorište je lupa kojom gledaocu uvećavamo tamne strane čovjekovog uma', čovjeka koji je nepredvidiv, kao što su to nevjerovatni junaci poput prijatnog Ivana Ivanoviča, prekrasnog Semjona Semjonoviča. Mi sa takvim ljudima radimo, živimo... Šta se sa njima zapravo zbiva? Šta je u nutрини čovjeka? To su velika pitanja.

njegovog djela dobićemo potpunu istinu za kojom smo tragali. Zbog toga smatram da smo još u procesu i premijera ne predstavlja kraj“, cijeni glumica Vujisić.

Umjetnički direktor CNP-a **Željko Sošić** naglasio je da „Ivanov“, predstava visoke umjetničke estetike, te da nacionalni Teatar iz Podgorice sa ovim naslovom može učestvovati na svakom festivalu u svijetu. Sošić je tu ocjenu utemeljio ne samo na sopstvenom utisku, već i na osnovu doživljaja kritičara i direktora internacionalnih festivala iz: Italije, Španije, Rusije, Njemačke, Ukrajine, koji su prisustvovali premijeri.



Foto:
Duško Miljanić

„Andrij Žoldak: Pozorište je lupa...“

Upravo, pozorište kao rendgen trebalo bi da objelodani, čak i da uplaši gledaoca“, izjavio je Žoldak.

Otkrivanje tih strana ličnosti za glumca Dejana Lilića bilo je ključno za uspješno tumačenje uloge.

„Igrati Čehova znači da treba da iskoristiš sve što imaš u sebi: emocije, moć, cijeli um. Ako se Čehov čita i izvodi na ovakav način, onda to znači da treba da se izvade svi demoni i svi anđeli iz sebe“, kaže Lilić.

Čehova kao poznatog ruskog novelistu, pripovjedača i dramskih pisaca, čiji je opus i danas aktuelan i rado insceniran u gotovo svim teatrima svijeta, pojedini glumci i reditelji doživljavaju kao neku vrstu testa u pozorištima. Na tu činjenicu ukazuje i glumica Sanja Vujisić.

„Čehov je nešto najteže, nešto najambicioznije. Sa što više izvođenja ovog

„Ivanova“ će prema najavi Sošića, osim podgoričke publike, uskoro vidjeti i pozorišni ljubitelji u drugim crnogorskim gradovima. U tom pravcu, Sošić je najavio saradnju sa gradskim upravama i centrima za kulturu drugih crnogorskih gradova, kako bi novi komad bio izveden van matične scene. Početkom naredne godine, CNP sa predstavom „Ivanov“ gostovaće na poznatim evropskim scenama.

Ubrzo nakon premijere predstava „Ivanov“, dobila je nagrade. **Velika nagrada Crnogorskog narodnog pozorišta** uručena je **Andriju Žoldaku** za režiju, a laureatkinje **Godišnje nagrade CNP** su **Žana Gardašević Bulatović**, za ulogu *Saše Lebedeve* i **Sanja Vujisić**, za ulogu *Ane Petrovne*.

S. Marojević

Zetski dom i Slovensko narodno gledališče: „Razgovori o ljubavi“ Predstava od emocija

- *Ljubav. Strast. Vječnost. Sloboda. O tome su ovi razgovori. Ako postoji predstava od emocija, onda je to baš ova.*
- *„Razgovori o ljubavi“ je tvorevina cijelog autorskog i umjetničkog tima, ansambla iz četiri zemlje, koji čine: Janez Škof, Maruša Majer, Zvezdana Novaković, Srđan Grahovac, Karmen Bardak, Jelena Laban, Krist Lleshi, Matia Llupa, Barbara Folchitto i Daniele Gaggianesi.*

U Kraljevskom pozorištu Zetski dom, sredinom septembra premijerno je izveden komad „Razgovori o ljubavi“, koprodukcija sa Slovenskim narodnim gledališćem. Slovenačka publika imala je priliku da ovu predstavu odgleda mjesec kasnije.

pozorišnim okvirima.

Predstava je rađena u dvije etape. Probe su prvo počele u maju u Sloveniji, a rad je nastavljen u Kraljevskom pozorištu Zetski dom na Cetinju, mjesec dana pred premijeru.

Lorenci već neko vrijeme radi isključivo



„Razgovori o ljubavi“ u režiji Jerneja Lorencija

Iz Kraljevskog pozorišta saradnju na ovom projektu okarakterisali su kao jednu od najznačajnijih u crnogorskoj kulturi. To viđenje je potkrijepljeno činjenicom da je ljubljanski Teatar izuzetnog estetskog rafinmana i da važi za jednu od najuglednijih pozorišnih kuća u toj zemlji. Isti značaj, nacionalni Teatar sa Cetinja pridaje i angažmanu reditelja **Jerneja Lorencija** na ovom komadu, jer je on poznat u evropskim

autorske projekte, pa je i ova predstava takva. Prema ideji slovenačkog majstora režije, tekst je produkt istraživanja u procesu. Na čelu autorskog tima su: umjetnička direktorica Kraljevskog pozorišta Zetski dom, **Lidija Dedović** i direktor SNG Drama Ljubljana, **Igor Samobor**. Autorsku ekipu predstave, pored Lorencija čine: kostimograf **Belinda Radulović**, autor muzike **Branko Rožman**,

koreograf **Gregor Luštek**, asistent režije i producent **Juš Zidar**, te scenograf **Branko Hojnik**. Pored scenografije, uz Jerneja Lorencija i Juša Zidara, Hojnik takođe potpisuje i dizajn svjetla. U predstavi igraju glumci iz četiri zemlje: Slovenije, Crne Gore, Albanije i Italije. Dio ansambla „Razgovora o ljubavi“ iz Slovenije su: **Janez Škof**, legenda slovenačkog glumišta i dobitnik najvažnijih priznanja, **Maruša Majer** i muzičarka **Zvezdana Novaković**. Iz Crne Gore,

Sloboda. O tome su ovi razgovori. Ako postoji predstava od emocija, onda je to baš ova. Od onih koje ili jesu ili nijesu, jer nam koža dok sjedimo u gledalištu stalno to govori, nekada i oči. Znamo da smo kada volimo ili se nađemo na tom putu nekada zbunjeni, da se zanosimo, da smo smiješni i banalni, tome se smijemo. A sve je to ljubav. Suština pozorišta je samo u tome da se nešto dogodi, „jedan na jedan“ . Na premijeri, desila se ljubav. Publika je bez daha gledala,



„Razgovori o ljubavi“ radena je u dvije etape

u ekipi su: **Srdan Grahovac**, **Karmen Bardak** i **Jelena Laban**, a iz Albanije: **Krist Lleshi** i **Matia Llupa**. Glumačkoj podjeli pridružili su se: **Barbara Folchitto** i **Daniele Gaggianesi**, glumci iz Italije.

U osvrtu Kraljevskog pozorišta Zetski dom naglašava se estetika ovog pozorišnog komada koji je rađen po ljubavnim motivima.

Ljubav. Ljubezni. Dashuri. Amore. Čini se da je gledati se u oči suština koja otkriva da smo svi zapravo isti, da želimo isto. Sada i oduvijek, biće je ljubav i, u potrazi je za njom, nekada tražeći je instiktivno, u trenutku, dubokim i fiksirajućim pogledom, nekada svadbom koja traje sedam dana. Ljubav. Strast. Vječnost.

aplauzom od emocija i ovacijama pozdravila ekipu predstave, u rukopisu Jerneja Lorencija, slovenačkog majstora režije. Kada su otišli sa scene, teško je sabrati se, sabrati utiske, jer tragajući za pokretom, rediteljskim i glumačkim rješenjima, tragali su i te kako za sobom.

Upravo zbog uvjerenja da je čovjek zbir uticaja, u slučaju jednog reditelja možda suma misli pisaca, Lorenci već neko vrijeme radi samo autorske tekstove, do kojih dolazi zajedno sa timom i sa glumcima

„Sve više radim autorske projekte. Volio bih da padnu svi mogući zidovi između publike i scene, glumca i uloge, a onda i zid u toj hijerarhiji kada reditelj dođe sa konceptom

*i sve zna, a glumci samo prate. Samo želim stvoriti neki jednostavni prostor otvorenosti, da svako ima pravo na svoj glas, da svi slušamo, svi damo doprinos, jer svaki čovjek na ovom svijetu je priča, specifična, puna svega, kako god ona izgledala izvana. Pokušavali smo na široko baviti se ljubavlju, sa što manje teorije, jer naravno, od samog početka smo svjesni da ova predstava nema nikakav odgovor. Šta je to ljubav?... Predstava se bavi time, samo daje priliku da se neke priče kažu i da se čuju, i možda taj osjećaj da smo zapravo vrlo, vrlo slični. I da više manje čeznemo za vrlo sličnim, ako ne i istim stvarima. Svi smo pomalo i blesavi, i smiješni, i patetični, i tragični, i lijepi, kakvi god jesmo, možda to. Krenuli smo iz nekih razlika, iz radoznalosti, onako kako je to u Albaniji i Italiji bilo nekad, kako je to danas, da bi onda možda polako došli do toga da smo svi samo ljudi“, kazao je o radu na predstavi reditelj i koautor teksta **Jernej Lorenci**.*

Za njega, kako kaže, pozorište bi sve više trebalo biti prostor gdje se može dogoditi ono pravo „Ja“, bez posrednika. Ljudi se u tom procesu otvaraju, materijal raste, rađa se autentično. Kao reditelj, Jernej vodi, ali, baš kako sam tvrdi, gleda, sluša, miriše jer cilj mu je da svaka sudbina bude priča. Tako je i ovaj tekst - „Razgovori o ljubavi“ tvorevina cijelog autorskog i umjetničkog tima, ansambla iz četiri zemlje.

Priča o predstavi „Razgovori o ljubavi“ tek je kompletna kada govorimo o tome da je na njoj brižljivo radio krajnje nadaren i uspješan tim uz Lorencija. Autorska ekipa koja je učinila da svaki detalj bude umjetnost i pravi teatar, sabrala je sve u cjelinu: kostimografiju produkciju, scenografiju dizajn svjetla, pokret i naravno, glumu.

„Ovo je bio istraživački proces, a to je jako dragocjeno. Mi smo donosili materijal, a sve te priče, momenti, detalji došli su iz nas. Bilo je tu materijala još za tri predstave, ali ovo što smo imali za mene je bilo je beskrajno važno. Koliko god smo različitih nacionalnosti, godina, iskustva, životnog i profesionalnog, ljubav je zaista neprevaziđena. Ona je to o čemu mi svaki dan razmišljamo, na ovaj ili onaj način. Imamo koncentraciju, pratimo jedni druge, slušamo. Odgovore nemamo, imamo samo slušanje.

*Slušanje na sceni i u životu. Da čujemo fizički, ali i iznutra, duboko u sebi da čujemo“, kazala je crnogorska glumica **Jelena Laban**.*

*„Ljubav je uvijek aktuelna tema, naročito u odnosu muškarac-žena, koji su toliko različiti, a opet tako komplementarni. Ono što smo se zapitali je: Zašto u svim ovim godinama, u prošlosti, taj odnos koji bi trebalo da bude lijep, uvijek je bio pun prepreka? Zašto su žene uvijek tako bile umanjivane, u drugom planu, tako na kraju ostavljajući muškarce same? A upravo, to je suprotno od onog što svi mi želimo, a to je potraga za ljubavlju. Ideja je bila ne dati nikakav odgovor, nego otvoriti sebe kroz istraživanje, shvatiti da kao ljudska bića imamo mane, zbog kojih smo zapravo lijepi. Moramo biti shvaćeni bez osuđivanja i dobiti još jednu priliku“, rekla je italijanska glumica **Barbara Folchitto**.*

*„Pokret ne shvatam kao fizičku komponentu, bitnije mi je kako čovjek diše, da se osjeti pretakanje. Da nam nije granica sopstvena koža već da čitamo sebe preko drugog. Ne možeš postojati samo u svom tijelu. Ako osjećaš ljubav, osjećaš prvo sebe. Naša pamet znači da razmišljamo fizički, filozofija je fizička. Radiš fizički, preznojiš se, dišeš, smiriš se, onda drugačije gledaš na svijet. Veoma sam zadovoljan predstavom“, rekao je **Gregor Luštek**, koreograf u predstavi.*

Ova koprodukcija realizovana je u okviru interregionalnog projekta ADNICH, koji pripada pretprijetnim IPA programima i konceptu Art Geto koji podrazumijeva postojanje međunarodnog ansambla. Ovaj projekat okuplja pet partnera iz tri pomenute zemlje, a Kraljevsko pozorište Zetski dom je njegov lider. „Razgovori o ljubavi“ je druga predstava koju je Zetski dom realizovao u okviru ovog projekta, nakon predstave „Pobuna mornara“, koja je inscenirana u avgustu 2018. godine.

Kraljevsko pozorište Zetski dom
Redakcija časopisa „Pozorište“

Zetski dom: „Balkan boys“ otvorio sezonu Zaokret u producentskoj politici

• Siniša Eftimov: *„Komediya je užasno ozbiljan žanr. Bavi se ozbiljnim pričama koje mi tretiramo sa smiješne strane. Problem je taj što je ljudi, nažalost, poimaju kao nešto neozbiljno. No, polako i uskoro, će početi svi to da razumiju.“*

Kraljevsko pozorište Zetski dom, sa predstavom „Balkan boys“ otvorilo je početkom avgusta – neuobičajenom terminu za ovdašnje pozorišne prilike, **novu pozorišnu 2019/2020 sezonu**. Nacionalni Teatar sa Cetinja, tim naslovom zaokrenuo je producentski kurs. Umjesto dosadašnjeg opredjeljenja za društveno angažovane tekstove, inscenacijom ove komedije otpočeo je novi ciklus predstava, koje poživaju na



„Balkan boys“ otvorio početkom avgusta novu pozorišnu sezonu u Zetskom domu

humorističkim i ljubavnim temama kao okosnici stvaranja najstarijeg crnogorskog teatra u ovoj sezoni.

„Balkan boys“ premijerno je igran 7. avgusta, a reprize su izvedene naredne tri večeri. Komad je nastao po motivima teksta „Ladies Night“, Antony Mekkartena i Stivena Sinklera i filmskog scenarija „The Full Monty“, Stivena Bofoja, u adaptaciji i režiji poznatog makedonskog reditelja **Siniše Evtimova**. Dramaturgiju potpisuju **Rajko Radulović** i **Nikola Tomić**, a kostimografiju **Lina Leković**. U međunarodnom timu glumaca su: **Atanas Atanasovski**, **Valentin Tino Kostadinovski** (Sjeverna Makedonija), **Peda Marjanović** (Srbija), **Mak Čengić** (Bosna i Hercegovina), **Julija Milačić Petrović Njegoš**, **Stevan Vuković**, **Pavle Prelević** i **Lara Dragović** (Crna Gora).

Autorski tim i glumački ansambl sa radošću su pristupili procesu stvaranja drame i njenih likova koji su suočeni sa emotivnim i egzistencijalnim (ne)snalaženjima. „Balkan boys“ je priča o prevarenim očekivanjima grupe mladića sa Balkana. Njima su u domovini snovi najčešće obesmišljeni, jer su im osnovne životne potrebe postale luksuz. Jedino rješenje koje se im se može učiniti logičnim je emigracija. Tako grupa balkanskih mladića dolazi u Beč, ali im očekivanja i tu budu iznevjerena. Umjesto da uživaju u sjaju austrijske prijestonice, oni život provode u podrumu koji predstavlja metaforu njihovog života. U noćnom klubu rade za puko preživljavanje i nove nevolje. „Balkanski momci“ iz očaja žele da pronađu zlaz iz „mraka“ i „lavirinta“ života. Ideje su jedino rješenje koje balkansku grupicu mogu spasiti od propasti. Imajući te motive kao polazno rješenje, ova komedija suočava likove sa svim njihovim slabostima i porazima.

Poetika ovog komada ogleda se prije svega, u dramaturgiji i rediteljskom rješenju, jer upravo te gubitnike sa „margina društva“ prikazuje na komičan način. On ističe da je komedija ozbiljan žanr i da ona nikada ne postoji samo radi smijeha.

„Komediya je užasno ozbiljan žanr. Bavi se ozbiljnim pričama koje mi tretiramo sa smiješne strane. Problem je taj što je ljudi, nažalost, poimaju kao nešto neozbiljno. No, uskoro će početi svi to da razumiju. Teatar je postao u posljednje vrijeme nekakav deklamativni politički medijum... Smatram da teatar postoji zbog žanrova i tako gledano, komedija je klasični teatarski žanr. Ako je pozorište ogledalo života, možemo ustvrditi da mi ovdje radimo distorzirano ogledalo“, zaključio je Evtimov, objašnjavajući svoj rediteljski koncept.

Njegovo poimanje komedije kao žanra na sličan način doživljava i glumac Mak Čengić.

„Ljudi pogrešno razumiju komediju. Ona bi trebalo da se radi jako ozbiljno, u čemu je njena moć. Komedija zasmijavamo ljude, ali ni to smiješno neće doći do izražaja, ako ih prije toga ne stavimo u neko totalno drugo stanje. Ako publika ne saosjeća život sa likovima, onda to neće ništa značiti. U ovoj predstavi toliko napravili smo dobar odnos između nas samih, tako da sam siguran da će isto biti i sa publikom“, izjavio je Čengić.

Njegov kolega Pavle Prelević je istakao da prvi put radi komediju i da se sada uvjerio koliko je to ozbiljan posao.

„Ono što sam ja naučio jeste da se komedija igra vrlo ozbiljno. To su mi govorili,

za svoje promašaje pronalaze krivca u drugom.

„Našu nesposobnost zamijenili smo za milion opravdanja. Trava je uvijek zelenija kod komšija. 'Nije do nas, mi imamo najbolje namjere, ali nas velike sile koče... Ma nema mjesta tu za mene. Palim na zapad... Ja sam drugačiji... Niko me ne razumije, nema tu života za mene'. A šta smo mi uradili da bi smo usložnili svoje svjetonazore? Potražili savjet za bolji život, na Guglu? Svako živi svoj 'story' na mreži, a onaj pravi, skoro da i ne postoji. Ljudska civilizacija je u deficitu empatije. Imam osećaj da svi u zadnje vreme, osobito na sceni, pričamo o teškim temama. One su postale tako banalne jer iste možemo da gledamo na TV Dnevniku. Ja bih da teatar živimo u teatru“, kazao je reditelj Siniša Evtimov, pojašnjavajući svoj rukopis.

Glumac Stevan Vuković kaže da su se bazirali najviše na mentalitetskom sklopu Balkanaca, zaključujući da će ova komedija koja će inspirisati publiku.

„Od kada je čovječanstva, sve se svodi na preživljavanje. Život likova ove drame svodi se na puko preživljavanje. Oni, pak nisu spremni za život u surovom smislu... Bježe od njega sve više i pribjegavaju drugim načinima, samo da ne bi došli



Fotografija: Duško Miljanić

„Balkan boys“ otpočeo novi ciklus predstava

ali sada sam se uvjerio zahvaljujući reditelju i svim članovima ansambla. Mi smo vidjeli da ima potencijala za jake scene, koje su duhovite i potresne, jer riječ je o pričama ljudi koji su otišli sa ovih prostora. Kada moraš otići od kuće - to je problem koji jako smeta, ali u takvom vremenu živimo“, kaže Prelević.

Ovu komediju, rediteljski pristup stavlja van okvira komičnog, što potvrđuju pitanja koja ona otvara: „Što ostaje nakon svega? Možda bi trebalo provjeriti koliko smo sposobni da budemo svoji, autentični i hrabri?

Tu balkansku temu, reditelj Eftimov je iščitao kao neobičnu priču o običnom čovjeku, o njegovoj borbi za opstanak, o preuzimanju odgovornosti i vraćanju vjere u život i čovječanstvo, ali i spremnost Balkanaca da uvijek

do suštine. Kada se suoče sa teškoćama, oni kažu: 'E sada moramo nešto učiniti, koliko god to bilo teško'. Tada pribjegavaju okolnostima koja nijesu nimalo laka, a to su emocionalna ogoljavanja“, rekao je Vuković.

Predstava je realizovana u okviru interregionalnog projekta ADNICH (IPA CBC Italija-Albanija-Montenegro) za period 2018-2020. Taj projekat čiji je lider Kraljevsko pozorište Zetski dom, bavi se prvenstveno zaštitom i promocijom regiona južnog Jadrana i okupio je pet partnera iz te tri zemlje.

S.Marojević

„Balkanska carica“ nakon tri decenije ponovo na barskoj sceni Antička, mitološka i savremena drama

- *Novo čitanje „Balkanske carice“ značajno je sa više aspekata, ne samo za Bar, već i za Crnu Goru.*
- *Dragiša Simović: „Ovo je veliko, inspirativno djelo i naša nacionalna priča“.*
- *Danica Maksimović: „Ovakvi tekstovi se rijetko rade, baš zato što su daleko od nas, sadašnjeg vremena, a opet imaju sponu da pokažu sve te teške, dramatične momente u našoj istoriji.“*

U Starom Baru, na Gavadoli, 19. avgusta premijerno je izvedena „Balkanska carica“, **Nikole I**, drama čijom je praiizvedbom na Cetinju, 1884. godine počeo kontinuirani pozorišni život u Crnoj Gori. **Kulturni centar**

Pavle Ilić, Andrijana Simović, Miro Nikolić, Vlado Tomović, Bojana Pejanović (operska umjetnica), **Dragiša Simović** i **Vladimir Cerović** koji su bili u postavci prije 30 godina. U ansamblu je i sopran **Bojana Pejanović** i dvije balerine: **Radmila Škuletić** i **Anja Tomović**



Novo čitanje „Balkanske carice“ u Baru

Bar bio je producent ovog dramskog djela i prije trideset godina, kada je inscenirano u okviru programa „Barskog ljetopisa“. Tadašnja ekipa glumaca, predvođena rediteljem, doajenom dramskog amaterskog stvaralaštva, Čedom Dragovićem, bila je većinom sastavljena od amatera, uz nekoliko u to vrijeme zvučna imena. Toj premijeri, prema pisanju hroničara prisustvovalo je oko 800 gledalaca. Ovog puta angažovani glumci i članovi autorskog tima su profesionalci. Adaptaciju i režiju potpisao je **Goran Bjelanović**. Kostimografiju potpisuje istoričarka umjetnosti, dr **Anastazija Miranović**, a scenografiju akademski slikar **Darko Musić**. Muziku je komponovala doktorantkinja **Miona Cvijović**. **Iva Cvijović** bila je zadužena za koreografiju, a **Diana Marojević** za scenski govor. Uloge tumače: **Anja Pavićević, Filip Đuretić, Duško Radović, Danica Maksimović,**

Novo čitanje „Balkanske carice“, prema pisanju crnogorskih medija i reakciji publike značajno je sa više aspekata, ne samo za Bar, već i za Crnu Goru. Ovo tim prije što su i premijera i reprize viđeni kao spektakularni pozorišni događaji, koga su karakterisali: odlična gluma, scenski govor, kostim, scenografija i muzičko-baletske sekvence. Na premijeri i repriznim izvođenjima tražila se ulaznica više, a publika je umjetnički artizam ovog naslova nagradila višeminutnim ovacijama. Djelo u svim segmentima postavljeno na visokom umjetničkom nivou, što pozorište u suštini i traži. Bjelanovićevo iščitavanje ovog teksta kao antičke drame, kostimima je upotpunila dr **Anastazija Miranović**, jer je likovnošću svog izraza nadrasla rediteljsku imaginaciju. Scenografija akademskog slikara **Darka Musića** u potpunosti korespondira sa ambijentalnošću otvorene scene u Starom Baru. Njegovo djelo će imati autentičan scenski efekat i u pozorišnoj Sali, s obzirom da u cjelosti odslikava dramsku radnju. Kompozitorka **Miona Cvijović** stilizovala je crnogorski oro, tako da je svaki ton ukomponovan u prepoznatljivo nacionalno kolo, što zvuči kao oda života i „malo ispod nebeskog svoda“.

„Balkanska carica“, prema ocjeni reditelja Bjelanovića, spada u najbolja crnogorska dramska djela. On tvrdi da je pisana

pod uticajem epohe, ali i Šekspira, antičke književnosti i Njegoša, prvenstveno njegove „Luče mikrokozme“. Posebnu inspiraciju reditelj je pronašao u prožimanju: duhovnog, tjelesnog i svezremenog, koje je u tom trojstvu rijetko gdje prisutno kao u Crnoj Gori i njenoj književnosti.

„Uvijek sam bio fasciniran dinastijom Petrovića koja je iznjedrila i velikog Njegoša. Toj plejadi velikana iz kuće Petrovića pripada i kralj Nikola, intelektualac širokog, evropskog obrazovanja. Radio sam ovu predstavu vjerujući da postoji mogućnost da se Crna Gora vrati tim vrijednostima. Svako umjetničko djelo je svojevrsni moralni čin. Antičko u ovoj drami je i ljubav. Zaplet u drami je nevjerovatan, tako da pruža milion pet stotina mogućnosti za scensku postavku, od opere koju sam ja izabrao, do izraza Čeda Dragovića. Kad imate tako inspirativno djelo, tekst koji pruža beskrajn način inscenacije, onda nema dvojbe u ocjeni da se radi o velikom djelu, koje će teško ko u budućnosti moći da nadraste“, zaključio je Bjelanović. On to viđenje potkrepljuje i činjenicom da ne živimo više herojskim vremenima, zbog čega nema više tako uzvišenih tema.

„Iako smo promijenili sistem života, u obavezi smo da pamtimo i čuvamo vrijednosti koje su bezremene. Kada smo nekada čuli: ‘Ja sam Crnogorac’, to je značilo: ‘Ja sam čovjek, ja sam junak. Ja držim svoju riječ. Ginem za svoju crkvu, svoju zemlju... Ja sam vitez, ne udaram na slabijeg’. Da danas to - ‘Ja sam Crnogorac’, ne bi zvučalo prazno, podsjetio sam na te stare vrijednosti, jer čovjek je zbir sjećanja svih svojih predaka. Mi nosimo taj gen, tu ljepotu, dostojanstvo i otmenost. Sve je to u nama, samo moramo to da probudimo i opet budemo ‘mi’ cijenimo“, cijeni Bjelanović, objašnjavajući svoju osnovnu ideju.

Ključ razumijevanja predstave „Balkanska carica“, kaže on, jeste u razumijevanju lika Danice.

„Danica je iskra, božanstvena, koja osvjetljava crnogorski mikrokosmos. Ona je čuvar svih vrijednosti koje su od Crne Gore stvarale antičku zemlju, zemlju mnogima nepojmljivu, bližu nebesima nego zemnom životu.

Danica voli Stanka više nego život. Ona zaboravlja na svoj život i život svog dragog jer

ostaje vjerna slobodi, svetom pravoslavlju, tadašnjoj Zeti, današnjoj Crnoj Gori. Dakle, ona je potpuno svjesna vertikalne sistema vrijednosti. Za nju je ta vertikala važnija od njenog i od Stankovog života. To ne može uraditi obična žena, to može samo antička heroina“, kazao je reditelj.

Ova drama je uprkos protoku vremena živo djelo i prema ocjeni Bjelanovića šalje jasne poruke kako da živimo u turbulentniji vremenima.

„Danas Danica jednako tako mlada treperi na stranicama drame. Živi svoju ljubav i podnosi svoju žrtvu. To više nije istorija, to je mitološka kategorija. Mit je dugotrajniji od jednog naroda. Zato sam je postavio kao antičku, mitološku i savremenu dramu. Umjetnost vrlo često nasluti ono što će se u budućnosti desiti. Pišući ‘Balkansku caricu’, kralj Nikola je na neki način nagovijestio sudbinu svog trona koji je nestao, nagovijestio je naše bezumne podjele. Kralj Nikola nas danas zove da se ponovo ujedinimo za dobro Crne Gore, za dobro njenog naroda“, istakao je Bjelanović, poručujući da nije radio političku dramu, već je okrenut umjetnosti „koja može da saopšti šta je dobro za jedan narod, a šta nije“.

Tekst kralja Nikole nije bio inspirativan samo za reditelja, već i za sve članove glumačkog ansambla i autorskog tima.

Profesorka dr Diana Marojević uz pomoć stručnih saradnika sa glumcima je uspjela da izbrusi katunski govor iz XV vijeka. Taj proces je zahtijevao dosta istraživanja, jer ne postoji direktan izvor koji bi mogao da se čuje, ili na osnovu koga bi crpjeli građu. No, Marojević je uvjerena da su uspjeli da dodirnu zvuk tog vremena.

„Entuzijazam i vjera u ovaj projekat bili su ogromni. Energija i atmosfera na probama rasla je iz dana u dan, pa sam bila ubijeđena da će za epilog imati pozitivnu eksploziju, koja će široko odjeknuti u Crnom Gorom“, kazala je dr Marojević

Za Danicu Maksimović, jednu od najtalentovanijih pozorišnih i filmskih glumica na balkanskim prostorima, tekst kralja Nikole ostavio je snažan utisak, posebno zbog njegovog osvjetljavanja dramatičnih događaja iz prošlosti ovog naroda.

„Ovakvi tekstovi se rijetko rade, baš zato

što su daleko od nas, sadašnjeg vremena, a opet imaju sponu da pokažu sve te teške, dramatične momente u našoj istoriji. Kada shvatimo što je majka i što je uvijek bila, od pravremena, znam koliko je moja uloga značajna za ovaj komad. Nije lako odigrati ovakvu majku, majku koja zna da joj sin odlazi u rat, a ona treba da ga blagoslovi. To je scena koju je Goran napisao inspirisan djelom Nikole“, kazala je Maksimović, koja je dočara tu veliku i duboku istinu.

Njen kolega, prvak Pozorišta na Terazijama, Duško Radović, uvjeren je da je Bar iznjedrio veliku predstavu, sa jasnim i univerzalnim porukama.

„Danica je ono dobro, iskonsko, što mora da se njeguje u svim podjelama, da ih nadjača.



Scenografija, akademskog slikara Darka Musića autentičnog scenskog efekta

Ona je iskra i zvijezda vodilja, koja treba ovu zemlju da povuče naprijed“, mišljenja je Duško Radović.

Glavnu žensku ulogu, (*Danicu*) igra mlada Baranka, studentkinja III godine FDU u Beogradu, **Anja Pavićević**, a mušku (*Stanka*) **Filip Đuretić**. Kao akteri akteri vodećih uloga, njih dvoje svoj angažman doživjeli kao izazov, ali i privilegiju, posebno što su im u procesu izgradnje likova nesebično pomagali starije i iskusnije kolege.

„Drago mi je, prije svega, što sam prvu predstavu igrala u svom rodnom gradu. Izazov je bio veliki, jer sam još uvijek studentkinja... Bila sam uplašena kada sam pročitala tekst. Međutim, kada sam vidjela sve ove divne ljude sa kojima radim, velike glumce sa iskustvom, sve je bilo lakše“, izjavila je Anja Pavićević. Njen partner u igri, Filip Đuretić, takođe naglašava da

mu nije ni malo bio lak proces stvaranja predstave, počev od: akcenta, folklora, do glavnog zadatka - piščeve poruke.

Glumica Užičkog narodnog pozorišta, Baranka **Andrijana Simović** cijeni da najvažniju dimenziju u predstavi ima ta tzv. „ženska nit“.

„Još jednom vidimo koliko je morala biti čvrsta i jaka crnogorska žena. Koliko je morala nositi i trpjeti breme kroz vjekove, ali i danas, jer nam je to u krvi i tradiciji“, kazala je Simović, koja je naglasila da uvijek najveću odgovornost i tremu osjeća kada igra pred publikom u rodnom gradu.

Jedini glumac iz ansambla ove verzije „Balkanske carice“, koji igra istu ulogu kao i prije trideset godina (Ibrahim agu) je Baranin Dragiša Simović, koji je uz donatore (barske privrednike) najzaslužniji što je ta drama kralja Nikole ponovno inscenirana u Baru.

„Zaista sam srećan što smo uspjeli da dođemo do realizacije ovog značajnog pozorišnog projekta. Sa nama više nijesu petoro-šestoro ljudi koji su nekada radili predstavu i neka ova postavka, na neki način bude i sjećanje i omaž njima. Ovo je veliko,

inspirativno djelo i naša nacionalna priča. Danica Maksimović ima božanstvenu energiju koja je obojila cijelu predstavu“, kazao je Dragiša Simović.

Konstatacija Simovića da nije ovo prvi put da Barani rade dobre predstave, priče i teme koje nas vežu za taj grad i njegovu istoriju, utkanu u božanstveni prostor, u kamen Starog grada, govori o bogastvu pozorišnog stvaralaštva na tom prostoru Crne Gore, kao i o entuzijazmu pojedinaca koji su utkali svoj talenat i znanje u pozorišnu produkciju Centra za kulturu i Festivala „Barski ljetopis“. Novo čitanje drame „Balkanska carica“ samo je još jedna potvrda te ocjene, u nizu drugih koje su pratile pozorišnu produkciju u Baru.

S.Marojević

„Crnogorska pozorišna povijest“ u: Pljevljima, Baru i Tivtu Pozorišni vremeplov u riječi i fotografiji

Postavku zložbe „Crnogorska pozorišna povijest“, autorke **Slavojke Marojević**, urednice Izdavačke djelatnosti Nikšićkog pozorišta, imala je priliku da pored Nikšića i Bijelog Polja, odgleda publika u još tri crnogorska grada: Pljevljima, Baru i Tivtu.

U Galeriji „Vitomir Srebljanović“ u pljevaljskom Centru za kulturu, izložba je predstavljena u julu. Prezentovane razvojnih faza crnogorske pozorišne umjetnosti privukao je veliku pažnju publike. Pljevlja su jedan od trinaest gradova u Crnoj Gori, u kojem je pozorišni život

razvila je svoje stablo i davala plodove u kojima su uživali jednako i stvaraoci i konzumenti kulture Pljevalja. Danas kada se prisjećamo pozorišne tradicije grada koja je duža od jednog vijeka, Pljevlja nemaju svoje pozorište. Ipak zavredjela su mjesto na kulturnoj mapi Crne Gore, ali i njenom pozorišnoj istoriji što potvrđuje i mjesto koje zauzimaju Pljevlja u postavci autorke Slavojke Marojević” – kazala je Radanović.

Izložbu je otvorila **Emina Salihović**, sekretarka Sekretarijata za društvene djelatnosti.



Detalj sa izložbe u Pljevljima

počeo da se intezivnije razvija krajem XIX i početkom XX vijeka. Taj grad nakon II svjetskog rata imao je Pozorište, koje je kao i pozorišta u: Nikšiću, Cetinju i Kotoru, administrativnom odlukom krajem pedesetih godina minulog vijeka ukinuto. Nakon toga nastupio je period zatišja, ili povremenog amaterskog bavljenja pozorištem u tom gradu. Na sve te uspone i bolne padove pozorišta u Pljevljima, govorila je autorka izložbe. Ona je skrenula pažnju na to da je renovirana zgrada nekadašnjeg Doma kulture jedan od reprezentativnijih objekata te vrste u Crnoj Gori i da ima sve uslove za oživljavanje pozorišnog života u gradu na obali Čehotine.

Bojana Radanović, medijatorka izložbe podsjetila je prisutne da su Pljevlja u polovinom XX vijeka bila centar kulturnih dešavanja u sjevernom dijelu Crne Gore.

„Klica zametnuta s kraja XIX vijeka,

„Sekretarijat će nastaviti sa aktivnostima na poboljšanju kvaliteta kulturnog života grada i očuvanju duhovnog ambijenta. Tako je i došlo do realizacije ove izložbe u saradnji sa Nikšićkim pozorištem, sa uvjerenjem da će ona podstaći ideju za oživljavanje pljevaljske profesionalne pozorišne scene, gdje zato postoje svi infrastrukturni uslovi u zgradi u kojoj smo se večeras okupili“, poručila je Salihović.

Kao prateći dio programa upriličen je kratak audio insert iz „**Šarana**“, J. J. Zmaja, prve pozorišne predstave koju je izvela grupa pljevaljskih glumaca davne 1897. godine.

Nikšićko pozorište je sa postavkom izložbe „Crnogorska pozorišna povijest“ u septembru gostovalo u: Baru i Tivtu. Barska publika sa postavkom upoznala se u Dvorcu kralja Nikole.

Autorka izložbe govorila je o značaju dramskog stvaralaštva u Baru i doprinosu njenih

žitelja, u prvom redu kulturnih poslenika, u očuvanju crnogorske kulturne baštine.

„Danas je Bar spoj tradicije i modernog i ponosno otvara pomorsku kapiju Crne Gore. Znaju Barani da dobro čuvaju tu, svoju suncem i morem okupanu, kulturnu baštinu“, zaključila je Marojević. Ona je skrenula pažnju na najstariji južnoslovenski istorijsko-literarni spis „Ljetopis popa Dukljanina“ ili „Barski rodoslov“ koji je nastao u Baru u drugoj polovini XII vijeka. Marojević je podsjetila i na početke dramskog stvaralaštva u tom gradu, te gostovanje pjevača iz Dubrovnika u srednjem vijeku, osnivanje prve radio stanice pod Volujicom i na bogato poslijeratno amatersko stvaralaštvo, koje je uz podršku nekolicine profesionalaca iznjedrilo „Barski ljetopis“.

Na izložbi je takođe prikazan insert iz predstave „**Balkanska carica**“, Nikole I Petrovića, koja se ovoga ljeta premijerno izvedena na sceni u Starom Baru. Otvaranje izložbe obilježeno je izvođenje kompozicija na klaviru **Lane Milanović**, učenice Osnovne muzičke škole u Baru.

Izložbeni panoi posvećeni istoriji pozorišta na području Crne Gore bili su dva mjeseca postavljeni u foajeu Centra za kulturu Tivat.

Na otvaranju izložbe u Tivtu govorili su autorka i direktor Centra za kulturu Tivat, **Neven Staničić**.

„Radi se o jednoj antologijskoj stvari, iako možda na prvi pogled ne izgleda tako. Izložba je jedno suočavanje sa prošlošću, ali i aktuelnom trenutku onoga što se dešava na daskama koje život znače, kada je u pitanju Crna Gora. Ovo je jedna značajna izložba koju smo dobili zahvaljujući angažovanju autorke. Nama u Tivtu je veliko zadovoljstvo, što je jedan od panoa ove izložbe posvećen našem gradu. Na crnogorskim turističkim prospektima od prije petnaestak godina nijeste mogli pronaći Tivat. Ono što imponuje je da kada govorimo o crnogorskom teatru ubuduće, ne možemo a da ne govorimo o onome što se dešava u Tivtu“, rekao je **Neven Staničić**, direktor Centra za kulturu.

„Kroz istoriju teatra možemo pratiti i istoriju jedne sredine. Kada govorimo o kontinuiranom pozorišnom stvaralaštvu u našoj

državi, onda ga vezujemo za pozorišnu 1884. godinu kada je na Cetinju 2. januara izvedena ‘Balkanska carica’, u kući vojvode Maša Vrbiće. Samo mjesec i po kasnije, u Nikšiću je izvedena ‘Slobodarka’, Manojla Đorđevića Prizrenca. Scenskih dešavanja je bilo mnogo ranije, čak u nekom vidu u praistoriji. O tome govori artefakt svirala, u nalazištu Crvene stijene kraj Nikšića. Kada je u pitanju tivatski pano, ovo je sredina bogate istorije i kulture. O tome svjedoči bogatstvo pozorišnog stvaranja u ovom prelijepom gradu. Ono se vezuje za 1919. godinu i Hrvatski dom. Brojne pozorišne predstave, koncerti i drugi scenski sadržaji izvođeni su u kući Frana Staničića, u tzv. Franovoj Kazermi. Pozorišni život je nastaljen i došli smo do čuvene predstave ‘Bokeški d mol’ i Purgatorija. Za tivatski produkciju vezan je jedan raritet, a to je predstava ‘Jami distrikt’, najnagrađivanija predstava u crnogorskoj pozorišnoj produkciji. Osvojila je 26 nagrada, od čega osam Sterijinih. Raritet je i da Tivat nema pozorište, a ima bogatu pozorišnu produkciju, koju stvara Centar za kulturu, a ne pozorišna ustanova. U Tivtu se priprema elaborat o formiranju pozorišta, što uliva nadu da će ovaj primorski grad uskoro dobiti ustanovu, čija će osnovna djelatnost biti dramska umjetnost“, kazala je Marojević. Ona je podsjetila da je izložba „Crnogorska pozorišna povijest“ realizovana uz podršku Ministarstva kulture, koje je taj naslov mapiralo kao važan projekat u ostvarivanju javnog interesa u kulturi.

„Jedan od ciljeva ove izložbe je da se bogato pozorišno stvaralaštvo približi publici, kao i to da se skrene pažnja na značaj i ulogu pozorišta u društvu. Istovremeno željeli smo da se ubuduće u Crnoj Gori sistematičnije pristupa izučavanju i kontinuiranom praćenju pozorišnog stvaralaštva. Mi u Crnoj Gori, na žalost još nemamo pozorišni institut, a nemamo ni muzej, ustanove koje bi se bavile arhiviranjem i čuvanjem pozorišne građe“, pojasnila je autorka značaj projekta. Tu postavku, nakon: Nikšića, Bijelog Polja, Pljevalja, Bara i Tivta, uskoro će vidjeti podgorička i cetinjska publika.

Izdavačka djelatnost Nikšićkog pozorišta

Izložba plakata studenata Fakulteta likovnih umjetnosti sa Cetinja Plakat je vizuelni prolog

U press sali CNP-a otvorena je izložba plakata, studenata Fakulteta likovnih umjetnosti sa Cetinja, pod nazivom „Bijenale CGT – FLU 2012/14/17“. Izložbena postavka autorki **Ane Matić** i **Adele Zejnilović** urađena je selekcijom od 32 plakata, na kojima je predstavljeno 17 mladih crnogorskih dizajnera: **Denis Ćupić**, **Enis Grgurević**, **Igor Benić**, **Ana Marković**, **Anja Đurović**, **Iva Ivanović**, **Marija Milošević**, **Marko Nikičević**, **Maša Mušikić**, **Stefan Bulatović**, **Anica Damjanović**, **Anuška Vušurović**, **Brankica Mikić**, **Ivana Kadić**, **Mia Raičković**, **Pavle Vujačić** i **Zorana Tošić**.

pomoći mladim crnogorskim dizajnerima u budućim angažmanima, ali i da skrene pažnju pozorištima, koja bi u svom budućem radu razmotrila korišćenje novih formi pozorišnog plakata.

„Saradnja koju smo realizovali sa Crnogorskim narodnim pozorištem značila je svima nama jer smo kroz Bijenale imali divnu priliku da dobijemo tačan uvid u to što treba da uradimo sa pozorišnim plakatima“, kazala je Matić.

Denis Ćupić je jedan od studenata čiji su radovi postavljeni na izložbi, rekao je da je rad



Foto: Crnogorsko narodno pozorište

Detalj sa otvaranja izložbe

Otvarajući izložbu, profesorica **Ana Matić** osvrnula se na značaj pozorišnog plakata kao važnog dijela vizuelnog identiteta predstave.

„Svrha plakata je da informiše, zavede, privuče nekoga ko još nije gledao predstavu i baci u razmišljanje publiku koja jeste. Plakat je neka vrsta vizuelnog prologa. Pozorišni plakat u Crnoj Gori još uvijek nije dobio svoje mjesto i ova izložba je na neki način inicijativa koju mi, kao dizajneri možemo da pokrenemo“, kazala je Matić. Ona je istakla i važnost intersektorske saradnje. Matić je uvjerenjena da će ova izložba

na plakatima za njega veoma značajno iskustvo.

„Gledanje samih predstava i prisustvovanje okruglim stolovima pomoglo nam je u kasnijem radu na plakatima. Ovaj projekat je takođe značio i povezivanje sa drugom kulturnom sferom što nam je svima pružilo novi način posmatranja pozorišta“, rekao je Ćupić.

S.M.

Kraljevsko pozorište Zetski dom nastavlja da obrazuje mlade Dan umjetničkog obrazovanja i Studio

Kraljevsko pozorište Zetski dom, u ovoj sezoni i školskoj godini nastavilo je svoj obrazovni segment, koji je u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Narodnim muzejem započeo 2018. U okviru tog projekta pokrenut je Studio Kraljevskog pozorišta i Dan umjetničkog obrazovanja.

Budući da je u Pozorištu u toku rad na predstavi „Tri sestre“, na radost brojnih mališana crnogorske Prijestonice, koji su nestrpljivo očekivali njegov početak, rad Studia krenuo je u Cetinjskoj gimnaziji, čija je uprava sa puno entuzijazma prigrlila ideju da na neko vrijeme



Polaznici umjetničkog obrazovanja

ugosti Studio i đake Cetinja koji znanja stečena u školi, na ovaj način nadograđuju i proširuju.

Prilikom da budu dio Studia, ove godine imaju djeca podijeljena po uzrastu u tri grupe: 35 djece od 6 do 10 godina u prvoj, oko 15 učenika koja imaju od 11 do 14 godina u drugoj, dok treću grupu sačinjava oko 15 mladih, od 15 do 19 godina. Budući da je najviše polaznika u najmlađoj grupi, ima još prostora za zainteresovane učenike u dvije starije grupe. Studio se održava dva puta nedjeljno: ponedjeljkom i četvrtkom.

Dan umjetničkog obrazovanja će opet u Teataru ujediniti pozorišnu i školsku godinu. U posjetu najstarijem crnogorskom Pozorištu dolaze dvije gimnazije: „17 septembar“ iz Žabljaka i bjelopoljska „Miloje Dobrašinović“. U sklopu ovog segmenta programa biće izvedena predstava „Bog masakra“, u režiji Siniše Evtimova.

Postojanjem ova dva obrazovna segmenta, najstarijem crnogorskom teataru - Kraljevskom pozorištu Zetski dom, vraćena je obrazovna

uloga, utkana u njegove temelje 1884., a dječiji žamor, mašta i osmijesi vratili su se u Zetski dom.

Dan umjetničkog obrazovanja, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Narodnim muzejem dao je očigledne rezultate - djeca i mladi dolaze u teatar. Oni su bili svakodnevno dio publike MIT Festivala. Nakon mnogo vremena u kojima Cetinje, Podgorica, kao i mnogi drugi gradovi, nijesu imali pozorište, zbog čega danas imamo u tom smislu generacije koje su propustile mnogo, čini se da se za nepune dvije pozorišne sezone, ovi projekti sa dugoročnim ciljevima, već su počeli da nižu uspjehe u edukaciji mladih. Put ostvarivanja te najuzvišene misije tek je pred Kraljevskim pozorištem.

Nastavkom Dana umjetničkog obrazovanja ostvaruje se unaprijed zacrtani plan svih uključenih institucija da projekat preraste u stalnu aktivnost, i kao takav postane jedna od najvećih baza za povezivanje kulture i obrazovanja, ikad iniciranih u regionu. Tokom posjeta djeca će i ove godine imati prevoz koji je obezbijedilo Ministarstvo prosvjete Crne Gore, kao i lunch-pakete koje obezbjeđuje takođe Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa kuhinjom Doma učenika i studenata.

Naravno, zahvaljujući radu Studija Kraljevskog pozorišta koji vodi profesor FDU Petar Pejaković, koji je prvi dramski studio u Crnoj Gori i radi u sklopu državne institucije, takođe potpuno besplatno, djeca će nastaviti da dobijaju nova znanja i proširuju svoje vidike kroz umjetnost, riječ i pokret.

„Vaspitanje duše je naš cilj, u kome je fokus dobar i zdrav mladi čovjek, kulturnan, svjestan svojih mogućnosti i želja, čovjek koji teži razvoju: znanja, igre, mašte, hrabrosti, mlada osoba koja nije zaražena banalnom svakodnevicom, dnevnim politikom, nacionalizmima i najrazličitijim predrasudama, već mlada osoba koja korača putem dobra, ljubavi, morala i najviših ljudskih vrijednosti“, kazala je o obrazovnom segmentu teatra njegova umjetnička direktorica Lidija Dedović.

Kraljevsko pozorište Zetski dom

Na Bijenalu crnogorskog teatra promovisana knjiga Borislava Cimeše „Narodno pozorište Zetski dom 1941 - 1944“

Na Bijenalu crnogorskog teatra održana je promocija knjige „Narodno pozorište Zetski dom 1941 - 1944“, autora književnika i publiciste Borislava Cimeše, koja je objavljena u okviru izdavačke produkcije CNP-a i edicije „Zetski dom“. Knjiga tretira scensku umjetnost na Cetinju i Crnoj Gori, u periodu Drugog svjetskog rata, za

da je svojim djelom želio da popuni prazninu u našoj teatrografiji.

„*Svjestan da se neko morao upustiti u ovako škakljivu temu. Zbog toga sam odlučio da napišem ovu knjigu*“, istakao je Cimeša.

Književnik i nekadašnji direktor CNP-a Milorad Bošković istakao je da svaka knjiga



Detalj sa promocije knjige

vrijeme dok je u Crnoj Gori djelovala italijanska i pri kraju rata, njemačka okupacija.

Urednik izdanja CNP-a, Milovan Radojević kazao je da knjiga „Narodno pozorište Zetski dom 1941 - 1944“ dopunjava sliku o kontinuitetu scenske umjetnosti u Crnoj Gori i prezentira značajne podatke budućim istraživačima.

„*Zadovoljan sam što se ovom važnom publikacijom koje je obogatila ediciju Zetski dom, Borislav Cimeša pridružio maloj grupi teatrologa koji se bave istorijom pozorišta u Crnoj Gori*“, rekao je Radojević.

Autor knjige Borislav Cimeša kazao je

koju je izdalo Crnogorsko narodno pozorište čini značajan dio crnogorske kulture.

„*Pažljiv čitalac može otkriti jednu dramaturšku liniju u kojoj se jasno vide istine i zablude Crne Gore. Njen hod kroz ove knjige – to je pozorište*“, zaključio je Bošković.

S.M.

Radio Crne Gore snima dramu „Naše brdo“ - priča mentaliteta i karaktera

U produkciji Radija Crne Gore (RCG), krajem oktobra počelo je snimanje nove radio drame „Naše brdo“, po scenariju Nade Bukilić i režiji Mirsada Rastodera. Projekat je rezultat internog konkursa RCG i predloga Selekcione komisije za odabir programskog sadržaja. Tom segmentu produkcije, Radio Crne Gore vratio se u drugoj polovini 2017. nakon nekolicke godine pauze. Tako je nacionalni Radio za godinu i po,

Drugog svjetsko rata oživljavaju glumci: **Mladen Nelević, Dubravka Drakić, Omar Bajramspahić, Dejan Ivanić, Vule Marković, Branka Femić Šćekić, Pavle Popović** i epizodni glasovi. Ton majstor je **Jovica Trajkovski**, a muzička urednica **Nada Vučinić**.

„Drama ‘Naše brdo’ smještena je u prošlo vrijeme, ali su osobine, navike, želje i odluke njenih likova svezremene, štaviše,



„Naše brdo“: Mladen Nelević, Branka Femić Šćekić i Mirsad Rastoder

na osnovu internog konkursa, snimio četiri radio drame: četrdesetpetominutnu humorističku dramu „Na tri dijela“, Aleksandra Koraća, „Ništa nije isto“ i „Dobra voda“, Mirsada Rastodera i „Rani odlazak“, Jadranke Prelević i Ljubete Labovića. Ovim projektima Radio Crne Gore, dramu je vratimo u etar, sa ciljem da stimuliše saradnju sa dramskim stvaraocima, u prvom redu sa dramaturzima i scenaristima.

Junake drame „Naše brdo“ iz perioda

vrlo aktuelne, jer obrađuje pitanja: časti, odanosti, lojalnosti, istrajnosti, požrtvovanja, prijateljstva i ljubavi. Cijela priča plete se oko neobičnog ljubavnog para, tj. jedne slučajne ljubavi između mlade partizanske doktorke i jednog italijanskog inženjera“, kazao je urednik Kulturno umjetničkog programa RCG, **Mirsad Rastoder**.

„Brdo je, naravno, metafora za Crnu Goru. Sa svim njenim visokim i svim niskim

'momentima' - 'zemlja heroja i nesoja', kako u jednom momentu kaže glavna junakinja Zorka. U vrijeme turbulentnih historijskih događaja, velikih ideja i promjena u državama i društvima, život pojedinca zavisi od bezbroj situacija - od bitnih ali i onih „sitnih“ događaja, od međuljudskih odnosa, slabosti i etičke postojanosti. 'Naše brdo' podcrtava te slojeve karaktera, kroz suptilno isticanje navika, želja i slabost njenih likova. Istovremeno, drama u svojoj slojevitosti dočarava i određene topeze razvoja u Crnoj Gori, kao što su uspostavljanje prvog radio-telegrafskog signala, oglašavanje Radio Cetinja i savremeno približavanje evropskim vrijednostima, a sve kroz podsjećanje na historijske tokove koji su odredili smjer razvoja i života na ovim prostorima“, naglašava Rastoder. On dodaje da su glavni likovi kreirani tako da stalno variraju između lirski obojenog i onog tzv. prozaičnog života, sa psihološkim i sociološkim karakteristikama, tipično naših ljudi.

„Oni su supstituti bilo koga od nas ili onih ljudi koje svako od nas pamti, poznaje i ima u svom okruženju. Širok historijski kontekst, isprepletanost događaja koji su razorili snove i živote junaka, (revolucija jede svoju djecu, melje pojedince) posredno sugerise preispitivanje da li i sam pojedinac ima 'tragičku krivicu' za sudbinu koja ga je zadesila. Drama nagovještava mogućnost individualne emancipacije i perspektive u promjenama koje nose historijski procesi i promovise ideju stalnog traganja za novim izazovima u realnom društvenom kontekstu. Kako u pogledu lične, tako i opšte perspektive djelovanja i očekivanja“, rekao je Rastoder za časopis „Pozorište“. On je uvjeren da se ova fragmentarna drama o ljudskim sudbinama u prošlosti i, zasigurno, korijenima savremenih dilema u tranzicionom dobu, može pretočiti u zvučne slike za inspiraciju i edukativno promišljanje o racionalnijoj perspektivi, ali i u snažan umjetnički doživljaj.

„Cilj nam je da drama izađe do 27. novembra ali zbog radova na digitalizaciji Radija, potpone rekonstrukcije studija i cijelog sistema može se desiti da produžimo rok za finalizaciju drame“, pojašnjava režiser Rastoder.

Direktor Radija Crne Gore, **Budimir Raičević**, za „Kulturnu galaksiju“ (portal RTVCG) kaže da vjeruju da će slušanje radio

drame preći u naviku njihovih slušalaca.

„Zahvalni smo glumcima i svim kreativcima koji učešćem nesebično podržavaju našu namjeru da radio drama, u produkciji Radija Crne Gore živi kao specifičan umjetnički izraz i inspiracija“, istakao je Raičević. On dodaje da će do kraja ove godine pored drame „Naše brdo“, Radio snimiti i još jedan dramski naslov - „Duga je noć“.

„Time ćemo, nakon višegodišnje pauze ostvariti šest dramskih projekata, koji nastaju po Internom konkursu koji naša kuća raspisuje već treću godinu zaredom“, kazao je Raičević.

Programsko - produkcionom planu Radija za narednu godinu predviđena je realizacija tri radio-drame, za koje će biti izdvojena veća finansijska sredstva.

S.M.

Muzička škola „Dara Čokorilo“ Tradicija se njeguje uspjehom

- *Muzička škola u svojoj bogatoj tradiciji njeguje emocionalni i intelektualni potencijal talentovane djece, kroz sistematičan rad, nudeći najkvalitetnije programe umjetničke muzike, što im pomaže u sazrijevanju i formiranju kritičkog stava prema sebi i drugima.*
- *Na Festivalu „Isidor Bajić“, u Novom Sadu, Muzička škola „Dara Čokorilo“ proglašena je za najuspješniju Školu, sa najvećim brojem učesnika i najboljim plasmanom.*

Muzička škola „Dara Čokorilo“ tokom sedam decenija postojanja i rada, u kontinuitetu je išla u korak sa vremenom, trudeći se da održi visok standard kada je u pitanju muzičko obrazovanje, saradnja na lokalnom i državnom

godinu je rastao pa se 1957/1958. otvara Odsjek za harmoniku, a 1958/1959. godine i Duvački odsjek. Tako Škola desetogodišnjicu svog postojanja obilježava sa četiri odsjeka, postavši prva muzička škola u Crnoj Gori sa toliko odsjeka.



Stara zgrada Muzičke škole

nivou. Način na koji je organizovala svoj rad ova obrazovna ustanova najbolje ilustruju uspješna javna predstavljanja na takmičenjima u zemlji i inostranstvu, gdje je osvojila brojne, prestižne, pojedinačne i kolektivne, nagrade i priznanja.

Kontinuitet u sedamdesetjednogodišnjem radu bogata je tradicija. Muzička škola u Nikšiću bila je i ostala primjer dobre prakse u svijetu vaspitanja i obrazovanja, ne samo kada je u pitanju muzičko opismenjavanje, već i ostvareni kontakti sa drugim muzičkim centrima i javna predstavljanja, koji potvrđuju značaj ove institucije kulture.

Državnu muzičku školu u Nikšiću osnovao je Gradski narodni odbor školske 1948/1949. godine uz saglasnost Ministarstva prosvjete Crne Gore. Tada je stvorena mogućnost da upisana 44 učenika stiču muzičko obrazovanje na dva odsjeka, za klavir i violinu. Broj zainteresovanih učenika za muzičko obrazovanje iz godine u

Iste godine dobija novo ime po narodnom heroju Dari Čokorilo. Škola je 1963. godine preseljena u zgradu, u Ljubljanskoj ulici, a nastava se tih godina odvija u okviru odsjeka za: klavir, harmoniku i violinu. Uskoro se otvara Odsjek klasične gitare koji je svoj rad krunisao velikim brojem osvojenih nagrada na takmičenjima. Sve veća popularnost sručnog muzičkog obrazovanja dovodi do rasta broja učenika. S' obzirom na to da je prostor bio nedovoljan

za izvođenje: grupnog rada hora, orkestra, javnih nastupa i sličnih oblika rada, zahvaljući razumijevanju Opštine Nikšić i Ministarstva prosvjete i nauke, dogradnjom aneksa u dvorištu, Škola je dobila prostor koji je zadovoljio njene potrebe, pa se broj javnih nastupa i samostalnih koncerata učenika znatno uvećao.

Muzička škola „Dara Čokorilo“ je od 2000. godine prisutna i na međunarodnoj sceni. Na brojnim međunarodnim takmičenjima osvaja nagrade i tako potvrđuje da je na pravom putu kada je u pitanju razvijanje i njegovanje talenata za muziku.

Pored odsjeka za: klavir, harmoniku, gitaru, Gudačkog i Duvačkog odsjeka – truba, trombon (koji je obnovljen školske 2001/2002. godine), od školske 2001/2002. talentovani učenici dobijaju mogućnost da se školuju još i na Odsjeku za klarinet i saksofon, a od 2002/2003. i na Odsjeku za violončelo. Razvojnim planom

škole za školsku 2010/2011. planira se i otvaranje perkusionističkog odsjeka u osnovnoj školi, koji je počeo sa radom iste godine, čime se dao poseban doprinos kvalitetu crnogorske muzičke scene. Školske 2015/16. počinje sa radom i Odsjek za flautu u okviru osnovnog muzičkog obrazovanja.

Otvaranjem Srednje muzičke škole školske 2010/2011. godine otvorena su vrata za nastavak školovanja nikšićkim muzičkim talentima, kroz obrazovne programe (muzički saradnik i muzički izvođač: klavirista, harmonikas, violinist, violončelista, klarinetista, trubač, gitarista i solo pjevač/ca).

izboru nastavnog sadržaja i oblika rada i sprovodi ideju o približavanju muzike stanovništvu u što većoj mjeri.

Kolektiv Škole i danas sa uspjehom nastavlja tradiciju svojih zaslužnih prethodnika i svojim svakodnevnim zalaganjima doprinosi razvoju i napretku ustanove. U školskoj 2018/19. godini na 46. Muzičkom festivalu mladih Crne Gore, učenici škole osvojili su tri prva, tri druga i tri treća mjesta. Učenici Škole učestvovali su na 22 međunarodna takmičenja i osvojili: 29 prvih, 26 drugih i šest trećih nagrada. Na Festivalu „Isidor Bajić“, u Novom Sadu, Muzička škola „Dara Čokorilo“ proglašena je za najuspješniju



Nova zgrada Muzičke škole ima savremene uslove za nastavu

Uspješnost rada škole ogleda se i kroz: interne, javne časove, festivale državnog i međunarodnog karaktera, kroz učešća na mnogim književnim, likovnim i drugim manifestacijama i obilježavanje značajnih događaja i datuma.

Muzička škola u svojoj bogatoj tradiciji, njeguje emocionalni i intelektualni potencijal talentovane djece, kroz sistematičan rad, nudeći najkvalitetnije programe umjetničke muzike, što im pomaže u sazrijevanju i formiranju kritičkog stava prema sebi i drugima. Takođe, Škola svoj razvojni put unapređuje organizovanjem seminara za talentovane učenike koje vode afirmisani umjetnici, njeguje partnerske odnose sa drugim školama, radi na osamostaljivanju nastavnika pri

Školu sa najvećim brojem učesnika i najboljim plasmanom.

Svi zajedno dijelimo radost, ponos i sreću zbog uspjeha talentovanih učenika i njihovih mentora na državnim i međunarodnim takmičenjima.

Sanja Radulović

O reditelju Nikoli Vaviću Umjetnik rijetkog senzibiliteta

Poznati reditelj **Nikola Vavić**, doajen crnogorskog teatra, rođen je u Nikšiću, 1. decembra 1924. godine. Vavić je preminuo u Beogradu, 21. oktobra. Bio je umjetnik rijetkog senzibiliteta, upornosti i energije, širokog obrazovanja, duboko vezan za rodno tlo, za crnogorsku tradiciju, ali i dosljedan tumač savremenih tokova pozorišne estetike. Dao je snažan impuls i lični pečat scenskom izrazu crnogorskog teatra u drugoj polovini XX vijeka

gdje se morao baviti pozorišnom režijom u svrhu ideološkog prevaspitavanja. Po oslobađanju završio je Akademiju za pozorište, film, radio i televiziju (Odsjek režije) u Beogradu (1956). Od 1956. do 1958. godine bio je reditelj u Narodnom pozorištu u Nikšiću, kada nastavlja usavršavanje na postdiplomskim studijama u: Parizu, Rimu i Varšavi.

Po ukidanju Nikšićkog pozorišta, prelazi u titogradsko Narodno pozorište, kasnije CNP, u kome, kao stalni reditelj i umjetnički direktor, nastavlja svoj kreativni rad, sve do penzionisanja, jula 1988. Bio je i profesor više škole na Filozofskom fakultetu u Nikšiću.

„Nikola Vavić promišljao je teatar na savremen i moderan način, uporno tragajući za ravnotežom između tradicije i novog izraza što je vidno ispoljeno u njegovim režijama. Umjetnost, kao traganje za vrijednostima života, uvijek niče iz pakla, govorio je Vavić, iz patnje i stradanja, kada se sve ruši, pa je tako i on iz mučnih i teških trenutaka izlazio razmišljajući o pozorištu. Tokom svoje plodne karijere postavio je na scenu više od stotinu dramskih djela u pozorištima širom Jugoslavije, a za trideset godina intenzivnog rada u Crnogorskom narodnom pozorištu, režirao je preko 50 premijera: „Vejka na vetru“ (1958), „Dundo Maroje“ (1959, 1975), „Ožalošćena porodica“ (1959), „Pogled s mosta“ (1959), „Dan odmora, sa Petrom Vujovićem“ (1960), „Dvanaest gnjevnih ljudi“ (1960), „Gorski vijenac“ (1960, 1967), „Mišolovka“ (1960), „Plači voljena zemljo (1960), „Porodični krug (1960), „Eho-60 (1961), „Hajka (1962), „Klup-



i, zajedno sa plejadom stvaralaca koji su u to vrijeme radili u Crnoj Gori, ugradio sebe u temelje pozorišne umjetnosti na ovim prostorima.

Nakon traumatičnih iskustava Drugog svjetskog rata, tokom koga učesvuje u NOB-u kao skojevac i partizan, bio je predavač u Oficirskoj školi (1946-1949). Ovaj posao napušta suočen sa padom revolucionarnih ideala i počinje studije režije. Međutim, bio je uhapšen i na Golom otoku proveo od 1951. do 1955. godine,

ko (1962), „Spletka i ljubav“ (1962), „Banović Strahinja“ (1963), „Među svima... sam“ (1963), „Ženidba“ (1963), „Maksim Crnojević“ (1964), „Pećina“ (1964), „Stanoje Glavaš“ (1965), „Ujka Vanja“ (1965), „Filumena Marturano“ (1966), „Iza zatvorenih vrata“ (1966), „Pigmalion“ (1966), „Šuma“ (1966), „Crveni admirali“ (1967), „Jelena Četković“ (1967), „Neprijatelj naroda“ (1968), „Zulumčar“ (1968), „Kapa nebeska“ (1969), „Junona i paun“ (1971), „Čovjek je vidik bez kraja“ (1972), „Dejstvo gama zraka na sablasne nevene“ (1972), „Koštana (1973), „Talenti i obožavaoci (1974), „Rupa na nebu (1975), „Pramen tame (1976), „Bumerang“ (1977), „Emigranti“ (1977), „Duga je ova noć“ (1978), „Galeb“ (1978), „Kamen za pod glavu“ (1978), „Jabanci“ (1979), „Zlo sudište“ (1980), „Prošlog ljeta u Čulimsku“ (1981), „Zla žena“ (1981), „Dani mržnje“ (1983), „Pitao sam Krležu“ (1983), „Veliki briljantni valcer“ (1985), „Anera“ (1987). Njegove najpoznatije režije koje su od kritike i publike šire prihvaćene, su: „Dundo Maroje“, „Gorski Vijenac“, predstava koja je svoju premijeru imala u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu i kojom se CNP prvi put značajnije afirmisalo (1960), „Zlo sudište“, „Kamen za pod glavu“, „Hajka“, „Jelena Četković“ i dr. Od djela svjetske dramaturgije režirao je drame: Ibzena, Čehova, Gogolja, Strindberga, Milera i dr. U namjeri da se stvara kvalitetan repertoar od najboljih djela nacionalne književnosti, Vavić je radio dramatisacije romana crnogorskih autora, prije svih: Mihaila Lalića. Tako je nastala i predstava „Hajka“ s kojom je Titogradsko pozorište prvi put učestvovalo na Sterijinom pozorju (1962). Formulu za režijsko osavremenjavanje dramskih tekstova ranijih epoha, on je vidio u naporu glumca i reditelja da izraze mnogostruku protivrječnost i složenost života što jednostavnijim, ekonomičnijim i iskrenijim interpretativnim izrazima. Upitan šta vidi kao cilj svoje umjetnosti režije, Vavić je objasnio da on želi da posredstvom scene publici pruži što više estetske radosti i zdravog ljudskog smijeha“.

Crnogorsko narodno pozorište

...

Pozorište je opšte dobro

Pored rada u pozorištu, Vavić je ostavio trag i kao filmski scenarista i TV reditelj. Dobitnik je više državnih i strukovnih priznanja, među kojima Trinaestojulske nagrade, dvije nagrade „19. decembar“, Nagrade „Veljko Mandić“, koju mu je Nikšićko pozorište dodijelo na XII „Međunarodnom festivalu glumca Nikšić 2015“. Dobio je i status počasnog člana CNP, visoko priznanje za vanredne rezultate kojima je doprinio usponu nacionalnog teatra i crnogorske kulture.

Počeci njegovog profesionalnog angažmana vezani su za Narodno pozorište u Nikšiću, gdje je radio od 1956. do 1958. godine kao reditelj i direktor drame.

Da bismo čitaocima približili prilike u kojima je radilo Narodno pozorište u Nikšiću sredinom pedesetih godina minolog vijeka, izdvajamo fragmente iz Vavićevog intervjua, objavljenog u monografiji „Magija traje“ (Nikšićko pozorište, 2006).

...

Uhapšen sam na drugoj godini filmske režije, 1951.godine. Iako sam se prvog dana izjasnio protiv Rezolucije Informbiroa, otišao sam u zatvor samo zato što nijesam prijavio svoje drugove i njihove sumnje. Kao vojno lice osuđen sam na šest, a izdržao četiri godine zatvora na Golom otoku. Neću o mukama i tome kako su pokušali ljudima da slome „unutrašnju kičmu“... Ali, kad je Staljin umro, situacija se znatno promijenila. Očekivali su strane delegacije, Rankovića i druge zvaničnike. Kako bi promijenili sliku o tom mjestu, naredili su da zatvorenici osnuju muzičku, dramsku i druge sekcije. I mene pozivaju u dramsku. Kao student režije radio sam, sa pravnicima, profesorima i drugim intelektualcima, predstave kao Šoov „Zanat gospođe Vorn“, „Svi moji sinovi“ Artura Milera i mnoge druge, u kojima su muškarci, kao kod Šekspira, igrali ženske uloge. Eto, postoji i knjiga koja se zove „Pozorište na Golom Otoku“... Život je vrlo čudan...

U Nikšić sam se vratio 23. marta 1955. godine. U izderanom vojničkom odijelu, kratko ošišan... Mislím se, gdje ću, kud ću.

Informbirovac. Golootočanin. To su bili ljudi prokaženi. Porodice su im bile izolovane. Tri dana bojao sam se da izađem u grad, da me ne popljuju, da me moji vlastiti drugovi ne odbace kao neprijatelja Ali, kad hoće slučaj...

Moj prijatelj Vidak Vujačić, profesor filozofije, ubijedi me da izađemo u grad. Kaže kako treba da telefonira iz pošte. I dok čekam da završi razgovor, iz druge kabine iziđe mladi čovjek. Pogleda me i prepoznam ga – školski drug Božo Backović, takođe profesor filozofije, nekadašnji sekretar sreskog komiteta i upravnik Pozorišta. „Nikola, ti si“, vikne i zagrlji me. I tada mu kažem da sam planirao da nastavim studije, ali na pozorišnoj režiji, pa da kasnije pokušam da se prebacim na filmsku. „Sjajno“, kaže i predloži da mi daju stipendiju, a da zauzvrat uspostavljam vezu između Nikšića i Beograda, kako bih dobijao savremenu literaturu o pozorištu. Te 1955. godine odem na studije, a tadašnji dekan Akademije, pjesnik Dušan Matić blagonaklono me primio. Obećao sam da ću dati sve ispite iz druge i treće godine, ali da upišem pozorišnu režiju. U Beogradu sam proveo godinu dana i za to vrijeme napisao sam dramu, koju sam još u samici imao u svijesti – Čovjek i žena i rodna zemlja. Prijavio sam je na konkurs Savjeta za kulturu Crne Gore, koji je raspisan 1956. godine. Kandidovana su 32 teksta, a nagrade su dobili „Bijele vrane“ Čeda Vukovića, „Četvrti ugao“, Radslava Rotkovića i moja drama.

Prvog septembra 1956. godine potpisao sam ugovor sa Nikšićkim pozorištem. Taj datum je, na neki način, drugo moje rođenje u Nikšiću. Kolege sa studija, kao Dejan Mijač i mnogi drugi, govorili su mi: „Pa gde ćeš, bre, u mali Nikšić? Nisi normalan, za diplomsku predstavu treba veće pozorište, bolji glumci, bolja startna pozicija“. „Ne“, rekao sam, „tamo idem, jer je to moj dug...“ A u Nišićkom pozorištu u to vrijeme radio je sjajan čovjek, takođe golootočki zatvorenik, bivši ministar Niko Pavić. Eminentna ličnost. Komesar Četvrtke proleterske brigade, profesor književnosti, širokogrudna temeljna ličnost, što kažu Crnogorci – kupidrug... Primljen sam u svojstvu direktora drame i reditelj s tim što sam Akademiji obećao da ću ispite iz četvrtne godine dati za vrijeme službovanja u Nikšiću. Tako je i

bilo.

Pamtim kao da se juče zbilo. Taj period bio je za mene period uzdizanja, duhovnog, ljudskog uzdizanja. Budući da sam mnogo u životu bio prošao i izdržao, da sam tokom rata i kasnije stekao ogromno nepovjerenje spram čovjeka uopšte, kao ljudskog bića, vidjevši da je spreman na nepočinstva, u meni se razvijala strašna dilema, podstaknuta prenapregnutim radom, literaturom i stvaralaštvom... Počeo sam rad sa olakšanjem, osjetio sam da se otvara novi život. Dobio sam potrebnu ležernost da se uzburkana drama, traumatizacija i unutrašnji napori smire. Da se maksimalno smire. I da se počne iz čista mira, onog mira koje je jezgro svakog ljudskog napretka. Počeo sam sa lakom komedijom „Kad naiđu djeca“, koja je „naišla“ na veliki prijem. Osjetio sam da to isto što ja želim, opuštanje, vraćanje nekim prozračnijim perspektivama, žele i drugi. Da je potrebna komedija na vječite teme. Glumci su dobro, lepršavo zaigrali, postigli uspjeh, što je ujedno bila prilika da upoznam ansambl.

Komad „Šuma“, diplomsku predstavu, radio sam sa malom skepsom prijatelja izvan pozorišta, Slobodana i Vidaka Vujačića, profesora književnosti i filozofije i drugih nauka, kao i Branka Radojičića, koji su mi govorili: „Pa nemoj 'Šumu', ona je jedna od najboljih predstava (beogradskog) Narodnog pozorišta već nekoliko sezona. Ljubiša Jovanović se proslavio sa tim komadom ...“ Smatrali su, naime, da može doći do nezgodnih poređenja... Nikšić je u to vrijeme doživljavao industrijski procvat, osjećalo se jedno novo doba, zlatno doba, jer se prepoznala potreba da se prevaziđu podjele, da se civilizacijski smirenije pogleda na stvarnost. Upravo zato sam smatrao da treba nastaviti s humorom. I, naravno, zbog toga što sam tu predstavu radio i sa zatvorenicima, pa sam vidio kakav je efekat izazivala na Golom otoku. Dakle, imao sam iskustva sa amaterima. Za njih je važno pravilo da su, koliko god bili u pozorištu, neprikladni, jer nemaju vještinu za rad. Znao sam, međutim, da amateri ponekad nose izuzetno snažnu podsvijest, bogate kolektivne emocije u svojoj podsvijesti. I da, ako uspijem da probijem taj spoljašnji zid i razvijem njihove unutrašnje snage – to može biti silovito. Znao sam da jednog Draga Malovića,

kad zaore, samo treba voditi, i da su Veljko Mandić, Stevo Matović i drugi koje sam znao sjajni materijali. I sve se to pokazalo kao tačno. Predstava je uspjela. Upravnik pozorišta je bio golootočanin, reditelj golootočanin, a grad je priredio takav doček, koji je prevazišao samu predstavu. Tada sam se, od jednog izgnanika, od jednog prezrenog bića, zatvorenika, definitivno promovisao u čovjeka koji zaslužuje povjerenje. Shvatio sam da svuda možeš poći, ali da moraš kući doći, gdje te najteže prime.

Onda sam radio i Artura Milera, i mnoge druge komade... Trudio sam se da kao profesionalni reditelj osvježim repertoar i ispratim tokove. Recimo, radili smo „Dobrog čovjeka iz Sečuana“ Bertolda Brehta, iste godine kada se u Beogradu pojavio prevod tog djela. Autobusku stanicu dali smo u vrijeme prikazivanja filma sa Merlin Monro. Trudili smo se da iskočimo iz kalupa, iz ustaljenosti. Nikšiću je to odgovaralo, jer je u njemu vladala izuzetna atmosfera, sa pozorištem u svom središtu, koje je bilo opšte dobro grada. Premijere su zaista postali praznici, istinski odlazak u Evropu... I to se nije događalo samo u Nikšiću, već i na Cetinju, u kotorskom pozorištu na čelu sa Milošem Jeknićem, u Pljevljima sa Mirkom Simićem. Mi smo se zapravo takmičili...

Onda se desio grdni nesporazum! Politikanti su kod nas uvijek odlučivali o svemu. Nekome je palo na pamet da su pozorišta skupa, da ih ima premnogo u Crnoj Gori. Da je bolje napraviti jedno centralno pozorište, a druga ukinuti, ili prevesti u poluprofesionalna...

Već 1957. godine počela je obnova Zanatlijskog doma. Zgrada je preuređena, lože su nestale. Naredne godine sezona nije mogla da počne jer radovi nijesu bili okončani. Tek smo 25. marta, sa „Autobuskom stanicom“, dakle uz veliko zakašnjenje, dali premijeru u novoj sali. Pomislili smo da ćemo biti mnogo organizovaniji, ali počelo je da se zucka da je Socijalistički savez mišljenja da pozorišta treba ukinuti. Ministar za kulturu Miladin Perović dva – tri puta je sazivao sastanke Savjeta za kulturu, pozivajući nas iz pozorišta. Svi predstavnici su se grčevito branili i dokazivali da su pozorišta neophodna, ne zbog sebe, jer su nam svugdje bila vrata širom otvorena, već zbog grada i publike. Znali smo da se publika

teško stvara i da se, kada se jednom izgubi, teško može povratiti. Znali smo da je „sjeća pozorišta“ poguban čin, neoprostiv...

Sljedeće, 1958. godine odlazim iz Nikšićkog pozorišta, i prelazim u titogradsko Narodno pozorište – na mjesto reditelja.

...

Kasnije sam predavao na Učiteljskoj školi u Nikšiću, na Pedagoškoj akademiji. Predavao sam, zapravo, umjetnost ... nastojao sam da studentima objasnim da crtač i bajka tretiraju iste probleme kao i Šekspir, da je ljudska sudbina jedno a da su samo drugačija sredstva izraza. Insistirao sam jako na problemu igre, na oslobađanju, na maksimalnom opuštanju. I na tome da se igra ukrsti sa civilizacijskim, kulturnim vrijednostima, kako bi dobila pun smisao. Poput basne, koja je kristal i suština književnosti i umjetnosti, koja vječito živi i u kojoj se sve rađa.

Jer, čovjek nije čovjek ako se ne igra. Mislim da je to velika istina.

Nove drame

Marija Mihaljević

„Kuća na ulici prema trgu“

LICA:

NADA (48) - atraktivna žena, njegovana, nježne vanjštine

BRANKO (49) - Nadin muž, poročan, malo priprost, sve što radi - radi pogrešno, inhibirani alkoholičar

MIKI (30) - njihov sin, želi da postane priznati slikar

BUDO (56) - fini gospodin, samac, trgovac umjetninama, živi u Londonu

BAĆKO, „LIK IZ KAFANE“ (53) - stalni gost, dio inventara, „pametniji od pametnog“

SANJA (19) - radi u kafani

Radnja se odvija na Cetinju. Stan u kojem porodica živi je ustvari dio kuće, potkrovlje. U prizemlju se nalazi njihova mala kafana.

Slika I
„TIJESNA KOŽA“

Oko podne je. Branko puši, pored njega sjedi Nada. U prostoriju ulazi Miki.

MIKI:

Ima li što da se jede?

BRANKO:

Ostavi mi te cigare, duvanski kombinat te ne bi snadbio.

MIKI:

Dobro jutro Branko. Mama...

NADA:

Nije jutro, nego je dva.

MIKI:

Toliko? Pogledaj, stvarno. I nema ručka?

NADA:

Neće ga ni bit' više što ću ga ja skuvati.

MIKI:

Što je nervoza?

BRANKO: *(Mikiju)*

Tvoja majka nema povjerenja u mene.

NADA: *(Branku)*

Ti si svoje obavio. Donesi mi onu svesku iz kafane.

MIKI:

Riješite vi te vaše stvari, a ja idem...

NADA:

Nijesu naše stvari, nego i tvoje. Došli su da nam prijete u kafanu sinoć. Otac ti je zaglibio. U dugovima smo do guše.

BRANKO:

Nećemo da se uznemiravamo Nado. Kafana, kompletna kuća, neka sve na moju odgovornost. Kad sredimo prvi sprat...

MIKI:

Misliš moj atelje.

NADA:

Miki, moramo da ga iselimo.

MIKI:

Ja od mojega ateljea živim.

BRANKO:

Živiš od onoga što ti mi damo, a od ateljea se opijaš i ima da radiš onako kako ti je majka rekla.

NADA:

Očigledno živimo od dugova koje si ti trpao pod tepih! Je li i tepih naš? Smijem li gaziti po njemu? Ili treba neko da dodje da mi kaže kako da to radim? Kako da se ponašam u vlastitu kuću?! U vlastitu kafanu!

MIKI:

A od čega ćete srediti apartman?

BRANKO:

Prodaćemo auto, neki nakit...

NADA:

Evo Branko će sve da proda! Možemo li mene kako da uložimo?

MIKI: *(Nadi)*

To će on sve lijepo da završi kao što je mene poslove nalazio. Da vrtić slikam.

BRANKO:

Gospodin slikar misli da je život apstraktan! Ništa teže od pinjela nijesi podigao. Idi nadji posao!

NADA: *(dok gleda u svesku)*

Ne slika se pinjelom.

BRANKO:

Dobro, shvata se poenta.

MIKI:

Ja radim Branko! Radim, shvataš? Znaš li što je to? Ne?

BRANKO:

Znam li ja kako je kad se radi? Sa osamnaest godina sam počeo u „Obodu“, na traku.

Miki izlazi.

BRANKO:

On mene pita: Znam li?

Miki se vraća.

MIKI: *(Nadi)*

Samo da se zna, prije nego što krenem dolje. Dojadilo mi je da ispaštam zbog Brankovih gluposti i čamim ovdje čitav život.

BRANKO:

Loše čamiš stvarno. Ako imaš dje ljepše, samo naprijed.

MIKI:

Idem dolje da oslobodim sprat, pa ću slikati u spavaću sobu.

BRANKO:

Ajde kol'ko krećeš više bi pošao'!

NADA:

Vidji Miki, dabogda ti to najveći problem bio. Vрати se čuješ li? Uzmi tamo sendvič što sam ti napravila.

BRANKO:

Sendvič, toj bebi.

MIKI:

Nijesam gladan.

BRANKO: (*Mikiju*)

Ajde pozavršavaj što ti je majka rekla.

MIKI:

Tačno bih najsrećniji bio da imam kakvu pećinu sa zalihama. Nikoga da ne gledam. Pa bih guzicu pijeskom čistio.

BRANKO:

Guzicu bi obezbijedio, to je najbitnije.

Miki izlazi.

NADA:

Samo mi objasni što si činio s tolikim parama?

BRANKO:

Nale, nijesam ja ništa radio sa parama, shvataš. Imam ih. Ja ću to da sredim. To i nije neki dug. Nema potrebe da paničiš.

NADA:

Trides' hiljada je malo, je li? Ko su ti ljudi, kaži mi?

BRANKO:

Ti ne treba da ih znaš. Vidjela si ih jutros i nećeš nikad više, kad ti Branko obećava.

NADA:

Dobro. Sama ću da saznam. Misliš li ti da oni koji daju pare na kamate ikome praštaju? Jesi li svjestan što si napravio?

BRANKO:

Kol'ko je sutra ja ću to da vratim. To nije na tebi da misliš.

NADA:

Od čega ćeš da im vratiš?

BRANKO:

Od kuće ćemo fino da zaradimo.

NADA:

Što 'oćeš s' tim da mi kažeš?

BRANKO:

'Oću da kažem, da ću ja naći nekoga ko će apartman lijepo da plati. I ja ću da ga sredim.

Pokrićemo te mjesečne troškove. Ostalo treba meni da prepustiš.

NADA:

Nemoj ti više sredjivat ništa, da te zamolim i pušti me da ovo obračunam. Sama. Čim ti počneš nešto da radiš, završi ovako.

BRANKO:

Vidji, pušti tu svesku. Ti brini jesu li gosti usluženi, je li čisto, miriše li lijepo, pa onda staviš one

tvoje stazice, ukrase...

NADA:

Nešto mi se ovdje ne uklapa.

BRANKO:

Pogledaj ti nju kako obračunava. Uvijek si imala žicu za te stvari, zato sam te i zavolio. Moja gimnazijalka.

NADA: *(odrečno)*

Dje je Baćko? Zašto nije upisan?

BRANKO:

Dje može biti. Tu, dje i vazda. Ako nam iko nadje gosta, taj će. On poznaje prave ljude.

NADA:

Neće mi Baćko dovesti goste u apartman. Objasni mi zašto ga uopšte nema u prošlih nekoliko mjeseci, a ne miče nam se iz kafane?

BRANKO:

Ima, čuš nema. Mora da ima. Biće da je Sanja nešto zabrljala, ona mala je kao mutava. Eto, okreni samo taj list. Evo, tu je... I tamo. Brojevi su u redu?

NADA:

Kakav god da si, nijesam se nadala da ću s' tobom dočekati ovakve dane.

BRANKO:

Nijesu ti dani. Barem ne za tebe.

NADA:

Sanju otpuštamo.

BRANKO:

To ne dolazi u obzir. Sanja će biti plaćena, kao i dosad. To je dijete pred studijama i ona nema dje zaraditi platu.

NADA:

Od čega misliš da je isplaćujemo?

BRANKO:

Najo, ja samo ne želim da ti dolje služiš ljude, o tome smo pričali mnogo puta dosad.

NADA:

Koje ljude kad nikog nema?

BRANKO:

Moja žena neće služiti nikoga, za to imamo radnicu. Eto, a sve ostalo ćemo da sredimo. To jest, ja ću da sredim.

On se približava da je zagrlj.

NADA:

Da o meni brineš ne bismo do ovoga došli. Makni se od mene.

BRANKO:

Znaš da si mi ti najvažnija.

NADA:

Poštedi me.

BRANKO:

Sjećaš li se što sam ti obećao još kad smo imali devetnaest?

NADA:

Ne podsjećaj me molim te. Prvo smo živjeli pod tuđim krovom. Uvijek nam je neko gazdovao. Pa nam je onda pod ovim krovom tvoja majka gazdovala, u kući koju je naslijedio njen muž. Ti mi nikad nijesi dao da se preuzmem posla, sve znaš najbolje sam. Sad kad sve treba da se smiri, dolaze nekakvi uličari da utjeruju dugove.

BRANKO:

Nije valjda bilo tako loše. Nikad vam ništa nije falilo. I neće! Pa da ćemo dovijeka imati onog mamlaza za vratom.

NADA:

Ko je mamlaz?

BRANKO:

Ja sam u njegove godine uveliko familiju izdržavao.

NADA:

Je li ko to tražio od tebe?

BRANKO:

Dobro, nećemo sad o tome.

NADA:

Ne, ne. Pitam te. Je li ko to tražio od tebe? Ti si taj koji me zarobio ovdje. Dje ideš sad? Vrati se.

BRANKO:

Ne bih da kažem što ne bi trebalo.

NADA:

Kaži ajde. Zanima me.

BRANKO:

Jesi li tražila da ga šaljemo u Rim?

NADA:

Ja tražila?

BRANKO:

Preko čijih je to ledja bilo?

NADA:

Sram te bilo. Sad mi to pričaš.

BRANKO:

Pa je htio po Evropi da bude džezzer, pa vajar, pa medicinar u Beograd, pa mrš više u kurac!

NADA:

Naš sin je školovani slikar. Talentovani slikar. A što ti nemaš smisla za te stvari, to je već moj problem. Ne znam kako sam završila s' tobom.

BRANKO:

Dje ideš Nado?

NADA:

Nidje ne idem! Nemam dje! Ja ću riješiti ovo, kad već ne može niko drugi.

BRANKO

Mogu ja.

NADA:

Vidim lijepo kako možeš.

Nada izlazi.

Slika II

„PROMJENA NA ISTO“

U kafani. Baćko sjedi za svojim stolom. Nada je zagledana u papire i nešto računa. Sanja je za šankom. Donosi Baćku piće.

SANJA:

Piće od kuće.

BAĆKO:

Biće nešto čim gazdarica uvodi promjene.

Nada ne odgovara.

BAĆKO:

Sanjice, danas naprosto sijaš.

SANJA:

Već ste mi to rekli.

BAĆKO:

Uvijek me persiraš. Od kad se upoznasmo ovdje, ti mene persiraš.

Sanja ćuti.

BAĆKO:

Nijesam ja tako star, ka' što izgleda (*ispija rakiju*). Muškarac je star koliko mu je i žena stara.

SANJA:

Ali vi nemate ženu...

NADA:

I nikad je nije imao.

BAĆKO:

Ja nemam ženu, jer ih previše poštujem. Daj ti meni još jedno piće.

NADA:

Nešto se slavi gospodine Baćko?

BAĆKO:

Da nazdravimo tome apartmanu. To je u ovome gradu najpametnija investicija. Turisti dolaze, ne ostaju, samo prolaze. Pričao sam ja Branku da treba apartman da otvori. I neka je to završio. Još ne

vidjeh da se nešto brže završava.

NADA:

Sve se može kad se plaća gotovinom.

BAĆKO:

Tako je gazdarice. Počinjemo da se slažemo.

Sanja donosi Baćku piće.

BAĆKO: (*Sanji*)

Može i za Nadu jedno piće.

NADA:

A ne, ne, hvala. Nema potrebe. Ja za tebe nijesam Nada.

BRANKO:

Gazdarica je uvijek hladna i suzdržana.

NADA:

Ne znam kako se ko ovdje sa Brankom do sad dogovarao, ali upisivanja više nema. Sve se plaća odmah.

BAĆKO:

Ako je tako, onda je tako. Ja tu ne vidim problem. Sanjice, donesi.

Sanja donosi Baćku piće.

BAĆKO: (*daje joj bakšiš*)

A ovo ti je da opet središ tu slatku glavicu.

SANJA:

Baš ste lijepo raspoloženi danas.

NADA:

Lijepo bi bilo da se raspoloženje održi i u toku mjeseca.

BAĆKO:

Kod mene je uvijek raspoloženje dobro.

SANJA:

Jeste li se to nedje zaposlili?

NADA:

To se mene ne tiče.

BAĆKO:

Umrla mi je majka.

SANJA:

Žao mi je.

NADA:

Učestvujem. Sanja, molim te stavi papire u fioku, idem do gore.

Utoliko se pojavljuje Branko, u radničkom je kombinezonu, na glavi ima kapu, svuda po njemu su fleke od kreča i farbe. Dok hoda za sobom ostavlja tragove.

BAĆKO:

Pogledaj ti njega. E ada još ne vidjeh evo dvades' godina da radiš nešto.

NADA: (*Branku*)

Vidiš li kuda ideš?! Izlazi odavde, sve ćeš da uništiš!

SANJA:

Neka, evo ja ću to počistiti. Sjednite čiko Branko. Jeste li sami krečili?

BRANKO:

Sve sam sam završio. Zidove, vrata, prozore...

NADA:

Nijesi sve završio, stiže i namještaj. Nemaš baš vremena za odmaranje.

Nada ide.

BRANKO:

Evo ide da me provjeri. Sanja dijete, nemoj da se udaješ.

Branko sijeda.

SANJA:

A dje je Miki?

BRANKO:

Oprema novi atelje.

BAČKO:

Znaš li Sanjice kako kaže jedna stara japanska poslovice: „Sve što treba, već je tu“.

BRANKO:

Još jedna Bačkova zen misao. Sanjice donesi nam isto.

SANJA:

Mislila sam da vi ne pijete.

BRANKO:

Mora nekad čovjek sebi da da oduška.

BAČKO:

Istina Branko. Slušaj, mnogo ti je pametnije bilo da si stavio tapete na zidove. One sve dugotrajno pokrivaju. Ovako ćete morati stalno da krečite.

BRANKO:

Riješio sam ja sve. I to ne dugotrajno, nego trajno.

Sanja im donosi piće. Branko ga ispija na eks.

SANJA:

Čiko Branko, a dje je sad Mikijev atelje?

BAČKO:

Ja ću ti reć', nije neka promjena. Premjestio ga je u spavaću sobu. (*smije se*)

SANJA:

Ne razumijem?

BAČKO:

Bolje zna stari lav. Nije on za tebe.

BRANKO:

Nije on ni za koga. Sanja, evo ti ova čaša i molim te uspi mi još jednu rakiju.

BAČKO:

Ne valja tako s nogu. Sjedi zaboga, da se družimo malo.

BRANKO:

Žurim. *(ispija drugu rakiju na eks)*

BAČKO:

I ja bih žurio. Opasna je Nada.

U kafanu ulazi Budo.

BUDO:

Dobar dan. Nijesam siguran da li je prava adresa?

BRANKO:

Prava je družje, prava. Dje je taj namještaj?

Pojavljuje se Nada.

NADA:

Branko ostavi se šanka i čaša. Nemamo vremena za to.

BAČKO:

Rad i samo rad. Sanjice... *(pokazuje joj da mu donese još jedno piće)*

BRANKO:

Evo, čovjek tek što je stigao.

NADA:

Gospodine Budo, to ste vi.

BUDO:

Drago mi je da vas opet vidim.

NADA: *(Branku)*

Branko ovo je...

BRANKO:

Gospodin Budo.

NADA:

Tako je. Gospodin Budo je prije nekoliko dana stigao iz Londona, on je u posjeti našem muzeju i ne znajući da se naš apartman nalazi tačno preko puta, on je odsjeo u užasnom hotelu...

BUDO:

Nijesam znao da je taj hotel skoro pred gašenje.

BAČKO:

A nije hotel, nego čitav grad.

BUDO:

Posljednji put sam bio ovdje kao dječak.

BAČKO:

I ko je lud da se ovdje vrati?

BUDO:

A nemojte tako. Jeste da ne poznajem grad kao nekad...

BAČKO:

E vjeruj mi, ništa se promijenilo nije.

BUDO:

Pa ne znam, ne bih rekao.

NADA:

Gospodine Budo, dozvolite mi da vam pokažem sobu.

BUDO:

To bi bilo idealno. A mogli biste mi onda pokazati i grad.

BRANKO:

Nema tu što ni da se gleda. Evo, naša kuća vam je u samom centru, ovo tu ispred što vidite, taj trg, iza njega park. Sjednete lijepo ovdje, popijete piće. Sanja, donesi čovjeku da nešto popije.

BAČKO:

Dje je piće tu su i dva. Danas ja častim.

BUDO:

Ne pijem, hvala.

BRANKO:

A onda možete da popijete sok od drenjina.

BAČKO:

E drenjina u London nema!

BUDO:

Hvala, veoma ste ljubazni, ali...

NADA:

Pustimo sad to. Gospodin je umoran. Branko, vjerujem da je stigao ormar za gospodina. Molim te preuzmi.

BUDO:

Dovidjenja gospodo.

Nada i Budo odlaze.

BAČKO:

Ih što je ovaj uštogljen.

BRANKO:

Sanja, daj nam po rakiju.

SANJA:

Ali gazdarica je rekla...

BRANKO:

Nema što je ona rekla. Ja sam rekao.

Branko ispija rakiju na eks i ide.

Slika III
„LICITACIJA“

Dnevna soba. Branko i Nada.

BRANKO:

Neću valjda i noćas u dnevnu da spavam?

NADA:

Laku noć Branko. I molim te ujutro promijeni one zavjese. Neka budu tamne. Budo ne voli svjetlost.

BRANKO:

Znači već je Budo.

NADA:

Ajde prijatno.

BRANKO:

Ima li još nešto da Budo smeta? Ili da Budo voli?

NADA:

Uradi kako sam ti rekla.

BRANKO:

Nado, što se dešava s tobom? Nikad nijesi sa mnom tako pričala.

NADA:

Molim?

BRANKO:

Očigledno se problem pojavio onda kad i Budo.

NADA:

Misliš li da se meni trči oko nekoga? Evo tri dana šetam s njim i zabavljam ga.

BRANKO:

Pa da normalno, nije on bilo ko. On je ugledni kritičar i historičar umjetnosti.

NADA:

Uz to i prodavac umjetnina.

BRANKO:

Kako si ga našla života ti?

NADA:

To te nije zanimalo onaj dan kad je unaprijed platio apartman.

BRANKO:

Odgovori mi.

NADA:

Upoznali smo se u pozorištu.

BRANKO:

Opa. Mislio sam da ti tada ne prija nikakvo društvo.

NADA:

Pa i ne prija. Sreli smo se slučajno.

BRANKO:

Pa što je on? Duh?

NADA:

On je prvi čovjek ovdje s kojim sam mogla da pričam o predstavi.

BRANKO:

Znači tako.

NADA:

Tako je Branko, a sad bih da idem u krevet, jer se ujutro rano budim. Ovu kuću održavam samo ja.

BRANKO:

Ideš li to opet u neki obilazak s Budom?

NADA:

E sad je stvarno previše!

BRANKO:

Pitam li nešto pogrešno?

NADA:

Ne mogu ja ovo! Mislim da bi trebali jedno drugome da damo malo više prostora.

BRANKO:

Znači usko nam je.

NADA:

Ti ne znaš ni za stid, ni za sram! Ja trebam da strijepim ovdje svaki dan 'oće li opet oni banditi naići. Možda nam pretući sina, razoriti kafanu, a ti mi krv piješ što pokušavam da nas izvučem iz dugova.

BRANKO:

Nema više bandita. Sve sam otplatio.

NADA:

A jesi...

BRANKO:

Jesam, kažem ti.

NADA:

Kako?

BRANKO:

Pošao sam tamo i rekao im, pogledajte kakve oči imam, a oni meni, e pa divne su, slobodan si.

NADA:

Odakle ti pare Branko?

BRANKO:

Pa lijepo sam ti rekao. Imam pare, sve ću da završim i sve sam završio. Jesam li te ikad dosad u život slagao?

NADA:

Jesi i ne mogu više da se borim sa tvojim lažima.

BRANKO:

Mislim, jesam li ti ikad obećao nešto, a da to nijesam ispunio?

NADA:

Završili smo.

BRANKO:

Što smo završili?

NADA:

Razgovor.

BRANKO:

Znači da pogledam *Kuću lutaka*?

NADA:

Kako?

BRANKO:

Pa da bismo razgovarali. Da pogledam predstavu, je li? Da se malo bolje upoznam s materijom.

Tekst sam pročitao. Jako zanimljiv, moram da priznam.

NADA:

Od kad tebe zanima? (*smije se*)

BRANKO:

A što me ne bi zanimalo?

NADA:

E moj Branko.

BRANKO:

Ti me zanimaš Nado.

NADA:

Ti mene ne.

Nada izlazi.

Slika IV

„KUPOVINA“

Mikijev atelje, tj spavaća soba. Ulazi Budo.

MIKI:

Očekivao sam Vas. Majka mi je mnogo pričala o Vama.

BUDO:

Ma ne treba da me persiraš. Dakle, ovo su ti tvoji radovi.

MIKI:

Ja se izvinjavam, ovdje je malo neuredno. Ovi... Da jeste, moji su.

BUDO:

Zanimljivo. Nada ih je hvalila, evo sad vidim i zašto.

MIKI:

Ma ona nekad zna da prećera kad sam ja u pitanju.

BUDO:

Razumljivo. Koliko mogu da primijetim, radiš samo aktove?

MIKI:

Pa... Radio sam ja i još ponešto...

BUDO:

I to prilično realistično...

MIKI:

Trudim se. To je uglavnom ona priča da svako stablo drveta mora uvijek da bude predstavljeno i sa tlom kome pripada.

BUDO:

Ovaj... Da, da.

MIKI:

Kažite slobodno.

BUDO:

Pa meni je nekako takva forma blazirana, čini mi se da njome više nije moguće metafizički proniknuti. Nekako... Ovaj, jednostavnije rečeno, nudi se samo ono što je očevidno.

MIKI:

Nijesam znao da se tako razumijete u slikanje.

BUDO:

Moram poznavati proizvode koje prodajem.

MIKI:

A tako.

BUDO:

Evo recimo, ovo bih rado kupio. Ovdje se nazire to pijanstvo duha. Ta lelujava atmosfera.

MIKI:

Na njoj trenutno radim. Nije još završena.

BUDO:

Meni djeluje prilično potpuno.

MIKI:

Stvarno?

BUDO:

Ovaj, da. Izvini me sad, malo žurim. Sliku ću platiti sa ostalim računima.

MIKI:

Tek što ste stigli...

BUDO:

Vrijeme je vrijeme.

MIKI:

A novac?

BUDO:

Novac ništa.

Slika V

„NADA“

Nada je u apartmanu sa Budom.

BUDO:

Uf, Nado, ti si predivna žena.

NADA:

Nemoj ovdje...

BUDO:

Oprosti mi. Ja sam čovjek čiji je porok ljepota. Prosto ne mogu da izdržim.

NADA:

A ja ne mogu ovako.

BUDO:

Kako možeš, kaži mi.

NADA:

Ne shvatam?

BUDO:

Želiš li da odemo u neki hotel?

NADA:

Ne.

BUDO:

Nijesam htio da te uvrijedim.

NADA:

Odlučila sam. Srediću papire za razvod.

BUDO:

A da, razvod. Naravno.

NADA:

Ja želim sigurnost, oazu, a s njim život mi je kao rolerkoster. Vu, vu. Shvataš.

BUDO:

Jasno.

NADA:

Miki je odrastao. Prilično. Samo mu treba da ga neko malo pogura i biće nešto od njega.

BUDO:

Da, da. Evo recimo, ovo je fenomenalno.

NADA:

A to nije njegov rad. To je goblen Brankove majke. On ti dodje kao porodično blago.

BUDO:

A jeste. Da, goblen. Vidim sad.

NADA:

Kakav kič, ne znam što će to smeće tu. Miki voli da ga čuva. Čist dokaz da djecu ne možeš svemu da naučiš.

BUDO:

Bez uvrede, meni je prelijep. Ovo je princeza Sisi. Elizabeta Amalija Eugenija od Bavarske. Gospodja je imala zanimljiv ukus.

NADA:

A ona je uvijek umišljala neku aristokratiju.

BUDO:

Da, da. Vojvotkinja koja je postala austrijska carica.

NADA:

Branko kaže da taj goblen vrijedi mnogo.

BUDO:

Ako nijesi nikada ranije, onda bih rado sa tobom prošetao kroz Šenbrun u Beču. Da se slikaš u nekoj haljini iz te epohe. Prošetaš kroz njegove vrtove.

NADA:

Budo...

BUDO:

Što se smiješ? Povešću te i na kraj svijeta ako treba. Te oči treba da protegnu svoj pogled dalje od ovih brda, a mislim da je vrijeme da konačno vidiš „Lutkinu kuću“ u Vest endu u Londonu.

NADA:

Mogla bih da te slušam i do kraja vremena.

BUDO:

I ja bih mogao da te gledam do kraja vremena... Ali neću.

NADA: *(smije se)*

Neka Budo, čuće nas!

Slika VI
„POGLED U PLATNO“

Miki zaneseno slika po platnu. Sanja ulazi u sobu i posmatra dovršene slike koje su poredjane po sobi.

SANJA:

E, ada ako ćeš me ovako crtati idući put, ne moram ni da se skidam.

MIKI:

Ko te puštio ovdje?

SANJA:

Valjda mi ne treba dozvola.

MIKI:

Radim, vidiš li?

SANJA:

Nije mi dati ovakav stomak?

MIKI:

Obuci se!

SANJA:

Danima me izbjegavaš! Što se desilo s tobom?

MIKI:

Nemam vremena 'ajde. Nosi te slike, ne trebaju mi.

SANJA:

Miki jesi li siguran?

Miki ne odgovara već je zamišljen u svoje platno.

SANJA:

Nemoj poslije da mi ih tražiš. Dakle, rekao si. Kraj. Nema poslije vrati mi.

Miki i dalje ne odgovara.

SANJA:

Kako si darežljiv odjednom.

MIKI:

Ajde sad stvarno izadji.

SANJA:

Našao se jedan čovjek koji je kupio ovo tvoje sranje i umislio si da si genije! Što je to jebo te, ot kad se on pojavio, kao da vam je svima mozak popio!

MIKI:

Gledaj, Sanja. Nije jedan čovjek, nego je to čovjek čije mišljenje je priznato i koji ima galeriju u Londonu. A za tvoje me, bez uvrede, boli uvo.

SANJA:

I još ti je dao neke bijedne pare.

MIKI:

To tebe ne treba da se tiče. Jesi li završila?

SANJA:

Možeš da je prodaš pedeset eura, a ne petnaest.

MIKI:

Kako me ograničavaš. Molim te nestani.

SANJA:

Prije si me preklinjao da ostanem.

MIKI:

Ali prije sam bilo kao majmun u mreži! Shvataš? Konačno sam se oslobodio tvoje forme. Jebeš i tlo i drvo! Jebeš to što pričaju!

SANJA:

Ništa te ne razumijem.

MIKI:

Ne moram da gledam u tebe da bih te naslikao.

SANJA:

Znači sad možeš da slikaš bez mene?! Ne trebam ti više je l?

MIKI:

Izvini. Eto. Oprosti. Treba da se posvetim nekim drugim stvarima.

SANJA:

Što sereš ti? O čemu pričaš? Poslije tri godine jedne priče, ide neka nova. Trebala sam da znam da će to da se desi.

MIKI:

Zamolio bih te da me ne uznemiravaš više.

SANJA:

Čemu služim ja ovdje? Za zabavljanje je l?

MIKI:

Ja bih sad nastavio sa radom, ako nije problem.

SANJA:

Trudna sam.

MIKI:

Molim?

SANJA:

Kažem...

MIKI:

(prekida je) Kako?

SANJA:

Kako misliš kako Miki?

MIKI:

Pazio sam.

SANJA:

E pa desilo se.

MIKI:

Lijepo znaš koliko možeš da očekuješ od mene...

Sanja ćuti.

MIKI:

Ne mogu da gledam u tebe, ni u koga. Mogu samo da gledam u platno. U sebe. *(pauza)* Što ti je sad?

SANJA:

Što je sa onim da sam tvoja žena? Da je svijet moje tijelo? Zar neće ovo biti naše?

MIKI:

Ne misliš valjda da ga zadržiš?

SANJA:

Možda si u pravu. Ni mene moja majka nije trebala da rodi. Kakav je to svijet u kojem te ni roditelj ne želi?

MIKI:

Što 'oćeš ti od mene? Da te ženim?

SANJA:

Ne tražim ti da me ženiš.

MIKI:

Ali mi tražiš da imam dijete s tobom?

SANJA:

Znaš što. Miki. Jebi se!

MIKI:

Nema potrebe da vičeš, što da radim?

SANJA:

Da podješ na kraj svijeta i da se nikad ne vratiš!

MIKI:

Planiram.

Sanja odlazi.

Slika VII

„BINGO“

Branko i Nada.

BRANKO:

Htio sam da ti kažem prije nego što dodje.

NADA:

Pa dobro, to svaka kafana danas ima. Bingo aparati su neophodni taman kao ubrusi.

BRANKO:

Baćko se prvi toga sjetio.

NADA:

Dobro se sjetio.

BRANKO:

Nešto si mi previše smirena ovih dana. Jesi li dobro?

NADA:

Odlično.

BRANKO:

Ako te iko zna, ja te znam.

NADA:

Hvala Bogu.

BRANKO:

Ajde kaži mi što ti je.

NADA:

Što da ti kažem?

BRANKO:

Što god si naumila da uradiš.

NADA:

Odakle sad to?

BRANKO:

Sjećam se jednom ove tvoje tišine. Nije značila ništa dobro.

NADA:

Ne pominji to, znaš zašto sam to uradila.

BRANKO:

Zato što me ne voliš. Je li zbog toga?

NADA:

Ne petljaj prošlost u ovo sad.

BRANKO:

Znači u pravu sam. Pucaj ajde.

NADA:

Tada nijesam htjela dijete, ne zato što te ne volim. Nego zato što nijesmo mogli da se staramo o još jednom djetetu pored Mikija.

BRANKO:

Pa si to uradila bez mojega znanja.

NADA:

Ti nemaš prava da pričaš o tome, jer znam svaki put kad si otišao da kockaš, znam i kako si dolazio do para. Znam da si krao i varao ljude. Što misliš da sam ti povjerovala da si kafanu otvorio od majčinog nasljedja?

BRANKO:

Nastavi.

NADA:

To je to. Ne mogu više s tobom.

BRANKO:

Bilo je pitanje vremena.

NADA:

Papire sam sredila. Stići će ti da potpišeš. Nijesam mislila da ćemo se ovako rastati. Mada stvari su mi spakovane.

BRANKO:

Ostavljaš me.

Nada ne odgovara.

BRANKO:

Nado, nijesmo djeca. Sve što se desilo, može da se sredi. Ako si napravila nešto, ja ti opraštam. Shvatam da sam zeznuo stvari.

NADA:

Nema tu što više da se sredjuje.

BRANKO:

Misliš li da ću tek tako da te puštim?

Nada kreće prema izlazu. Branko je grubo uzima za ruku.

BRANKO:

Nado.

Ćutnja.

BRANKO:

Nado.

NADA:

Ostavi mi ruku.

Kratka pauza. Branko pusta njenu ruku. Nada izlazi.

BRANKO:

Nado? Vрати se. Nado! Otvori mi ta vrata. Čuješ li. Razvaliću ih..

Slika VIII „ZATVARANJE“

Mjesec dana kasnije. Branko i Baćko u kafani. Mrtvi pijani.

BAĆKO:

Ja ne padam tako lako.

BRANKO:

Baćko idi kući. Nagrdio si se.

BAĆKO:

Ko se nagrdio? Ćuti tu. Sad ću ja da ti objasnim nešto o ženama.

BRANKO:

A ti ne znaš što pričaš ni kad si trijezan.

BAĆKO:

Dobri moj Branko. Ne možeš s njima, a možeš ni bez njih. *(smije se)*

BRANKO:

E bravo ti ga. Što plačeš sad?

BAĆKO:

Ko plače?

BRANKO:

Ajde kući, zatvaramo.

BAĆKO:

E pa jebem ti kafanu Branko, mogu li zadnji put u nju da sjednem a da me ne ćeraš kući?

BRANKO:

Možeš.

BAČKO:

Vidji. Otvorićemo ponovo ti i ja kafanu. Ne brini ti o tome. Ti znaš da ja znam ljude. Prave ljude.

BRANKO:

Nema više kafane.

BAČKO:

Ali Branko...

BRANKO:

Otvori je brate u tvoju kuću i pušti me više noćas.

BAČKO:

Ja i 'oću! Nego ti bez Nade ne umiješ ništa!

BRANKO:

E dosta je bilo!

Obojica se teturaju, ali Branko je stabilniji i on nosi Bačka i pokušava da ga odvuče ka izlazu.

BAČKO:

A Sanja...

BRANKO:

Nema Sanje Bačko. Pošla je i niko ne zna dje je. Rijeka je progutala. Val neki. Nema je. Kraj priče.

Ta mala je uvijek bila čudna.

BAČKO:

Nemoj to da sam te čuo da kažeš.

BRANKO:

Dobro, neću. Idemo.

Uzima Bačka za ruku i prebaca je preko njegovog ramena.

BAČKO:

Ne čupaj me! Jesam li ti priča' ja kad o mojoj majci?

BRANKO:

Nijesi i drugi ćeš put.

Branko pokušava da ga podigne.

BAČKO:

E, pa Sanja ti je kao moja majka nešto. Nešto... Samo što se moja majka borila! Ona je bila žena...

A Sanjica jeste bila žena, ali dijete, dijete... Znaš kako... Nemam ja neko znanje, ne čitam knjige.

Ne umijem ja to ni da kažem... Bez ovako prosto... Ali žene su nježne. Moja majka je bila isto takva, cijeli život je bila samo ona sa mnom. Oca se ne sjećam.

BRANKO:

Dobro, ajde. Dobro je. Idemo kući.

BAČKO:

Eto. Kući- uvijek me ona tamo čekala.

BRANKO:

A jebeš ga. I mene moja nekad.

BAĆKO:

I kosu mi je prala. Znaš Branko, kad je ono Sanja nestala, kad su je svi tražili.

BRANKO:

Znam.

BAĆKO:

E, pa. bila je kod mene.

BRANKO:

Molim?

BAĆKO:

Sanja me čekala kući.

BRANKO:

Ne buncaj da te zamolim.

BAĆKO:

Bila je... Bila je trudna.

BRANKO:

O čemu pričaš to?

BAĆKO:

Trudna je bila. Sama. Bila je kod mene. Primio sam je. Zaprosio, je li... Ti znaš da ja poštujem žene...

BRANKO:

Baćko nijesi dati?

BAĆKO:

Ne bih ja nju takao! Ona je dijete.

BRANKO:

Pa o čemu pričaš?

BAĆKO:

Unuče si izgubio... To je Mikijevo dijete, a bio bi moj sin...

Branko ćuti.

BAĆKO:

Evo prsten. Vidji. Sve sam joj ponudio... Ajde kaži mi sad zašto je to napravila?

BRANKO:

Možda nije.

BAĆKO:

Ne, ne. Napravila je to. Mala Sanja se ubila. Val je ponio. Dobro ti kažeš. Nemamo što da se lažemo. I svi su vidjeli haljinu. Bijelu haljinu... Nosila je dan prije nego što je nestala.

BRANKO:

Pušti to Baćko. Ko zna čija je. Ja je nikad u haljinu nijesam vidio!

BAĆKO:

Ja sam joj je kupio... Nosila je taj dan, trebali smo da se uzmemo. A onda sam tu istu haljinu vidio kako pluta po vodi. A htio sam da je čekam...

BRANKO:

Ti ne znaš uopšte što pričaš!

BAĆKO:

Ja sam nju volio. Znaš li ti kako bih ja nju pazio. Uspi još jednu.

BRANKO:

Oću idemo, ajde sad ću da ti uspem.

Branko ga nosi prema izlazu.

BAĆKO:

I mrtvu bih volio da je vidim. Samo da me opet obasja ono njeno bijelo lice. A, ne bih je dirao. Ne, živ. Bez ako ona ne bi htjela.

BRANKO:

Ajde ispričali smo se.

BAĆKO:

Mogu li samo još nešto da ti kažem...

BRANKO:

Ne.

BAĆKO:

Sanjao sam majku. Čeka me kući, gleda u mene i kaže: „Baćko sine, ti si kao noj“

BRANKO:

Dobro, dobro.

BAĆKO:

Jeste života mi. To mi je rekla. I dobro mi je rekla. A znaš li zašto?

BRANKO:

Zašto?

BAĆKO:

Ima krila, a ne leti. Takva je to ptica. Zašto je ptica pojma nemam.

BRANKO:

E ni ja.

BAĆKO:

Baćko ti si noj. Sve mi je to ponavljala. Ali i ti si noj Branko.

BRANKO:

Jesam jesam.

BAĆKO:

Misliš da si pobjegao ako glavu u pijesak zabiješ. Ne ide to tako.

Odlaze, teturajući se.

BAĆKO:

Kakva je to ptica. Zašto je ptica, ne znam. Bog me ubio ako znam.

Slika IX
„KO IDE, A KO OSTAJE“

Mjesec dana kasnije.
Branko sjedi u dnevnoj, pored njega je flaša vina, ulazi Miki.

MIKI:

Što ti je to s licem? Ko te to pretukao Branko?

Branko ćuti.

MIKI:

Ajmo do bolnice.

Branko ćuti.

MIKI:

Oćeš li ikad progovorit' sa mnom?

BRANKO:

Ne.

MIKI:

Ne moraš.

BRANKO:

Popišam ti se u pare. I u tu nagradu što si dobio.

MIKI:

Nijesam dobio nikakve pare.

BRANKO:

I u slike. One će da te spase.

MIKI:

Htio sam da ti kažem da sutra idem.

BRANKO:

Eto si uspio. Na tudju nesreću.

MIKI:

Nemam ja nikakav novac, ali možeš da prodaš babin goblen.

BRANKO:

Baba bi te se stidjela. U grob se prevrće. Goblen je moj.

MIKI:

Ne znaš ni dje je.

BRANKO:

Znam da kod tebe neće bit' !

MIKI:

A možda je već kod mene?

BRANKO:

Prodavati ga nećeš! Ne znam koliko da vrijedi!

MIKI:

Slažem se, ali možeš sa njim da otplatiš veliki dio duga.

BRANKO:

Ne seri više! Ne zanima me. Ne dam!

MIKI:

Meni ne treba. Nego kad ja podjem, moraćeš da živiš od nečega.

BRANKO:

Što si ulazio tamo? Jesam li ja lijepo reka' da se tamo n-e u-la-zi.

MIKI:

Rastrgnuće te kamataši čovječe. Pogledaj ti te šavove.

BRANKO:

Vi ste me rastrgli! Vi! I kako te sramota nije! Ništa ti nije sveto. Isti si kao tvoja majka!

Miki ide u svoju sobu, utoliko se pojavljuje Nada na vratima. Iz ruku ispušta kofere.

BRANKO:

Nado?

NADA:

Pošto mi nikako ne odgovaraš i ignorišeš moj zahtjev za razvod. Došla sam lično, da mi potpišeš.

BRANKO:

Dje ti je gospodin Budo? Je li te već ostavio?

NADA:

Pogledaj se na što ličiš.

Nailazi Miki nosi svoje slike ogromnog formata.

MIKI:

Majko, što će ti koferi?

BRANKO:

To nije majka. To je djubre. Isti ste.

NADA:

(Mikiju)

Vratila sam se.

BRANKO:

I ti si uspjela. Čuo sam da po Londonu čistiš wc-e *(smije se)*. A znaš sa čim ću da ti potpišem.

Znaš li?

NADA:

Branko, zakopčaj se molim te.

Branko urinira po Mikijevoj slici.

BRANKO:

Opa!

NADA:

Branko!

MIKI:

(Nadi)

Zar ne idemo zajedno?

NADA:

Donijela sam ti onaj goblen što si pominjao.

BRANKO:

Daj mi ga!

NADA:

Ne vrijedi ništa.

Nada vadi iz kofera goblen, daje ga Branku.

BRANKO:

Vrijedi sve na svijet. Zahvaljujem. Evo i vama papir.

Branko vadi iz džepa papir. Daje Nadi, ona čita.

MIKI:

Što je to?

NADA:

Nose kuću.

BRANKO:

Toliko od mene. Prije nego što se pozdravim s vama, moram da vam kažem. Baćko je jednom reka' nešto pametno. Volio bih to da znate. */stavlja goblen pod ruku/* On je rekao da sam ja noj. I da znate da je bio u pravu.

Branko izlazi sa goblenom pod ruku.

NADA:

On je potpuno poludio.

Miki ćuti. Poslije kraćeg vremena van scene se začuje pucanj.

KRAJ

Biografija:

Marija Mihaljević je absolvent specijalističkih studija, Fakulteta dramskih umjetnosti na Cetinju, Odsjeka za dramaturgiju.

Drama „Kuća na ulici prema trgu“ je studentski rad, koji je ujedno bio diplomski ispit na trećoj godini studija u klasi profesora Stevana Koprivice. Napisana je 2016. godine.



JU Nikšićko pozorište
Pozorišni savjet: prof. dr Bojka Đukanović, predsjednica
članovi: Boris Božović, Ana Patrić, Desanka Domazetović i Radmila Mijušković

Direktor:
Zoran Bulajić

Urednica:
Slavojka Marojević

Lektorka:
Bojana Perišić

Saradnice u tehničkoj pripremi:
Vesna Vukićević i Anka Tomić

Dizajn naslovnice:
Zdravko Beli Delibašić

Tehnički prelom, dizajn sadržaja:
Milinko Žižić

Trg Save Kovačevića 5, Nikšić, Crna Gora
Telefon: 040/213-566
Fax: 040/214-353

E-mail redakcije: slavam@t-com.me
Internet: www.niksickopozoriste.com

Časopis je sufinansiran na Konkursu za 2019. godinu, Ministarstva kulture Crne Gore

NIKŠIĆKA KULTURNA SCENA 2019



Vlada Crne Gore



Ministarstvo kulture
Crne Gore



Opština Nikšić



NIKŠIČKO  POZORIŠTE